

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ RESİM – İŞ
EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI'NDAKİ FOTOĞRAF DERSLERİNİN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nur CEMELELİOĞLU ALTIN

Ankara
2011

Nur CEMELELIOĞLU ALTIN	Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim – İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki Fotoğraf Derslerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	ANKARA-2011
---------------------------	--	-------------

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ RESİM – İŞ
EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI'NDAKİ FOTOĞRAF DERSLERİNİN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nur CEMELELİOĞLU ALTIN

Danışman: Prof. Dr. Alev ÇAKMAKOĞLU KURU

Ankara

2011

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Nur CEMELELİOĞLU ALTIN'ın "GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ RESİM – İŞ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI'NDAKİ FOTOĞRAF DERSLERİNİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ" başlıklı tezi 9/8/2011 tarihinde, jürimiz tarafından Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Alev ÇAKMAKOĞLU

.....

Üye : Prof. Dr. Serap BUYURGAN

.....

Üye : Doç Dr. Mehmet KORKMAZ

.....

ÖNSÖZ

Sanatın ortaya çıkışı insanın varoluşuyla başlamıştır. Bilinen ilk mağara resimlerinden bu yana insanoğlu kendisine ait olanı anlatma ve bunu kalıcı kılma çabasını sürdürmüştür. Resim ve heykel gibi farklı sanat dallarının oluşumu da bu ihtiyacı karşılamak için kullanılmıştır. Ancak, yalnızca belli bir zümrenin sahip olabildiği ya da içerisinde yer alabildiği sanat, 1826 yılında fotoğrafın ortaya çıkışı ile birlikte içerisinde bulunduğu duvarları yıkmıştır. Fotoğrafın keşfi ya da bulunuşunun ardından yaşanan gelişmelerle birlikte artık insanlığın görüntüleri kalıcı kılma savaşı orta sınıf bir işçinin bile sahip olabileceği bir hal almıştır. Fotoğrafla birlikte sanat eserleri tek olma özelliklerini kaybetmişler, halkın her kademesine ulaşmışlardır. Böylece fotoğrafın sanat olma yolundaki serüveni de başlamıştır.

Fotoğraf keşfedildiği günden bu yana sanat eserlerinin oluşumunda yardımcı ve tamamlayıcı bir nitelik taşımıştır. Günümüzde ise özellikle sanat eğitiminin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Sanat eğitimi alan öğrenciler gerek modern dünya sanatını gerekse geçmiş dönemlere ait sanat eserlerini fotoğraf teknolojisi sayesinde görüp öğrenebilmektedirler.

Diğer sanat dallarında da olduğu gibi fotoğraf, sanatın ilke ve elemanlarından yaralanılarak oluşturulmaktadır. Fotoğrafın bu yönü, onun diğer sanat dallarıyla sürekli ve ayrılmaz bir ilişki içerisinde olduğunun kanıtıdır. Fotoğrafla birlikte öğrencilere resim ve fotoğraf ilişkisi aktarılıp, kompozisyon ve tasarım becerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir. Bu sebeple fotoğraf, sanat eğitiminin tamamlanması konusunda oldukça önemlidir.

Kendini ifade etme sürecinde insan çeşitli araçlardan faydalanmıştır. Bu araçlar kimi zaman yalnızca keskin bir parça, bir fırça ya da bir kalem olmuşken kimi zaman keşfedilmesiyle dünyadaki sanat anlayışını değiştiren fotoğraf makinesi olmuştur. Günümüzde ise teknolojik gelişmelerle birlikte sanat artık dijital ortamda kendini

göstermektedir. Sanat eğitimi çerçevesinde bu gelişmeler yakından takip edilmeli ve öğrencilerin gerek fiziki ortam gerekse uygulama boyutunda bunlardan faydalanmaları sağlanmalıdır. Nasıl ki resim yapmak için bir tuvale, fırça ve boyalara ihtiyaç varsa fotoğraf çekebilmek içinde çeşitli ekipmanlara ihtiyaç vardır.

Bu çalışma Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki öğrencilerin fotoğraf derslerine ilişkin görüşlerini içermektedir. Araştırma, fotoğraf derslerinin sanat eğitimindeki gerekliliğini ortaya koymak ve dersleri daha ileri bir seviyeye taşıyabilme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın sanat eğitimcilerine ve fotoğraf eğitimi üzerine araştırma yapanlara faydalı olmasını dilerim.

Tez çalışmamın genel hatlarıyla oluşturulması ve sonrasındaki çalışma sürecim boyunca ilgi ve desteğini sabırla üzerimden eksik etmeyen danışmanım Prof. Dr. Sayın Alev ÇAKMAKOĞLU KURU'ya, ölçme ve değerlendirme konusunda her türlü desteği sağlayan Doç. Dr. Sayın Mehmet KORKMAZ'a ve Sayın Hüseyin Keyif'e, fotoğraf eğitimi konusunda Arş. Gör. Sayın Onur BİNGÖL'e, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme ve eşime teşekkür ederim.

Ankara, Haziran 2011

Nur CEMELELİOĞLU ALTIN

ÖZET

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ RESİM – İŞ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI'NDAKİ FOTOĞRAF DERSLERİNİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

CEMELELİOĞLU ALTIN, Nur

Yüksek Lisans Tezi, RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Alev ÇAKMAKOĞLU KURU

Haziran, 2011

Bu çalışma Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim – İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda okutulan fotoğraf derslerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesini konu almaktadır. Ayrıca fotoğraf derslerinin öğretmen adaylarının alan bilgisindeki yeterliliğin sağlanmasında büyük önem taşıdığı vurgulanarak, fotoğraf derslerinin gerekliliği ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmada bu güne kadar bu alanda yapılan çalışmalar incelenmiş ve elde edilen bulgular eşliğinde öğrencilerin görüşlerine başvurulmuştur. Böylece derslerin daha verimli geçmesi adına çeşitli tespitlerde bulunulmuştur.

Araştırmanın I. bölümünde problem cümlesi, amaçlar, araştırmanın önemi ve araştırmanın sınırlılıklarına değinilmiş, II. bölüme gelindiğinde ise öncelikle sanat kavramı açıklanarak sanat eğitimi üzerinde durulmuştur.

Daha sonra fotoğraf kavramının dünyada ilk ortaya çıkışından itibaren fotoğraf tarihi, fotoğrafın teknik ve sanatsal açıdan gelişimi ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca fotoğrafın Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde ülkemizde ortaya çıkışı ve Cumhuriyet Dönemiyle birlikte yaşanan gelişmeler aktarılmıştır.

Fotoğrafın diğer sanat dalları ile olan ilişkisi araştırılmıştır. Bununla beraber fotoğrafın bir sanat dalı olarak sanat eğitimi içerisindeki yeri aktarılmış ve eğitim

fakültelerinin resim-iş eğitimi ana bilim dallarındaki fotoğraf derslerine değinilmiştir. Böylelikle fotoğraf eğitiminin resim-iş öğretmeni adaylarına olan katkıları ortaya konulmuştur.

Araştırmanın IV. bölümünde elde edilen bulguların ana sanat dalı, sınıf ve cinsiyet faktörlerine göre dağılımlarını gösteren tablolar düzenlenmiş; alt boyutlar çerçevesinde verilerin çözümlenmesine gidilmiştir. Araştırmanın örneklemini resim-iş öğretmenliği ana bilim dalında öğrenim gören ve fotoğraf dersi almış 125 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama formu seçkisiz yöntemle seçilmiş öğrencilere sunulmuştur. Araştırmada bilgi toplama formu ile elde edilen veriler, yüzde %, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve t testini içeren betimsel istatistik tekniklerden yararlanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda,

1. Fotoğraf derslerinin öğrencilerin eğitim gördükleri ana sanat atölyeye önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir.
2. Öğrencilerin, fotoğraf dersleri hakkındaki görüşleri arasında cinsiyet, ana sanat atölye ve sınıf değişkenleri bakımından anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.
3. Öğrencilerin, fotoğraf derslerinin uygulama boyutu konusunda yetersiz olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.
4. Öğrencilerin görüşlerine göre; okulda bulunan fotoğraf atölyesi yeterli teknik donanıma sahip değildir.
5. Fotoğraf dersleri, sanat eğitimi içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ışığında, araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.

ABSTRACT

AN EVALUATION OF PHOTOGRAPHY COURSES AT GAZI UNIVERSITY
DEPARTMENT OF ART-CRAFT EDUCATION BASED ON STUDENT VIEWS

CEMELELİOĞLU ALTIN, Nur

Master's Thesis, Department of Art-Craft Education

Thesis Advisor: Prof.Dr.Alev ÇAKMAKOĞLU KURU

June, 2011

The scope of this study is an evaluation of the photography courses given at the Department of Art-Craft Education, Faculty of Education at Gazi University based on student views. Furthermore, by emphasizing the importance of photography courses in ensuring student proficiency in the subject matter, the necessity of the so-called courses was sought to be proved. In the study, a thorough literature review was conducted, and accordingly, student views were resorted to. In this manner, several points were made for more efficient courses.

In Part I of the study, problem statement, purpose and significance of the study and its limitations were mentioned; and as for Part II, primarily, the concept of art was explained, and art education was dwelled on.

Later on, starting from how the notion of photography first surfaced in the world, history of photography and its development from a technical and artistic perspective was studied in detail. Besides, the emergence of photography in the downfall of Ottoman Empire and the developments that took place in the field with the onset of the republic were cited.

The relationship of photography to other branches of art was researched. Also, the place of photography as a branch of arts in art education was given and photography courses at Art-Craft Education Departments of Education Faculties were studied.

In Part IV of the study, data hereby derived were tabularized to depict distribution according to variables such as department , class and gender; and data were further analyzed into subscales. The questionnaire designed by the researcher was given to a randomly selected group of students. The sample of the study consisted of 125 students who took photography courses and are still studying at the Department of Art-Craft Education. Data thus collected were analyzed by descriptive statistics techniques such as percentile, frequency, arithmetic average and standard deviation and t-test inferential statistic technique.

In conclusion, it was found that:

1. Photography courses significantly impact the education students receive at their departments;
2. There are no significant differences in student views on photography courses based on sex, department or class variables.
3. Students find themselves insufficient in the applied domain of photography courses.
4. Based on student views, the photography shop of the school doesn't possess sufficient technical equipment.
5. Photography courses hold an important place in art education.

In light of the findings above, suggestions by the researcher were made.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR CETVELİ	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xv
ÇİZİMLER LİSTESİ.....	xvi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.1.2. Problem Cümlesi	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Tanımlar	6

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. Sanat	8
2.1.1 Sanat Eğitimi	9
2.2. Fotoğraf	11
2.2.1. Fotoğrafın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	12
2.2.2. Türkiye’de Fotoğrafın Gelişimi	18
2.2.3. Fotoğrafın Sanatsal Yönü ve Diğer Sanat Dallarıyla İlişkisi	24
2.2.4. Fotoğrafta Sanatsal Akımlar	31
2.2.5. Türkiye’de Fotoğraf Eğitimi	35
2.2.5.1. Cumhuriyetten Günümüze Fotoğraf Eğitimi ve Fotoğraf Eğitiminin Kurumsallaşması	36
2.2.5.2. Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Programında Fotoğraf Dersleri	39

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	42
3.1. Araştırmanın Modeli	42
3.2. Evren ve Örneklem	42
3.3. Veri Toplanma Teknikleri	44
3.3.1. Bilgi Toplama Formunun Geliştirilmesi	44
3.4. Verilerin Analizi	45
3.3.1. Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları.....	50

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUM	55
4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	55
4.2. Alt Problem 1	57
4.3. Alt Problem 2	63
4.4. Alt Problem 3	70

4.5. Alt Problem 4	75
--------------------------	----

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER	82
5.1. Sonuç	82
5.2. Öneriler	84
KAYNAKÇA	85
EKLER	90

KISALTMALAR CETVELİ

K.T.	: Karelerin toplamı
K.O.	: Karelerin ortalaması
n	: Öğrenci sayısı
Ort.	: Ortalama
p	: Anlamlılık değeri
s	: Sayfa sayısı
S.S	: Standart sapma
S.D.	: Serbestlik derecesi
t	: t değeri

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı	43
Tablo 2: Öğrencilerin Ana Sanat Atölyelere Göre Dağılımı	43
Tablo 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Devam Ettikleri Sınıflara Göre Dağılımı	44
Tablo 4: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Duyuşsal Boyut Madde Ayırıcılık Değerleri	46
Tablo 5: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Bilgi Boyutu Madde Ayırıcılık Değerleri	47
Tablo 6: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Teknik Boyut Madde Ayırıcılık Değerleri	48
Tablo 7: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Uygulama Boyutu Madde Ayırıcılık Değerleri	49
Tablo 8: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği KMO ve Bartlett's Testi Değerleri	50
Tablo 9: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları	51
Tablo 10: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri	52
Tablo 11: Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlar ve Bu Boyutlarda Yer Alan Maddeler	53
Tablo 12: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Güvenirlik Sonuçları	53
Tablo 13: Cinsiyet Faktörüne Göre Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi).....	57
Tablo 14: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	58

Tablo 15: Sınıf Seviyelerine Göre Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	59
Tablo 16: Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu ile İlgili Görüşleri	60
Tablo 17: Cinsiyet Faktörüne Göre Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi).....	63
Tablo 18: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	64
Tablo 19: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	65
Tablo 20: Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri	66
Tablo 21: Cinsiyet Faktörüne Göre Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi)	70
Tablo 22: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	71
Tablo 23: Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	72
Tablo 24. : Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu ile İlgili Görüşleri	73
Tablo 25. : Cinsiyet Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi)	75
Tablo 26: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutu ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	76
Tablo 27: Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutu ile İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi	77
Tablo 28: Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutu ile İlgili Görüşleri	78
Tablo 29: Fotoğraf Derslerinin Alt Boyutlarının Karşılaştırılması	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

- Şekil 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı 55
- Şekil 2: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ana Sanat Atölyelere Göre Dağılımı 56
- Şekil 3: Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Devam Ettikleri Sınıflara Göre Dağılımı 56

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa
Fotoğraf 1: Portatif bir karanlık oda ve karanlık odada görüntü oluşumu	13
Fotoğraf 2: Nicephore Niepce. Le Gras'da Pencereden Görünüm. 1827	14
Fotoğraf 3: Temple Bulvarı'nın görünümü, 1839. Deguereotype.....	15
Fotoğraf 4: Amerika'da George Eastman tarafından piyasaya sürülen "Brownie" isimli fotoğraf makinesi	17
Fotoğraf 5: İstanbul – Dikilitaş	19
Fotoğraf 6: Abdullah Biraderler tarafından çekilmiş olan eski İstanbul görünülerinden biri; Sultan Ahmet Camii, 1895 öncesi	20
Fotoğraf 7: Ethem Tem'in çektiği fotoğrafta Atatürk	21
Fotoğraf 8: Şinasi Barutçu (1906-1985).....	37

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 1: İlk manzara fotoğrafçıları	16
Çizim 2: Masa şeklindeki Camera obscura aracılıyla çizim yapan bir sanatçı.....	25

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, sınırlamalar, araştırmanın amacı ve önemi ile araştırmada kullanılan bazı kavramların işlevsel tanımlarına yer verilmektedir.

1.1. Problem

İnsanlık tarihiyle yaşıt olan sanat kavramı, çağlara göre çok değişik anlamlar kazanmıştır. Sanat; bir duygunun, bir tasarımın veya güzelliğin ifadesinde kullanılan yöntemlerin tümü ve bu yöntemler sonucunda ulaşılan üstün yaratıcılık gücüdür. Sanat; insanla nesnel gerçekçilik arasındaki estetiksel ilişki, hoş a giden uyumlar yaratma çabasıdır (Uludağ, 1993, s.129).

Fischer'e (2005: s.16) göre ise sanat, insanın dünyayı tanıyıp değiştirebilmesi için gereklidir. Ama salt özünde taşıdığı büyü yüzünden de gereklidir sanat.

Bütün sanatları ve bu sanatların birbiriyle ilişkisini düşünsel boyutta sanatçı, izleyici, toplum, kültür ve eğitim bağlamında irdeleyen kuramsal çalışmalara ise "Görsel Sanatlar Eğitimi" denilebilir. Görsel sanatlar; resim, heykel, mimarlık, grafik sanatlar, endüstri tasarımı, uygulamalı sanatlar, sinematografi, fotografi, moda tasarımı, bilgisayar sanatı gibi oldukça geniş bir alanı kapsar (Kırısoğlu, 2005, s.2-3).

Sanat eğitimi, yaratıcılığın ön planda tutulduğu, eleştirel düşünmenin geliştirildiği, her öğrencinin kişisel gelişimi ve eğilimleri paralelinde yönlendirilmeye çalışıldığı bir eğitim ortamıdır.

Sanat eğitimi içerisindeki alanlardan biri de fotoğraftır. Fotoğraf sözcüğü, eski Yunanca ve Latince ‘de aynı kökten gelen photos (ışık) ve graphis (yazı) sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur ve “ışık ile yazı yazmak” anlamına gelir (Akbaş ve İkizler, 2008, s.13). Yani fotoğraf, ışıkla resim yapmaktır. Fotoğraf, sanatın estetik kaygısıyla örtüşür, özellikle de kompozisyon probleminin o anda, yani deklanşöre basma anında çözümlenebilmesi için belli bir estetik yeterliliği gerektirir. Estetik yeterlilik ise bilgi ve uygulamaya bağlı gelişen edinimlerdir. Fotoğraf çeken kişi, çekilen alandaki görüntüler arasından istediğini belirleyip çıkarır, olayı görür ve yorumlar. Bu durum, fotoğraf eğitimi ile geliştirilecek olan ayırt etme, algıda seçicilik ve tekniğin kullanılması işlemleridir.

Fotoğraf ortaya çıktığı 19. yüzyıldan bu yana sanatı derinden etkilemiş ve giderek sanatın içerisindeki yerini sağlamlaştırarak günümüze ulaşmıştır. Fotoğraf gelişim süreci içerisinde pek çok sanat akımını etkilemiş ve pek çoğunun da ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamıştır.

Freund’a (2007: s.8) göre fotoğrafın çağdaş yaşamda çok önemli bir yeri vardır. İnsanın içinde yer aldığı ancak fotoğraftan şu ya da bu şekilde yararlanmayan bir tek etkinlik sayamayız. Fotoğrafın yaygın kullanımını ve gelişmekte olan sanatsal düşünce ve girişimleri etkilemesi, onun eğitimde kullanılmasını da beraberinde getirmiştir. Günümüzde sanat eğitimi veren pek çok kurumda fotoğraf eğitimi de verilmektedir.

Fotoğrafın işlevselliği ve estetik tavrı, disiplinler arası sanat üretiminde ve farklı sanat dallarında giderek artmaktadır. Ayrıca fotoğrafın plastik özellikleri açısından diğer sanat dallarıyla olan benzerliği ve birbirlerini destekleyen geçmişleri sanat eğitimi programlarındaki alan bilgilerini kuramsal açıdan destekler niteliktedir. Alan bilgilerinin pekiştirilmesinde fotoğrafın kullanılmasının, diğer disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin yeterliliklerini tamamlamalarında çok faydalı olacağı düşünülmektedir. Fakat bunu gerçekleştirirken hızla ilerleyen teknolojik gelişmeler görmezden gelinemez. Teknoloji hızla gelişirken, hayatımızdaki tüm alanları derinden etkilediği gibi sanatı da etkilemiştir. Fotoğraf da bu değişimden nasibini alan başlıca sanat dallarından biridir. Bugüne kadar film, makine ve objektif endüstrisindeki yenilikler, fotoğrafın gelişim sürecini etkilemiştir. Ancak günümüzde dijital teknoloji ile

fotoğraf bambaşka bir sürecin içerisinde yer almaktadır. Artık tüm ekipmanlar dijital teknolojiye ayak uydurmakta, “analog” fotoğraf giderek yerini “dijital” fotoğrafa bırakmaktadır. Kaliteli bir eğitim amaçlayan her kurum, eğitimin toplumsal ve teknolojik alanda yaşanan gelişmelerden soyutlanamayacağını bilincindedir.

Bu araştırmanın yapılmasında hedeflenen noktalardan en önemlisi, fotoğraf eğitiminin resim-iş öğretmeni yetiştiren kurumlardaki yeri ve öneminin vurgulanması olmuştur. Özellikle Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda öğrenim gören öğrencilerin görüşlerine başvurulmuş ve fotoğraf derslerinin içeriğindeki eksiklikler tespit edilmiştir. Tüm bunların yanı sıra fotoğraf derslerinin sanat eğitimiye yetiştirilmesine önemli katkılar sağladığı görülmüştür.

1.1.2. Problem Cümlesi

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı’ndaki öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal, bilgi, teknik ve uygulama boyutlarına ilişkin görüşleri nelerdir ve bu görüşler cinsiyet, sınıf ve ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Fotoğraf dersleri çeşitli eğitim fakültelerinde seçmeli sanat atölye dersi olarak verilmektedir ve geçmişte bu derslere ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

Bu araştırmanın amacı ise fotoğraf derslerinin öğrenci görüşleri göz önünde bulundurularak sanat eğitimine olan katkılarını belirlemek, özellikle eğitim fakültelerinde seçmeli sanat atölye olarak verilen fotoğraf derslerinin eksikliklerini belirleyerek daha ileri bir seviyeye ulaştırmak ve ileride yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayabilmektir.

1.2.1. Alt Amaçlar

Yukarıda verilen amaç çerçevesinde aşağıdaki alt amaçlar gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

1.2.1.1. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri,

- a) Cinsiyet,
- b) Sınıf,
- c) Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.2.1.2. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri,

- a) Cinsiyet,
- b) Sınıf,
- c) Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.2.1.3. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin teknik boyutuna ilişkin görüşleri,

- a) Cinsiyet,
- b) Sınıf,
- c) Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.2.1.4. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin uygulama boyutuna ilişkin görüşleri,

- a) Cinsiyet,
- b) Sınıf,
- c) Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, resim-iş öğretmeni yetiştirmede, fotoğraf derslerinin programında yer alması gereken nitelikleri ve etkinlikleri ortaya koyma konusunda yardımcı olabilir.

Ayrıca fotoğraf derslerindeki fiziki koşulların ve teknoloji kullanımının yeterliliği ve öğrenci yetiştirmedeki verimliliğinin tartışılmasında önemli bir rol oynayabilir.

Son olarak, bu araştırma Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda 2010-2011 yılı lisans programındaki fotoğraf derslerinin tanım ve içeriğini ortaya koyabilme ve konuyla ilgili yukarıda açıklanan unsurlar konusunda yapılacak yeni araştırmalara yol gösterme konusunda katkıda bulunulabilir.

Bugüne kadar sanat eğitimi veren kurumların gerek güzel sanatlar fakültelerinde, gerekse resim-iş eğitimi anabilim dallarında eğitim gören öğrencilerin fotoğraf dersi sayesinde oluşan kazanımları ortaya konulmuş, ana sanat atölyeler üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Ancak bu araştırmada üzerinde durulan olan konu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-iş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki fotoğraf derslerinin gerekliliğini öğrenci görüşleri doğrultusunda ortaya koymaktır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma ile ilgili olarak aşağıdaki sınırlılıklar dikkate alınmıştır. Bulgular, örneklem genişliği ve araştırmanın yapıldığı zaman açısından belirli bir çerçeve içerisinde dikkate alınmalıdır.

Bu çalışma;

- a) Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı ile,
- b) Bu bölümde seçmeli sanat atölye dersi olan fotoğraf derslerini almış öğrenciler ile sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin kendi alanlarındaki alan bilgilerinin yeterli düzeyde olduğu varsayılmıştır.

Araştırma kapsamında öğrencilere uygulanmış olan bilgi toplama formuna verilmiş cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

Örnek grup evreni yansıtmaktadır.

1.6. Tanımlar

Analog fotoğraf: Film teknolojisinin kullanıldığı makinelerle elde edilen ve oluşturulan filmin çeşitli kimyasal işlemler kullanarak geliştirilip, sonrasında ışığa duyarlı bir duyarlık üzerine yansıtılarak oluşturulduğu görüntüdür.

Camera Obscura: Ön yüzünde küçük bir delik bulunan karanlık oda şeklinde kutudur. Delikten geçen ışınlar karşı yüzde dışarıdaki nesnelerin ters görüntüsünü oluşturur. Önceleri perspektifli resim çizmekte kullanılmıştır. Sonraları arka yüzüne film konularak fotoğraf makinesi haline getirilmiştir (Ertan ve Erutku, 2004: s.40).

Dijital: Sayısal kelimesinin karşılığı olarak kullanılan kavramdır (Kanburoğlu, 2009: s.316).

Film: Objektiften geçen görüntünün kalıcılığının sağlanabilmesi amacı ile saydam bir taşıyıcı ve üzeri ışığa duyarlı maddeden oluşan tabakadır.

Fotoğraf: Fotoğraf sözcüğü, eski Yunanca ve Latince de aynı kökten gelen “photos” (ışık) ve “graphien” (yazı) sözcüklerin birleşiminden oluşmuştur ve “ışıkla yazı yazmak” anlamına gelir (Akbaş – İkizler, 2008: s.13). Bu sözcük optik sistemler aracılığı ile ışığa duyarlı bir duyarlık üzerinde görüntü elde edilmesi anlamında kullanılmıştır.

Fotoğraf makinesi: Işığı kullanarak görüntüyü duyarlı bir yüzey üzerine aktarmak amacıyla geliştirilmiş bir aygittir.

Helyograf: Yunanca güneşle yazmak anlamına gelmektedir. Metal levha üzerinde ışıktan etkilenmiş alanlar beyazlaşmış olarak, ışıktan etkilenmeyen alanlar ise,

duyarkatın eritilmesiyle (temizlenmesiyle) ıplaklaşan levha olarak ortaya çıkar (Kılıç, 2008: s.71).

Karanlık Oda: Fotoğrafçılıkta basım ve banyo için kullanılan, özel olarak ışık almaz biçimde yapılmış ve donatılmış odadır.

Objektif: Fotoğraf makinesinde görüntünün duyarkat üzerine yansımasını sağlayan mercekler sistemidir.

Sanat eğitimi : Güzel sanatların tüm alanlarını kapsayan ve bireyin duygu ve düşüncelerini estetik bir bakış açısı ile anlatabilmesini amaçlayan, kendisine özgü ilkeleri bulunan yaratıcı bir eğitim olarak tanımlanmaktadır.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanat

Sanatın kesin bir tanımını yapmak mümkün değildir. İnsanoğlunun bilinen yazılı tarihinin başından beri önemli bir olgu olan sanat, çağlar boyunca düşünürler ve sanatçılar tarafından farklı şekillerde algılanmış ve ifade edilmiştir (Özsoy. 2003. s.22). Dünya üzerinde yaşayan tüm insanlara göre farklı tanımlar yapılmaktadır. En basit tanımıyla sanat; İnsanın bir biçim yaratma yetisidir denilebilir (Tepecik, 2002, s: 7). Herbert Read'e (1974: s.18) göre ise sanat, hoşâ giden biçimler yaratma gayretidir.

Gombrich'e (1980, s: 4) göre “sanat” diye bir şey yoktur aslında. Yalnızca sanatçılar vardır. Bir zamanlar bazı adamlar renkli toprakla bir mağaranın duvarına bizon resimleri çiziyordu, bugünse bazıları boya satın alıp duvar ya da tahta perdeleri resimliyor ve daha birçok başka şeyler üretiyorlar. Tüm bu etkinlikleri sanat diye tanımlamakta hiçbir sakınca yoktur.

İlk çağlardan bu yana insanoğlu kendini ifade edebilmek için sanatla uğraşmıştır. Sanat, yüzyıllar boyunca dini, siyasi ya da milli duyguların estetik bir yansıması olarak karşımıza çıkmış ve insanları her alanda etkilemiştir. Bu nedenle bir milletin kültür varlığını oluşturan en önemli etmen sanattır.

Sanatın temelinde güzeli arama duygusu vardır, bu anlamda sanat güzeli yaratma çabasıdır (Balcı, 2005: s. 13). Erinç'e (1998: s.11) göre ise sanat bir bilgi kaynağıdır ve en tutulan sanat tanımlaması şöyledir; sanat, yaratıcının ve alıcının duygularında var olan biçim ve ahenk birliği bağlantılarını harekete geçirip güzeli ortaya koyabilecek, hoşâ giden biçimler yaratma çabasıdır. Bu tanıma göre sanatı, insan tarafından güzeli

yaratma çabası, güzeli ise, hoş giden bağlantılar duygusudur şeklinde değerlendirmek mümkün olabilir.

Önemli bir iletişim aracı olan sanat, insan yaşantısı ile bütünleşen, toplumsal değer ve ideallerin belirlenmesinde, hayata geçirilmesinde önemli bir faktördür. Sanat kavramı günümüzde, genellikle görsel ve plastik sanatlar anlamında kullanılır. Sanat, insan ile doğadaki nesnel gerçekler arasındaki estetik ilişkidir (Artut, 2004: s.18). Sanat, sanatçı ve izleyen arasında olduğu gibi toplumlar arasında da, çağlar arasında da vazgeçilmez bir iletişim unsurudur (Ünver, 2002: s.3).

Evrenin en şaşırtıcı bölümü insanın kendisidir. Ben kimim, neyim, niçin buradayım soruları sanatçıların cevaplamaya çalıştığı sorulardır. Sanat, hayatın önemini öğretir. Sanatçıların ortaya koydukları gerçekler, bilim adamlarının buldukları gerçeklerden değersiz değildir (Boydaş, 2004: s. 7).

Genel olarak sanat, insanların, doğa karşısındaki duygu ve düşüncelerini çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi araçlarla güzel ve etkili bir biçimde, kişisel bir üslupla ifade etme çabasından doğan ruhsal bir faaliyettir (Aytaç, 1981: s.11–12).

2.1.1 Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi 20. yüzyılın başından bu yana güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Ayrıca, okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri tanımlar (San, 2003: s.17).

Görsel sanatlar eğitimi eğitim biliminin bir dalı olarak sanatın, estetiğin, sanat tarihinin eğitim ve öğretimle ilgili bütün sorunlarıyla ilgilenir. Bireyin sanatsal ve estetik gelişimi, sanatta öğrenme ve yaratıcılık eğitimi, sanat öğretiminin araştırma konuları içinde yer alır. Kısaca sanat eğitiminin metodolojisi ile ilgili sorunlara felsefe, psikoloji, toplumbilim ve antropoloji gibi bilim dallarıyla ilişki kurarak üst düzeyde çözümler arar. Bu çözümleri uygulamaya sunar. Kuramını oluştururken bu dalların

bilimsel araştırmalarından, araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanır (Kırışoğlu, 2005, s. 3). Buyurgan'a göre (2001: s.9) sanat eğitimi, kişilik gelişimi ve yaratıcı düşünce gücünü geliştiren en önemli ortamlardan birisidir.

Sanat eğitimi, etkin olarak sanat uğraşısında bulunan kişide ve sanat eseriyle karşılaşıp onu değerlendirende harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duygu, algılama, imgeleme, düşünme, anlama ve çağrışım gibi gleri eğitmek işidir (Balamir, 1999: s.4). Gökaydın (1996: s.27) ise sanat eğitimini "Biçimi oluşturan düşünme etkinliğidir" şeklinde tanımlamıştır. Sanat eğitimi; bireyin duygu ve düşüncelerini anlatabilmek, yeteneğini estetik bir düzeye çıkarabilmek amacıyla yapılan tüm çabalardır. Plastik sanat eğitimi, bireylerin ve toplulukların sanatsal ve kültürel bakımdan yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu yetişme kültürel bilinçlendirme anlamındadır (Erbay, 1997: s.9).

Sanat eğitimi, yalnızca görsel ve plastik alandaki eğitimi değil, tüm anlatım yollarını kapsayan bir süreç olmalıdır. Algılama, görmeyi öğrenme, beğeni ve estetik değerlerin oluşmasıyla başlayan sanat eğitimi süreci, yaratma ve yaratımından zevk alma olarak gelişmesini sürdürür (Gürtuna, 2004: s.15). Yeniliğe ve yaratıcılığa açık olmayan, yalnızca zeka gelişimine yönelik eğitim yaklaşımını benimseyen toplumların gelişme göstermesi beklenemez. Her toplumun kendine ait bir sanat politikası olmalıdır (nver, 2002: s.7).

Sanat eğitimi, 19. yüzyıl başlarında Avrupa'daki kültür çöküşüne, insanın kendine yabancılaşmasına karşı bir önlem, bir eğitim akımı olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Teknoloji ve endüstrinin insan yaşamına getirmiş olduğu tekdüzelik ve kültürel yozlaşma gibi insanlık için tehlike oluşturan sorunlara bir çözüm olarak düşünülen "*sanat eğitimi hareketi*", Almanya'da ortaya çıkar, gelişir ve birçok ülkenin genel eğitimine etki eder (Etike, 1995: s.14).

İçinde bulunduğumuz yüzyılla birlikte dünyamız savaşların, ekonomik krizlerin ve çeşitli hastalıkların pençesinde giderek yaşanması zor bir yer haline gelmiştir. İşte bütün bu zorlukların arasında insanlar her zaman sanata sığınmışlar, sanatla kendi iç

dünyalarını rahatlatmayı başarabilmişlerdir. Üzgün olduğumuzda bir şakkıyla rahatlarız ya da gördüğümüz huzur verici bir görüntü bizleri içinde bulunduğumuz bunalımdan bir an için bile olsa uzaklaştırır. Böylesine etkili sonuçları olan bir kavramın eğitimini almak ise önemli ve toplumun geneline hitap eden bir durumdur.

Sonuç olarak çağdaş sanat eğitimi bağlamında çağdaş insan; bugünü anlayan geleceğe bakabilen, sanat tarihi, estetik ve günümüzün sanatı hakkında yorum yapabilecek düzeyde bilgi sahibi insandır. Ayrıca sanat, insan yaşamıyla bütünleştiğinde, insanların daha bilinçli ve duyarlı olacağı, geniş boyutlu düşünebileceği, yaratıcı kişiliğe yatkın ve güzeli algılayma yetilerinin gelişmiş olacağı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla çağdaş insanın yetişmesinde sanat eğitiminin önemli bir rolü olduğu artık kabul edilmelidir (Artut, 2004: s.104).

2.2. Fotoğraf

İnsanoğlu var olduğu ilk günden beri duygu ve düşüncelerini aktarma çabası içerisinde. Bunu gerçekleştirirken de doğada süregelen olaylardan etkilenmiştir. Bir nesnenin üzerine yansıyan ışığın, bir yüzey üzerinde oluşturduğu gölge gibi insanoğlu da görüntüyü bir yüzey üzerine aktarmaya çalışmıştır. Görüntüyü aktarmak yüzyıllar geçtikçe farklı yöntemlerin kullanılmasıyla çeşitlilik göstermiştir. İspanya'daki Altamira mağarasında bulunan kaya resimlerinden bu güne değin bu çeşitliliği açıkça görebilmekteyiz.

Fotoğraf sözcüğü, eski Yunanca ve Latince'de aynı kökten gelen photos (ışık) ve graphis (yazı) sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur ve "ışıkla yazmak" anlamına gelir (Akbaş – İkizler, 2008:s.13). Fotoğraf sözcüğü tarihte ilk kez Sir John F. W. Herchel (1792 – 1871) tarafından 1840 yılında kullanılmıştır. Sir John, yakın arkadaşı olan İngiliz bilim adamı William Henry Fox Talbot'un (1800 – 1877) uyguladığı yeni yöntemle, yüzey üzerinde elde ettiği görüntüye fotoğraf adını vermiştir (Kılıç, 2008:s.15). John Berger'e göre fotoğraf, bakaçtan (vizorden) bakan gözün ve beynin, gördüğünü özümlemesi, bu görünüşü yorumlayarak en iyi biçimiyle saptamasıdır.

Fotoğraf icadından, 1820'lerden başlayarak yaklaşık yüz seksen yıllık tarihi boyunca sanatı derinden etkilemiştir. Fotoğrafın bulunuşuyla birlikte doğanın temsil edilme biçimi değişmiştir ve bu değişiklik her alana yansımıştır.

2.2.1. Fotoğrafın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

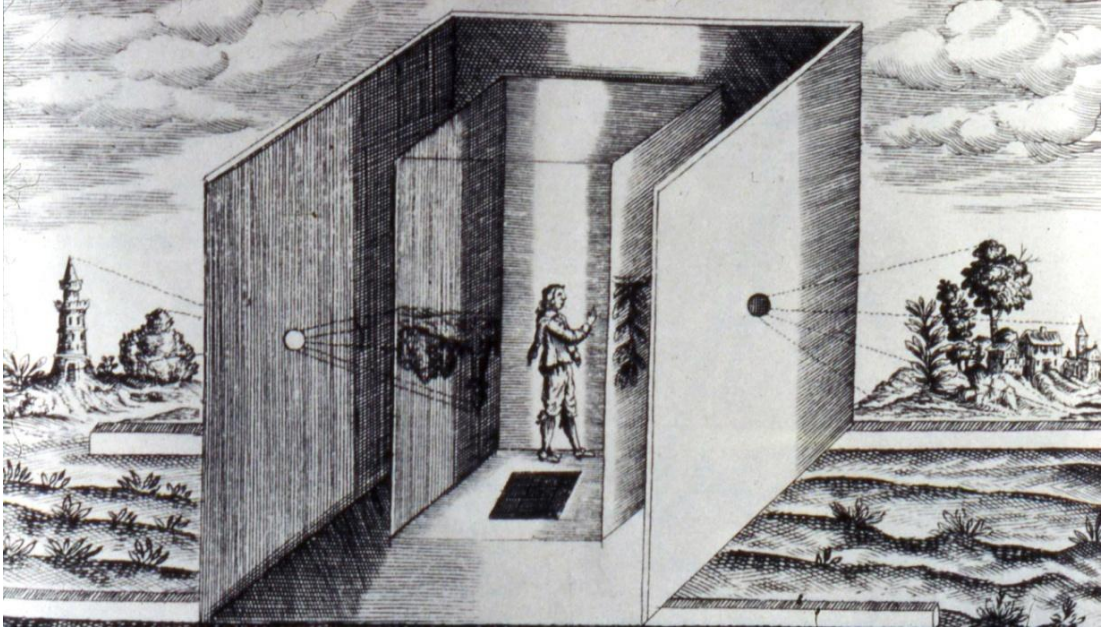
Diğer pek çok teknik keşifte olduğu gibi fotoğrafın bulunuşu da uzun bir süreç sonucunda gerçekleşmiştir. Fotoğraf, doğudan batıya pek çok bilim adamının çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Arap bilgini Alhazen'den, İtalyan Leonardo da Vinci'ye, oradan da 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanmaktadır.

Fotoğrafın nispeten uzun tarihine rağmen, kamera benzeri aletler ressamlar ve teknik ressamlar tarafından yüzyıllardır kullanılmaktadır. Modern fotoğraf makinesinin atası olan camera obscura, üç boyutlu dünyayı iki boyutlu resim düzlemine yansıtmaya yarayan optik aletlerden bir tanesidir (Wright, 2004: s,14).

Rönesans ve daha sonrasında karanlık kutu bilimsel amaçlı çalışmalarda özellikle de astronomide yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Aynı dönemde bu aygıt ressamların da dikkatini çekmiştir. Leonardo da Vinci bu aracın çizim yapmak için kullanılabileceğini belirten notlar kaleme almıştır (Kılıç, 2008:s.56). 19. yüzyıla ulaşıldığında artık camera obscura son derece gelişmiştir ve yaygın olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Portatif bir karanlık oda ve karanlık odada görüntü oluşumu

(Gernsheim, 1986: s.5).

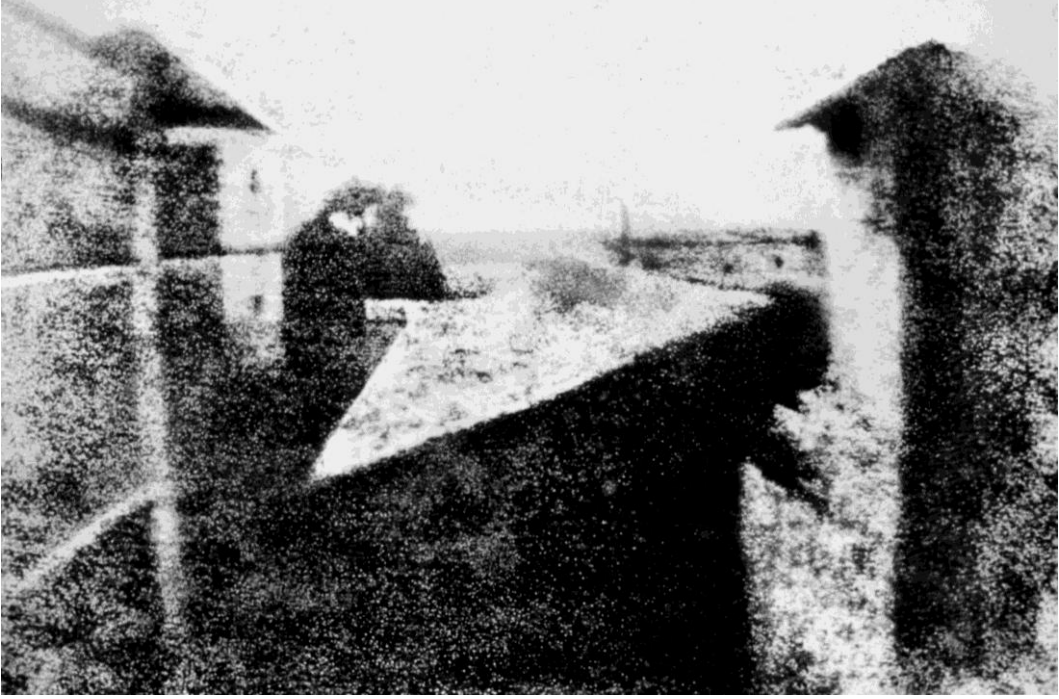
Fotoğraf salt teknik boyutta ele alındığında, 18. yüzyılda Alman bilim adamları Schultze ve Scheele'nin, Cenevrelili Jean Senebier'nin veya İngiliz William Lewis'in gümüş tuzlarının (gümüş nitrat veya gümüş klorür) ışığa duyarlılığı üzerine yaptıkları araştırmalarla başlayan uzun bir sürecin ürünü olarak gözükmektedir. Lewis'in ardından, meşhur porselen imalatçısının oğlu Thomas Wedgwood, 19. yüzyılın hemen başında doğrudan duyarlı bir kâğıt üzerine yerleştirilmiş nesnelere, bitkilerin negatif izlerini çıkarmayı başarır, ama bunları kalıcı biçimde sabitleyemez. Bu deneyler Avrupa bilim çevrelerinde geniş ölçüde yayılmıştır. Demek ki fotoğraf görüntüsünün oluşumundaki temel kurallar, 1839'dan çok daha önce bilinmektedir. Kısa süre sonra, 1803'te, İngiliz Thomas Young ve ardından, 1822'ye doğru da Atlantik ötesinden, daha sonra telgrafın mucidi olacak Samuel Morse, soluk ve kısa ömürlü negatif resimler gerçekleştirmişlerdir. Bir diğer Amerikalı, gökbilimci John Draper da 1830'ların başında, İngiliz James B. Reade gibi, bu yönde denemelere girişmiştir (Bajac, 2004: s,15–16).

Asırlar süren kimyasal ve teknik çabalar, 1826 yılında Fransa'nın Chalon-sur-Saone kentinde, Joseph Nicéphore Niepce tarafından evinin penceresinden yakalamayı

başardığı görüntüyle sonuçlanmıştır (Özendes, 1999: s.8). Ancak poz süresi sekiz saattir ve görüntü zayıftır (Bayhan, 1996: s.137) (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2: Nicephore Niepce. *Le Gras'da Pencereden Görünüm. 1827.*

Helyografi. 20.3x16.5 cm. (Kılıç, 2008:s.71).

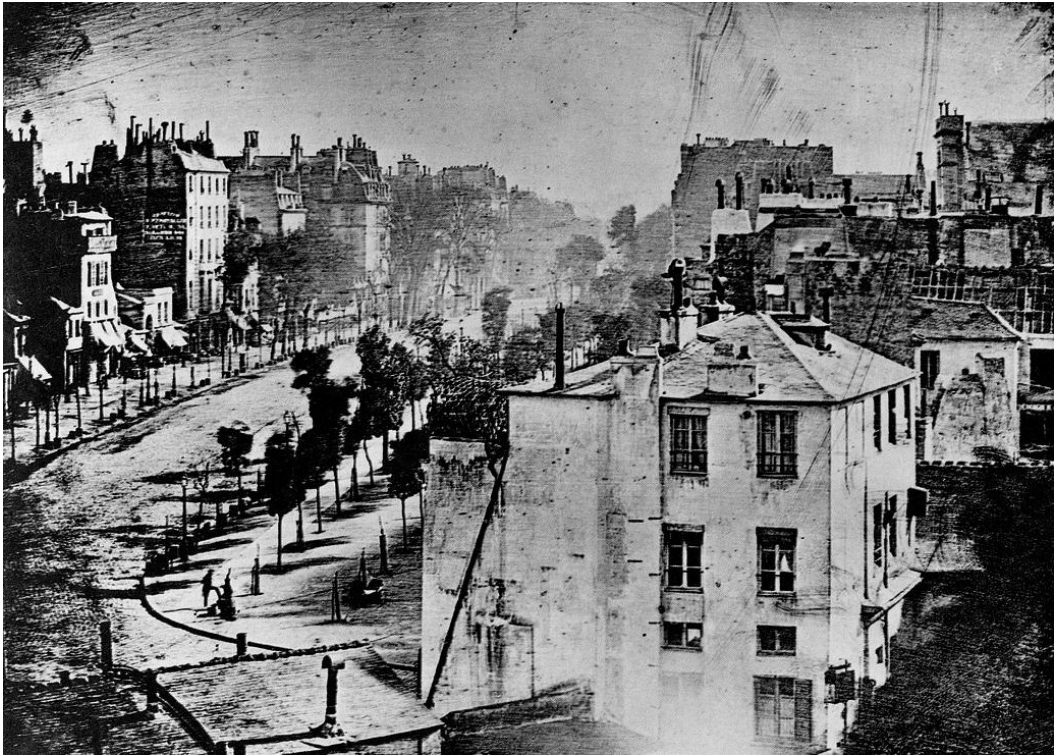
Niepce'in helyograf levhayla ortaya koyduğu bu ilk fotoğraf, yüzey üzerinde yeni bir resmetme tekniğinin de başlangıcı olmuştur. Karanlık kutuda ışık yoluyla elde edilen görüntünün, ışığa duyarlı yüzey üzerine kaydedilerek kalıcı olmasını sağlayan Niepce aynı zamanda yüzey üzerine ışıkla resmetme tekniğini de bulan kişi olmuştur. Bu resmetme tekniği geleneksel teknikler olan çizmek, boyamak ve kazımdan farklıdır. Geleneksel resmetme teknikleri birbirinden farklı olmasına rağmen yapısal olarak (örneğin kullanılan yüzey, resmetme araçları) benzer yönleri vardır. Niepce'in ortaya koyduğu resmetme tekniği yapısal olarak farklıdır. Kullanılan yüzey ışığa duyarlıdır (Kılıç, 2008:s.74).

1829 yılında Louis Jacques Mandé Daguerre ile çalışmalarını birlikte sürdürmüşlerdir. Niépce'in vefatı ile Daguerre, Niépce'in yarım kalan çalışmalarını geliştirmiştir (Gökgöz, 1980: s.18). Bir görüşe göre Niépce'in yöntemini biraz geliştirerek, başka bir görüşe göre ise rastlantı ile “önce gizli görüntü elde edip sonra kimyasal yolla görünür hale getirmeyi bulmuştur. Yöntemine “*Daguerrotype*” adını

vermiştir. Fizikçi ve milletvekili François Arago'nun himayesini kazanmıştır. Buluş 7 Ocak 1839'da Fransız Bilimler Akademisi'nde açıklanmıştır (Bayhan, 1996: s.137).

Erken daguerreotypolar sokakları terk edilmiş gibi gösteriyorlardır, çünkü yayalar ve atlı arabalar fotoğrafta yer alamayacak kadar hızlı hareket etmektedirler. Örnekte, köşede ayağı yukarıda duran adam muhtemelen ayakkabısını parlatmak için biraz zaman harcadığından dolayı fotoğraf karesine kaydedilebilmiştir (Marien, 2006: s.14) (Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3: Temple Bulvarı'nın görünümü, 1839.Deguereotype. Bayerisches Nationalmuseum, Almanya (Marien, 2006: s.14).

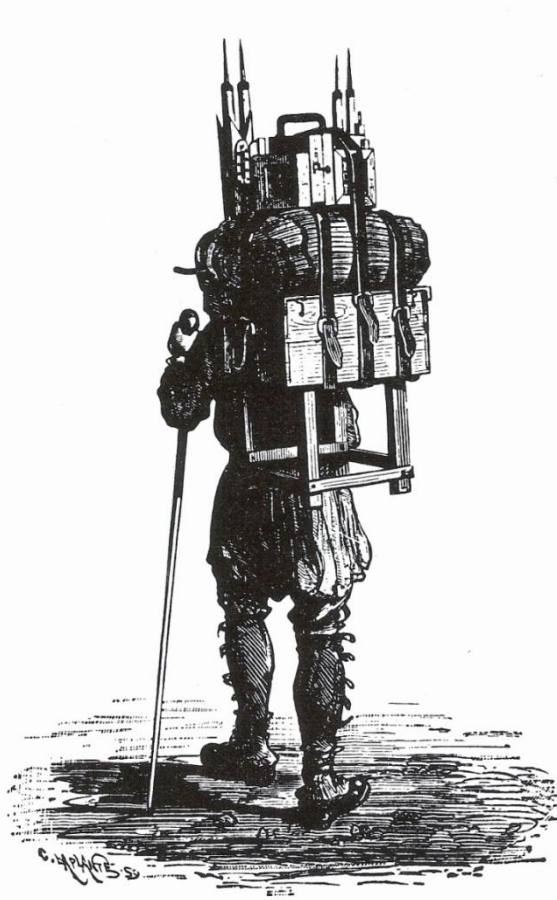

19. yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa'nın batısında, Fransa'da “fotoğraf” teknolojisi ile ilgili söz konusu gelişmeler olurken aynı zamanlarda İngiltere'de kimyacı, dil bilimci ve arkeolog olan William Henry Fox Talbot, günümüzde yaygın olarak kullanılan “negatiftten pozitif aktarma” yönteminin ilk örnekleri üzerinde çalışmıştır. Bu bakımdan teknolojik bir buluş olarak fotoğraf, Fransız Bilimler Akademisi tarafından yeni bir buluş olarak dünyaya açıklandıysa da günümüzde uygulandığının temellerinin Fox Talbot'a borçlu olduğunu gözden ırak tutmamak gerekir. Talbot'un uyguladığı

yöntem, ışığa duyarlı duruma getirilmiş tabakanın kamera obscura da pozlanarak önce negatif görüntü elde edilmesi, daha sonra bu negatif görüntünün başka bir duyarlı tabaka ile karşılaştırılıp pozlandırılması ile pozitif görüntünün elde edilmesidir. Talbot, her iki pozlandırmadan sonra görüntünün geliştirilmesi ve saptanması işlemlerini de gerçekleştirmiştir (Ceyhan, 2003: s,29).

Sonraki yıllarda fotoğrafla ilgili gelişmeler hızla devam etmiş, poz süresi kısalmış ve böylelikle portre ve hareket fotoğrafları çoğalmıştır. Fotoğraf tekniğinin gelişimindeki önemli unsurlardan biri de fotoğraf makinelerinin boyutlarıyla ilgili olmuştur. Fotoğrafın ilk yıllarında makineler çok büyük ve ağırdır (Çizim1). Ancak daha sonra makinelerin boyutları giderek küçülmüş ve elde taşınabilecek bir kutu halini almıştır.

Çizim 1: İlk manzara fotoğrafçıları oldukça ağır olan cam negatifler ve diğer araçlarla seyahat etmiştir (Gernsheim, 1986: s.16).

Neredeyse yarım asırlık bir geçmişe ulaşan fotoğrafın elde kolayca taşınan bir araca kavuşamaması, onun yaygınlaşmasını da engellemektedir. Herkese ve her keseye

uygun, küçük, hafif ve basit bir araç gereklidir. 1888'e gelindiğinde, Amerikalı George Eastman bu gereksinime, "siz düğmeye basın, gerisini biz hallederiz" sloganı ile çare bulmuştur (Özandes, 1999: s.20). Fotoğraflar çekildikten sonra makine fabrikaya gönderilimiş ve film değiştirilip, yeni film takılarak sahibine iade edilmiştir (Gümrükçü, 2006: s.9) (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4: Amerika'da George Eastman tarafından piyasaya sürülen "Brownie" isimli fotoğraf makinesi

Yeni bir buluş olan fotoğraf, dünyaya da yeni bir kapı açmıştır. Araştırmacılar, meraklılar, arkeologlar, mimarlar dünyayı etkileyen bu buluşun şaşkınlığını yaşarken, onu kendi uğraşları doğrultusunda kullanmayı da ihmal etmemişlerdir. Artık fotoğraf inanılmaz bir ilgi odağı haline gelmiştir (Kasım, 2003: s.5).

Fotoğrafçılık sayesinde bir çok olay ve insan yüzü kalıcılığa kavuşmuştur. İnsanoğlu sanki aynı zamanda birkaç yerde birden bulunma yeteneğine sahip olmuştur. Ayrıca bir kişiye özgü gözlemler tüm ayrıntılarıyla insanlara mal olabilmıştır. İnsanoğlu beklisi de matbaadan sonra en etkili olaylara tanık olma gücünü elde etmiştir. Ayrıca fotoğraf, resim sanatına yeni bir boyut getirirken, kendisi de bir sanat olma yoluna giriyor, az bir süre sonra, yalnız geçmişteki durağan belgelerle yetinmeyip, devingenliği de kapsayacak olan sinema sanatına da göz kırpyordur (Ergin, 2003: s.10).

Fotoğraf bir tıpkıbasım yöntemi olarak sanat yapıtının herkese ulaşmasını ve bu sayede demokratikleşmesini sağlamıştır. Fotoğraf, insanın dünyayı yeni bakış açılarıyla yeniden keşfetmesini sağlamış, mesafeleri ortadan kaldırmıştır. Fotoğraf olmasaydı ayın yüzeyini asla görülemezdi. Bugün iletişim alanında çok önemli bir rol üslenen kitle iletişim araçlarının çıkış noktasında fotoğraf vardır. Fotoğraf olmasaydı ne sinema olurdu ne de televizyon (Freund, 2007: s.7).

2.2.2. Türkiye'de Fotoğrafın Gelişimi

Matbaanın yaklaşık 300 sonra ulaştığı Osmanlı İmparatorluğu ve Türk toplumu, fotoğraf sanatını ve teknolojisini çok kısa bir zaman içerisinde benimsemiş, günlük yaşamı içine sokmuştur (Ceyhan, 2003: s,56). Fotoğrafın dünyaya duyurulmasından çok az bir zaman sonra İstanbul'da fotoğraf stüdyoları açılmaya başlanmıştır (Ceyhan, 2003: s.53).

Fotoğrafçılık, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyılı içinde 1826 yılında ortaya çıkmış, müslüman olmayan azınlığın öncülüğünde daha çok İstanbul'da gelişme olanağı bulmuştur (Ak, 2001: s.16.).

İstanbul'da yayımını Türkçe, Arapça, Fransızca, Rumca ve Ermenice sürdüren Takvim-i Vekayi gazetesinin 28 Ekim 1839 tarihli 186. sayısında verilen bir haberin Avrupa'da yayımlanan bazı gazetelerden çevrilerek aktarıldığı bilinmektedir. Haberde, "Fransalı Daguerre adlı bir maharet sahibinin cilveli bir ayna üzerinde güneş ışığını yankı yaptırıp, nesnelere hatlarını çıkardığından, bazı saklanması gereken şeylerin böyle zapt edilebileceği düşünülecek olursa, bunun ne kıymetli bir icat olduğunun anlaşılacağı"ndan söz edilmektedir (Özende, 1999: s.9).

1900'lere doğru İstanbul'da azınlık fotoğrafçıların açtığı stüdyolar çoğalmıştır. Türkler bu konuda çekingendir. Askeri birlikler, gemiler, fabrikalar, köprüler, cami ve medreseler, posta idaresi ve benzeri konularda, II. Abdülhamit'in hazırlattığı albümler o dönemin önemli belgeleridir (Ceyhan, 2003: s,57). Çizgen'in de (1992: s.64). belirttiği gibi Bugün İstanbul Üniversitesi kütüphanesinde bulunan Yıldız albümleri, II. Abdülhamit döneminin en önemli belgelerindedir.

Sultan II. Abdülhamit dönemi Osmanlı'da fotoğrafın altın çağı olmuştur. Olayları sarayından çıkmadan denetim altında tutmayı yeğleyen Sultan, özellikle askeri okullardaki fotoğrafçıları görevlendirerek, imparatorluğu ziyarete gelen yabancı devlet adamlarının gezilerini, hastane ve büyük müesseselerin açılışlarının bu fotoğraflardan izlemiştir. Tahta geçişinin 25. yılında, ülkenin cezaevlerindeki mahkûmların tek tek veya üçlü gruplar halinde fotoğraflarını çektirerek af kararını, mahkûmların isimleri, suçları ve mahkûmiyet müddetleri yazılı olan fotoğraf albümlerine bakarak vermiştir (Özendes, 1999: s.17).

Fotoğraf Osmanlı topraklarında hızla yayılmış, özellikle İstanbul'da pek çok fotoğraf stüdyosu açılmıştır. 19. yüzyılda Türkiye'de bilinen en uzun ömürlü fotoğraf stüdyosu Kırım Savaşı için Osmanlı ülkesine gelen bir Alman kimyager olan Rabaach'ın 1856 yılında açtığı stüdyodur (Başkan, 1999: s.21-22). Kırım Savaşı'ndan dönen Alman Rabaach' ve İngiliz Robertson, İstanbul'da ilk atölyeyi açmışlardır (Bajac, 2004: s,122) (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5: Robertson, 1850'lerde İstanbul'da kişiliklere canlılık katılan görünümünün uzmanı olmuştur. İstanbul – Dikilitaş (Bajac, 2004: s.122)

Bu stüdyo daha sonra “Abdullah Biraderler” olarak ünlenen ve saray fotoğrafçılığına kadar yükselen fotoğrafçılar tarafından devralınmıştır. Kayserili dört gayrimüslim Osmanlı vatandaşı olan bu sanatçıların, dostu oldukları Zonaro gibi bazı ressamın tablolarına, hatta II. Abdülhamit’in hazırlattığı özel albümler için çektikleri fotoğraflarla dönemlerine ışık olmuşlardır (Başkan, 1999: s.21-22) (Fotoğraf 6).

Fotoğraf 6: Abdullah Biraderler tarafından çekilmiş olan eski İstanbul görünülerinden biri; Sultan Ahmet Camii, 1895 öncesi

Ak'ın 2001 yılındaki çalışmasında (s.17) belirttiğine göre Cumhuriyetin ilanı, Osmanlı Döneminde fotoğrafçılık işine müslümanların girmemesine özen gösteren küçük bir azınlığın egemenliğine son vermiştir. Siyasi alanda saray otoritesinin yerini halk meclisi alırken fotoğrafçılık “sır” olmaktan çıkmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında ulaşılması amaçlanan nokta, sanatın tabana yayılması, toplum olarak çağdaş bir yaşam düzeyi tutturulmasıdır. Fotoğraf sanatına tutkun insanlarımız bu politikanın gönüllü uygulayıcılarıdır. Amaç, toplum yaşamıyla örtüşen üstün bir dil ağı kurmaktır.

16 Mayıs 1919'da akşamüstü bandırma vapuruyla Mustafa Kemal'in Samsun'a doğru yola çıkmasıyla başlayan Kurtuluş Savaşı, meşakkatli savaş yıllarından sonra 24 Temmuz 1923'te Lozan Barış Anlaşması'nın imzalanmasıyla son bulmuştur. Atatürk'ün tarihi görsel bellek oluşturmak amacıyla savaşa giderken söylediği "Bu ölüm kalım mücadelemizde bir harp fotoğrafçısını yanımızda götürelim, bana öyle birisini bulun" sözleriyle başlatmak yanlış değildir. Esat Nedim Tengizman Başkomutanlık Fotoğraf Subaylığına, Ethem Tem, Batı Cephesi Fotoğrafçılığına atanmıştır (Ak, 2001: s.17). Bu dönemde çekilmiş pek çok Atatürk fotoğrafı bulunmaktadır (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 7: Ethem Tem'in çektiği fotoğrafta Atatürk (Özendes, 1999: s.23).

Ulusal kültür, dayanışma, birlik, bütünlük, özgürlük, bağımsızlık, laiklik ve egemenlik temelleri üzerinde yükseltilmeye çalışılan ülkede Mustafa Kemal'in sanata bakışı "olmazsa olmaz" çizgisindedir. Uygarlık ailesinde yer almanın yolu "güzel sanatları sevmek ve onda yükselmekle" olasıdır. Mustafa Kemal'in, sanatsız bir toplumsal yaşamın olamayacağı düşüncesini açık bir biçimde "Güzel sanatlarda başarı, bütün devrimlerin başarı kazandığının kesin kanıtıdır." sözleri ortaya koymaktadır (Ak, 2001: s.71).

Genç Cumhuriyet'in tanıtılması konusunda en büyük görevi, Vedat Nedim Tör'ün Başkanlığında, Matbuat Umum Müdürlüğü (Basın Yayın Genel Müdürlüğü) üstlenmiştir. 1926 yılında Türkiye'ye yerleşen Avusturya asıllı fotoğrafçı Othmar Pferschy, fotoğrafçı Jean Weinber'in yanında altı yıl çalışmıştır. Othmar, 1935 yılında sözleşmeli fotoğrafçı olarak Matbuat Umum Müdürlüğü'ne alınmıştır. Beş yılı aşkın süre bu görevde çalışmış ve Türkiye'yi dolaşarak binlerce fotoğraf çekmiştir. "*La Turquie Kemaliste*" adı ile çıkarılan süreli yayın ve baskısı Almanya'da yapılan "*Fotoğrafla Türkiye*" albümü, Othmar'ın fotoğraflarıyla bezenerek dağıtılmaya başlanmıştır (Özendes, 1999: s.24).

Cumhuriyet döneminin fotoğrafçıları bize, sanat bilinciyle, nesnel gerçekliği, estetik teknesinde yoğurarak bir görsel tutanak tutmaya çalışmışlardır (Ak, 2001: s.22).

Eldeki verilere göre 1930'lu yıllar, eski fotoğraf stüdyolarının kapandığı ve "evraklara vesikalık fotoğraf yapıştırılması" zorunluluğunun getirilmesi nedeniyle yenilerinin çığ gibi çoğaldığı bir dönemdir. Ülkemizde fotoğrafın bir "sanat dalı" olarak benimsenmeye başlaması da yine o yıllara rastlamaktadır (İlk fotoğraf sergisinin açılması 1929'da İzmir'de, ilk fotoğraf yarışmasının düzenlenmesi; Sabah Mecmuası tarafından 1930'da). Sergiler ve yarışmalar, sanat olgusunun göstergeleri, fotoğraf sanatına Türk sanatçılarının ve sanat severlerin gösterdiği ilginin ilk adımlarını daha o yıllarda görebilmektedir (Ceyhan, 2003: s,60).

Çizgen'e (1992: s.81) göre demokratik döneme geçiş sürecinde tüm alanlarda olduğu gibi, fotoğrafçılıkta da büyük bir değişim yaşanmaya başlamış ve fotoğraf bir devlet politikası olarak gündeme gelmiştir. Halkevlerinin çalışmaları fotoğrafın

yaygınlaşmasına çok büyük katkıda bulunmuştur. Her halkevinde açılan fotoğraf kursu yeni isimlerin yetişmesini sağlamıştır.

Ceyhan'a (2003: s.65) göre ise fotoğraf teknolojisinin sanatçı duyarlılığı ile ele alınması, kültür ve sanat adamlarının konuya gösterdikleri ilgi, fotoğraf kuramı üzerine farklı görüşler öne sürülmesi, sınırlı da olsa bir tartışma ortamının doğması 1940'lı yıllara rastlamaktadır. 1940'lar kuşağının temsilcileri, bir yandan fotoğrafın o dönemde gerekli olan belgesel yanı ile ilgilenirken, bir yandan da fotoğraf sanatını Türkiye'de başlatmanın yollarını araştırmışlardır (Özendes, 1999: s. 25). 1950'lerde ise sadece güzeli araştırma ve yansıtma ön plana alınarak fotoğraflar, insan - doğa ve yalnız doğa olarak gözlenmektedir. Aynı zamanda Anadolu'nun o zamana kadar fotoğrafa yansımamış güzellikleri, doğa görünümleri, tarihi binalar ve Anadolu insanımızı tüm yönleriyle yansıtan görüntüler, bu dönemde yoğun biçimde ele alınmış ve değişik bakış açılarından görülerek, pozlandırılmıştır (Ertan, 2005: s. 23).

Ülkemizde fotoğrafın bir sanat dalı olarak görülmeye başlaması 1960'lara uzanmaktadır. Ertan'a (2005: s. 24) göre de, 1960'lı yıllar Türk fotoğraf sanatı tarihi için önemli bir başlangıçtır. Sanatsal çabanın kişilik üzerinde yoğunluk kazanması ve Türk fotoğrafının gerçek kimliğine kavuşması, dışa açılması bu dönemde başlamıştır. Bu dönem ayrıca toplumsal sorunlara yönelik fotoğraf çekme yıllarıdır Fotoğraf sanatında Cumhuriyet ile başlayan duygu ve düşünce birikiminin deneyimlerle olgunlaşan zengin örnekleri 1960'lı yıllarda verilmeye başlanmıştır (Ceyhan, 2003: s. 65).

Türk fotoğrafının dışa açılmasını etkileyen en önemli nedenlerden biri de *Sipa Press* olmuştur. 1973 yılında Paris'te Gökşin Sipahioğlu tarafından kurulan *Sipa Press'te* bugün yabancı fotoğrafçıların yanı sıra Türk fotoğrafçıları da çalışmaktadır. Ajanstan her gün dünyanın en önemli yayın organlarına binlerce fotoğraf servisi yapılmaktadır (Çizgen, 1992: s. 81).

1970'lerde profesyonel çalışmalar yoğunlaşırken, bir yandan da amatör kadroların etkinliği artmıştır. 1970-80 yılları arası, sayısal olarak fotoğraf üretimi çoğalmış, yine bu dönemde pek çok fotoğraf derneği kurulmuştur. Bu da Türk

fotoğrafında “amatör” kavramının yerleşmesini sağlamış, bu bağlamda görüntü zenginliği artmış; ancak nitelik bakımından duraklama dönemine girilmiştir (Ertan, 2005: s.25).

1980'ler sonrasında Türk fotoğrafında görülen modern eğilimler, bugün hiç de azımsanmayacak bir gurup tarafından uygulanmaktadır. Deney yoluyla problemlerin çözümünü sağlayıp bir dil zenginliğine ulaşmayı başarabilen bu isimler, sanatçıya geniş yaratım olanağı veren bu tür çalışmaları, sergiler ve yayınlar aracılığıyla sunmaktadırlar. 80'li yılların başında gelişmeye başlayan bu anlayış biçiminin en önemli temsilcilerinden Nuri Bilge Ceylan, Orhan Alptürk, Kaan Çaydamalı, Mustafa Kocabaşı, Kenan Halis Kızıldağ, Alper Fidaner, Semih Yolaçan, Adnan Ataç, Emine Ceylan, Eren Özerdim, \ Ali Rıza Akalın, Ahmet S. Sabuncu, Nazif Topçuoğlu, Tahir Ün, Tuğrul Çakar'ın isimleri belirtilmelidir (Çizgen, 1992: s.82).

2.2.3. Fotoğrafın Sanatsal Yönü ve Diğer Sanat Dallarıyla İlişkisi

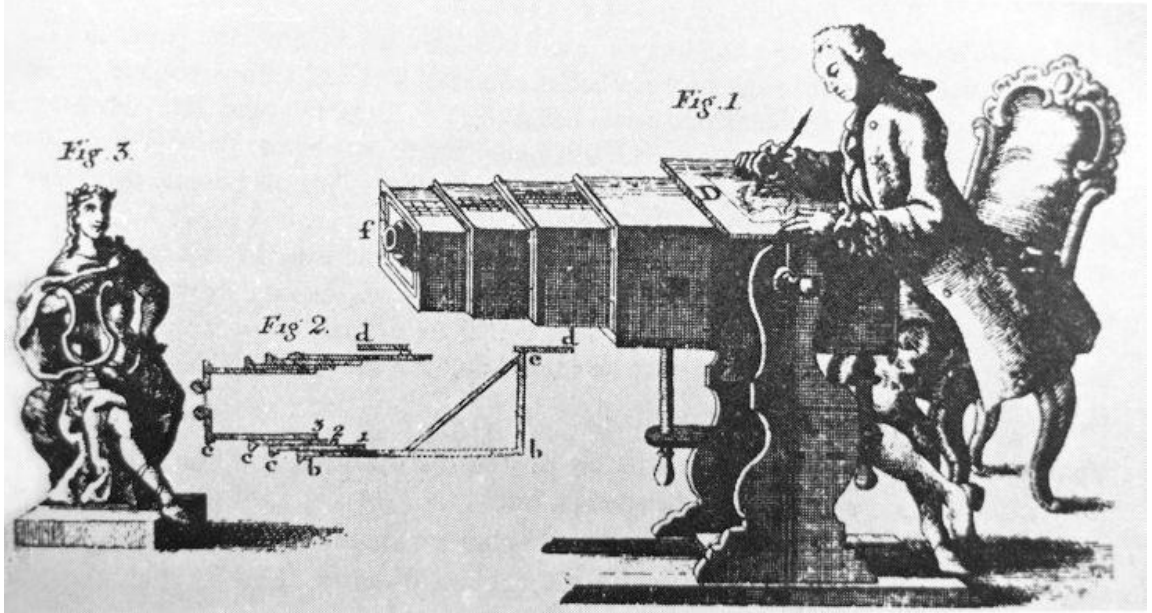
19 yüzyıl icatlar yüzyılı olarak bilinmektedir. Çünkü birçok bilim adamı ve araştırmacı, yaptıklarıyla insanoğlunun yaşamını derinden etkileyecek birçok buluş gerçekleştirmiştir. (Lokomotif, buharlı gemi, silindirli baskı makinesi, bisiklet, demiryolu, elektrikli telgraf, odundan kağıt yapılması, lastik tekerleklerin bulunması...) Buluşlar teknolojik gelişme sonucu ortaya çıkarken toplumsal değişimlere ivme kazandırmıştır. 1800'lü yıllarda gerçekleşen teknolojik gelişmeler ile ekonomik ve toplumsal değişimler, bir yandan var olan sanat dallarının biçimlerinin değişmesine, yeni formlar kazanmasına, diğer yandan da yeni sanat dallarının ortaya çıkmasına yol açmıştır (Özdemir, 1996: s.1).

Fotoğrafın ortaya çıkış sürecindeki gelişmeler, özellikle de camera obscuranın yaygınlaşması ressamların ilgisini çekmiştir. Dış dünyadaki görüntüler camera obscura sayesinde bir yüzey üzerinde belirmiş ve beliren bu görüntü, özellikle perspektif konusunda resamlara büyük kolaylıklar sağlamıştır (Çizim 2).

Fotoğraf alanındaki yeni teknik gelişmeler ve bu gelişmeler sonucunda fotoğraf makinesinin verdiği görüntüyü yüzey üzerine kaydetmenin geliştirilmesi, fotoğrafçıları

da bu resmetme tekniğini sanatın ortamına daha bilinçli bir şekilde sokmaya yöneltmiştir. Aynı zamanda dönemin Fransız ressamlarından *Jean-Baptiste Corot* ve *Ferdinand Victor Eugene Delacroix* fotoğrafın ortaya koyduğu gerçeklikten etkilenerek, resimlerinde fotoğraftan yararlanmışlardır. Corot ve Delacroix'nın resimlerinde fotoğrafın sergilediği gerçekliğin izleri kolaylıkla görülebilmektedir. Hatta dönemin portre ressamlarından bazıları, fotoğrafı, ulaşmak istedikleri bir düzey olarak görmüşlerdir. Birçok sanatçı fotoğrafın bu gerçekçi gücünü resim sanatını gasp etme olarak görürken fotoğrafı ressamlar için bir yardımcı malzeme, resim sanatının mekanik sürecinde yardımcı bir araç olarak görenler de olmuştur (Kılıç, 2008: s.121).

Çizim 2: Masa şeklindeki Camera obscura aracılıyla çizim yapan bir sanatçı, 1769 (Gernsheim, 1986: s.6).

Vermeer'in resimlerinde doğa, optiğin getirmiş olduğu doğrusal bir perspektif içinde ele alınmıştır. O, resimlerinde özellikle perspektif sorunları üzerinde yoğunlaşmış ve bu nedenle camera obscura'nın yardımına başvurmuştur (Tüfekçi, 1999: s.48-50).

Fotoğrafın sanat eserlerinin kopyasını kaydeden en iyi yöntem olduğu fikri, fotoğrafın kendi başına bir sanat olmadığı fikrine dayanmaktadır (Marien, 2006: s.87). Ancak fotoğraf bu anlayışın aksine kısa sürede kendi üslubunu oluşturmuş ve tüm sanat dallarının vazgeçilmezi haline gelmiştir.

Fotoğrafın bulunuşu minyatürcüleri, portre ressamlarını ve gravürcüleri işlerinden etmiştir. Bunların çoğu ilk fotoğrafçılar olmuşlardır. Ekonomik gerçekler onları, bir zamanlar karşı çıktıkları fotoğraf ile yaşamlarını kazanmaya itmiştir (Bayhan, 1996: s.139).

Resim sanatı daha ilk çağlardan bu yana insanoğlunun temel sanatsal uğraşlarından olmuş, insanoğlu çevresini doğayı, insanları, olayları bir "benzetme" hedefi içinde betimlemeyi sürdürmüştür.

Fotoğrafın icadına kadar bilinen resim sanatı tarihi, doğanın taklitçiliğine dayanan bir temel sergilemektedir. Fotoğrafın bu taklidi çok çabuk, ucuz ve daha yaygın olarak yapılabildiğinin anlaşılmasından sonra, nesnelerin manalandırılması işlevi resim sanatının yeni ufku olmuştur. Oluşan yeni sanat akımları resim sanatını bir "benzetmecilikten" çıkarıp 500 yıllık geleneğini yıkarak yepyeni bir platforma taşımıştır. Fotoğrafın icadını izleyen yıllarda artık resim sanat, nesnelere bize tanıtan bir takım simgelerin, şifrelerin ve işaretlerin dünyası olmuştur (Çizgen, 1998: s,11).

Fotoğraf tekniğinin geliştirilmesiyle birlikte o güne dek farkına varılmamış bir dünya ortaya çıkmıştır. Makine, gündelik dünyanın gerçeklerini yakınlaştırmış ve önemli kılmıştır (Freund, 2007: s.70).

Fotoğraf, günümüzde en gündemde sanat olduğu gibi en fazla kullanılan belgeleme aracı ve tasvir tekniği olmuştur. Fotoğraf üretiminin, özel yetenekler istemeden, makinesi olan herkese açık olması onu hem bir eşitlik aracı yapmakta, hem de iyi fotoğraf ya da sanatsal fotoğraf üretimini o derece zorlaştırmaktadır (Erzen, 2004:s,7).

150 yılı aşan tarihine karşın fotoğraf, insanlığın her alanda vazgeçilemez şekilde kullandığı bir teknoloji ve malzemedir. Fotoğrafsız araştırma ve bilim olamaz, endüstri olamaz. Eğitim, iletişim ve belgeleme fotoğrafsız düşünülemez. Çoğaltma yolu ile sanatın kitlelere yayılmasını sağlayan, fotoğraftır. Fotoğraf, sanat yapmak isteyenler için iyi bir malzemedir de... Ses, söz, yazı, beden, boya, taş vb. malzemeler gibi geniş

olanakları ve yetersizlikleri olan bir malzemedir. Başlangıcından bu yana fotoğrafı sanat olarak ele alıp unutulmaz yapıtlar üreten pek çok kişi olmuştur. Fotoğraf teknolojik gelişmelerden, dönemin sosyal ve kültürel ortamlarından etkilenerek kültür ve sanat dünyasını zenginleştirmiştir. Diğer sanat dallarından çok daha fazla amatör, fotoğrafla uğraşmaktadır. Fotoğraf tam anlamı ile kitlelerin uğraşdır. Günümüzde ve gelecekte, her dönemde çağdaş bir uğraş olarak kalacaktır (Bayhan, 1996: s.138–39). Fotoğrafın çağdaş yaşamda çok önemli bir yeri vardır. İnsanın içinde yer aldığı ancak fotoğraftan şu ya da bu şekilde yararlanmayan bir tek etkinlik sayılamaz (Freund, 2007: s.8).

Ertan'a (2005: s.14) göre günümüzde fotoğraf, eğitimden endüstriye, belgelemeden iletişime, uzaydan sualtına, bilimsel ve teknik araştırmalara kadar, ayrıca da sanat üretimi için malzeme olarak kullanılmaktadır. Fotoğraf eğitimi kişiler ve kurumlar tarafından her ne kadar sanat temeline oturtulmaya çalışılsa da, fotoğrafın öncelikle bir teknoloji olduğunu ve kişiliğinin bulunduğunu unutmamak gerekir. Dünya fotoğraf tarihinin gerçeği ise, başlangıçta fotoğraf ile uğraşanların sanatçı ve zanaatçı özelliklerine sahip, nitelikli kişilerden oluşmasıdır. Bu kişilerin yapmış olduğu işlerin düzeyi tartışılmaz. Fakat teknoloji gelişip herkes fotoğraf yapabilir olunca düzey düşer. Üretilen fotoğraflar içerisinde teknik ve estetik arayışlar ve sosyal irdelemeler çok azdır. Yine sanat olarak fotoğrafın düşünce yapısı az işlenmekte ve bir sanat ürünü olarak fotoğraf alıcı bulamamaktadır. Çünkü müzesi olmayan bir sanat dalı olamaz. Müze ve fotoğraf koleksiyonerlerinin olmayışı fotoğrafı olumsuz yönde etkilemektedir.

Sanat ve fotoğraf kelimelerini ayrı ayrı yorumlamak ve düşünmek yanlıştır. Çünkü bilinçli çekilen her fotoğraf karesinin içinde sanat kendiliğinden vardır ve olmalıdır (Ertan, 2005: s,34).

Freund'a (2007:s.7) göre ise tarihin her anında dönemin politik özelliğine, düşünme tarzlarına ve zevklerine bağlı olarak farklı sanatsal anlatım biçimleri doğmuştur. Resim için bir fotoğraftan öncesi, bir de fotoğraftan sonrası vardır. Aynen "milat" ölçüsü gibi. İzlenimcilik akımının fotoğrafçılıkla aynı zamanlarda ortaya çıkmış olması bu bilgiler ışığında nasıl bir rastlantı sayabilir? Evet, izlenimcilik resim alanında gerçek bir yenilik olmuştur. Her izlenimci resmin yeni bir konusu vardır ve bu onu yapan ressamın kendi "görsel dünyası" olmuştur. Artık doğa tüm ayrıntılarıyla

aktarıma becerisinin dışına bir başka "kişisel yorum" farkıyla ortaya çıkmıştır (Çizgen, 1998: s.124).

Fotoğrafla birlikte insan eli, resmin yeniden - üretim süreci içerisinde ilk kez en önemli sanatsal yükümlülüklerinden kurtulmuştur; bu yükümlülükler artık yalnızca objektife bakan göz tarafından üstlenilmiştir. Gözün algılaması, elin çizmesinden çok daha az zaman aldığından, resim aracılığıyla yeniden-üretim süreci, konuşmayla at başı gidebilecek hıza erişmiştir (Benjamin, 1993: s.47).

Fotoğrafın resmetme tekniği olarak ya da mekanik çoğaltma aracı olarak ve sanat ortamında kullanılması kesin çizgilerle birbirinden ayrılmış bir durum değildir. Fotoğrafın tekniğinden kaynaklanan kendine özgü özellikleri, geçerli olduğu her kullanım alanında fotoğrafla birlikte sürmüştür (Kılıç, 2008:s.119).

“İletişim çağı”, “bilgi çağı” olarak adlandırılan günümüz dünyasında başlangıcından beri “fotoğraf”, hem iletişim, hem de bilgilenme açılarından olduğu gibi, görsel beğenilerin doyurulması ve sanatsal – kültürel işlevselliği bakımından da plastik sanat tasarımcılarının, iletişim ve kültür insanlarının yoğun bir şekilde ilgilendikleri “teknoloji”, kültür ve sanat uğraşısı olmuştur (Ceyhan, 2003: s,1).

Fotoğrafta da diğer sanat dallarında olduğu gibi biçim ve içeriği, teknik ve sanatsal uygulamayı birbirinden ayırmak olası değildir. Bir şekilde fotoğraf, ışık düzenine göre içinde hareket edilen sabit bir kurgu olarak zaman ve mekânı tekrar yaratan bir sanattır (Erzen, 2004: s.12).

Fotoğrafın ve resmin yapısı farklıdır. Biri "analitik" diğeri değildir. Birinde, zaman ve mekânın çok çok ufak bir dilimi vardır. Diğeri ise, uzaysal bir mekan aramaktadır. Birinde analiz vardır, diğeri ise yeniden düzenleme. Resimle fotoğraf önemli düşünme farklılıkları içermektedir (Çizgen, 1998: s.124).

Fotoğraf, sanatçının görüş açısını değiştirmekle birlikte sanatla ilgilenen insanların da bakış açılarını değiştirmiştir. Kadraj ve aydınlatma, fotoğrafçının bir

nesnedeki ayrıntıları vurgulama biçimi, bu nesnenin görünümünü tamamen farklılaştırabilir (Freund, 2007: s.89).

Fotoğrafın gücü, insanları giderek bir şeyin gerçeğine değil, bu gerçeğin çoğaltılabilen kopyasına bakarak algılar duruma getirmiştir (Kılıç, 2008:s.137). Fotoğraf, mekanik bir çoğaltma teknolojisi olarak, insanın kendi dışındaki dünyaya açılmasını sağlamıştır. Fotoğrafın insanları, konulan, nesnelere kaydederek belgelemesi, yani belgeci üslubu, insanlara dış dünyadaki yenilikleri sunarken, onların farklı kültürlerle de tanışmasını sağlamıştır (Kılıç, 2008:s.120).

Bugün fotoğraf ve sanat ilişkisinin en önemli yönlerinden biri, sanat eserlerinin çoğunun artık fotoğraf yoluyla bilinmesidir. Resim hakkındaki birçok kavram ve düşünce fotoğraf aracılığı ile oluşmaktadır. Fotoğraf bütün sanatları bir şekilde tekrardan biçimlendirmiştir (Erzen, 2004:s,20–21).

Fotoğrafın insan hayatına girdiği güne kadar, sanat yapıları yalnızca sınırlı sayıda izleyici tarafında görülebiliyordu. Ancak fotoğrafla birlikte artık insanoğlu dünyadaki pek çok sanat eseri hakkında bilgi sahibidir.

Fotoğraf, çağdaş eğitimin de önemli bir parçası haline gelmiştir. Özellikle de sanat eğitimi alan öğrenciler fotoğraf sayesinde dünyanın en ücra köşelerindeki sanat eserini bile görebilmektedirler. Sözelimi Mona Lisa fotoğraf sayesinde artık tüm ayrıntılarıyla bilinmektedir.

Fotoğrafla birlikte John Berger'in de (2007: s. 20) belirttiği gibi; Resim her seyircinin evine girer. Seyircinin evindeki duvar kağıtları, mobilya ve hatıra eşyalarıyla çevrelenir. O ailenin havasına girer. Konuşmalarına konu olur. Kendi anlamını onların anlamına katar. Bu resim, aynı anda başka milyonlarca eve de girer, bunların her birinde değişik bir bağlam içinde görülür. Fotoğraf makinesi aracılığıyla artık resim, seyirciye gitmektedir. Böylelikle resmin anlamı çoğalmaktadır.

Fotoğrafın bir başka gücü ise, bir kişinin tanık olduğu ve yakaladığı bir “an”ın görüntüsünü, tüm insanlığa aktararak onları bu görüntü aracılığıyla, birbirine

bağlayabilmesidir. Bir başka deyişle fotografik görüntü aracılığıyla, insanlar arasında bir "ortaklık oyunu" kurulabilmektedir (Sözen, 2003: s.1–2).

Bulunışundan günümüze değin geçen süreç içinde, fotografik görüntünün anlatım dili üzerine oldukça yetkin araştırmalar yapılmış, özellikle resimsel görüntü ile olan benzer ve aykırı yönleri bulunmaya çalışılmıştır. Bu farklılıklar ile yeni değerler oluşturulmuş ve böylece yepyeni görsel bir anlatım biçiminin başarılı örnekleri verilmiştir. Anlatım imkanları yönünden sanatsal yeterliliğini kanıtlayan fotografik görüntü, artık günümüzde yetkinliğini kanıtlayarak başlı başına bir sanat etkinliği olarak kabul görmeye başlamıştır (Sözen, 2003: s. 2).

Tarihte fotoğrafçılar, fotoğrafın gerçekliğin ruhsuz, mekanik bir kopyası olduğu suçlamasına karşılık, onun sıradan görme standartlarına karşı öncü bir başkaldırı ve resimden hiç de daha az değerli olmayan bir sanat olduğunu kuvvetle dile getirmişlerdir. Günümüzde fotoğraf, güzel sanatların bir dalı olarak öylesine saygınlık kazanmıştır ki, gerek resim eğitimi veren, gerekse diğer tüm sanat eğitimi veren fakültelerde fotoğraf derslerinin müfredata girmesi kaçınılmaz hale gelmiştir (Sontag, 1993: s.137).

Eline bir makine alan herkes fotoğraf çekebilir, hatta bunu bir robot bile yapabilir. Fakat burada unutulmaması gereken nokta, bir robotun, gözlem ve estetik kaygılardan yoksun oluşu ve mekanik bir şekilde fotoğraf çekişidir. Oysa sanatın hem başlangıç noktasını hem de omurgasını gözlem oluşturur. Gözlemin getirdikleri ve sanatsal birikimlerin bütünlüğü içinde kurulmayan bir fotoğraf ise, sıradan bir görüntü olmanın ötesine asla geçemez. Sanatsal ürünler hangi alanda olursa olsun, mutlak olarak bir dünya görüşüne, düşünsel bir temele ve anlamsal bir dayanağa yaslanmak zorundadır. Bu bağlamda, "öz" ve "biçim" problematiği fotoğraf sanatı için de geçerlidir.

Her resmin biricikliği bir zamanlar bulunduğu yerin biricik olmasından kaynaklanmıştır. Resim bir yerden başka bir yere taşınabilmiştir. Ama hiçbir zaman aynı anda iki yerde birden görülememiştir. Fotoğraf makinesi, resmin fotoğrafını çekerek resmin imgesinin taşıdığı biricikliği ortadan kaldırmıştır. Bunun sonucunda resmin anlamı değişmiştir. Daha kesin söylenecek resmin anlamı çoğalmış, birçok anlama bölünmüştür (Berger, 2007: s,19).

Fotoğraf, artık gündelik yaşantının içinde yer almaktadır. Toplumsal hayatın öyle ayrılmaz bir parçası olmuştur ki oradaki varlığını görmek için özenle bakmak gerekmektedir. (Freund, 2007: s.8).

2.2.4. Fotoğrafta Sanatsal Akımlar

Yeni bir buluş olarak önceleri salt teknik ve araçsal işlevi olan bir etkinlik olarak düşünülmüş olan fotoğraf zamanla araçsal işlevinin yanı sıra toplumu değiştirme, biçimlendirme, yönlendirme özelliği ve estetik ilişkisi fark edilerek 20 yy. başlarında da bir sanat dalı olarak kendini göstermeye başlamıştır. Fotoğrafın teknik bir sanat olmaktan çıkıp sanatsal bir ifadeye özgün bir dil yetisine kavuşması fotoğraf mucitlerinin daha ilk yıllarda gösterdikleri üstün çabalarla mümkün olmuştur. Teknik olanakların gelişmesi ve fotoğrafın çoğaltılabilirlik özelliği (reprodüksiyon) kitle iletişiminin oluşmasını sağlamıştır. 19.yüzyıla ait bilime inanma bilime dayanma aydınlanma felsefesinin toplumlara etkilemesinin sonuçları pozitivist düşüncenin gelişimi, aynı zamanda fotoğrafın bilimsel olarak ele alınıp değerlendirilmesini de gündeme getirmiştir (Derman, 1991: s.13).

Resimsel nitelik taşıyan fotoğraf akımı, 1850'lerin ortalarında İngiltere'de gelişmiştir. "High Art Photography" adı verilen bir akımın bünyesinde bir araya gelen bir avuç fotoğrafçı, dekoratör ve desinatör William Lake Price, ressam Oscar Gustav Rejlander, Henry Peach Robinson- resmin en soylu türleriyle rekabete girmeyi denemiştir. 1854'le 1860 arasında dinsel veya tarihsel konulu fotoğrafları çoğalmışlardır; bu fotoğraflarda kostümlü figüranlar kullanılmıştır ve "*combination printing*" denen yöntemle, "ideal" görüntüyü yeniden oluşturmak için çeşitli negatiflerin fotomontajı yapılmıştır (Bajac, 2004: s.104).

Fotoğraflarda keskin ve detaylı görüntü gerekli sayılmıştır. Fotoğrafın teknik sınırları dardır. Makineler büyük, duyarlı cam levhaların hemen hazırlanması ve kullanılması, banyo edilmesi gerekiyordur. Emülsiyonlar 1 ASA, objektifler f (diyafram değeri) 11 civarındadır. Fotoğrafçılar önce çizimle desenler hazırlıyorlar, sonra bu eskizlere göre çekimler yapıyorlar ve tek baskıda birleştiriyorlardır. Oscar Rejlander, Henry Peach Robinson, Julia Margaret Cameron, Fred Holland bu devrin ünlülerinden

bazılarıdır. 1855'te Kırım Savaşı'nın fotoğraflayan Roger Fenton da düzenlenmiş sahneler hazırlamıştır (Bayhan, 1989: s.6).

Fotoğrafta yaşanan gelişmeler fotoğrafın kolaylaşmasına sebep olmuş ve yüksek sanat fotoğrafının popülerliğini kaybetmesine yol açmıştır. Daha yumuşak detayların ön plana çıkarıldığı, konunun önemsenmediği, bunun yerine insanların hoşuna gidecek estetik görüntülerin kullanıldığı bir akım ortaya çıkmıştır. Kendisinden önceki döneme bir tepki olarak ortaya çıkan bu akım, 1880'lerden 1930'lu yıllara kadar sürmüş ve fotoğrafın herhangi bir şeyi aktarma çabası gütmeyen kendi başına sanat olabileceğini savunmuştur.

Gerçekçi fotoğraf 1889'da P.H.Emerson'un düşünceleri ile başlamıştır. Duygulu fakat yapaylıktan uzak gerçek sahneler aramışlardır. Ressamların yöntemlerinin taklit edilmesini gereksiz ve kabul edilemez bulmuşlardır. Kompozisyona özen gösterilmeli, çekim çabucak bitirilmeli, rötuş ve değişik baskı tekniklerine yer verilmemelidir. Fotoğraf, görmek kadar saf ve temiz olmalıdır. Bu yaklaşım "yüksek sanat" tekniklerine gerek olmadan fotoğrafta düşüncelerin, duyguların aktarılabilceğini göstermiştir. Frederick Evans, Alfred Stieglitz, Paul Strand ve daha sonraları Andre Kertesz, Henri Cartier-Bresson gibi ustaların ürünlerinde gerçekçi yaklaşımın etkileri görülmektedir (Bayhan, 1996: s.142).

1920'lerde resimsi fotoğraftan doğan ana akımlardan birine "doğrudan fotoğraf veya "yeni gerçekçilik" denmiştir. Aranıp bulunan etkili manzaralar, umulmadık yakınlıkta portreler, ağaç, taş, kum, bitki formlarının yakın çekimleri, mekanik nesnelere gerçekçi ve çok detaylı görüntüler oluşturuluyordu. Çizgileri yumuşatmaktan ve oyunlardan kaçınıyor, ışığın etkileri ve baskılarda ton zenginliği aranıyor. 1920'lerde ise deniz kabukları, dolmalık biber, bir kaya gibi konulardan fotoğraflar yapılması devrimcilik sayılıyordu. İlk izleri Frederick Evans ve Alfred Stieglitz'de görülen bu akımın önemli temsilcileri Paul Strand, Edward Steichen, Edward Weston'dur (Bayhan, 1996: s.142). Bu akım insanların sorunlarını ve çevreyle olan ilişkilerini anlatmak için fotoğrafı bir araç olarak gören belgesel fotoğrafı da kapsamaktadır.

Almanya'da Hitler dönemiyle birlikte ülkeden ABD' ye kaçan pek çok fotoğrafçı olmuştur. Bu fotoğrafçılar bir araya getirilerek 1936'da Life isimli fotoğraflı bir dergi yayın hayatına başlamıştır. Dergilerde yayımlanan üstün nitelikli fotoğrafları ile geniş kitleleri etkileyen ünlülerden bazıları şunlardır: Margaret Bourke-White, Bili Brandt, Arnold Newman, Dorothea Lange, Walker Evans, Henri Cartier-Bresson, Eve Arnold, W. Eugene Smith, Bruce Davidson. Serbest çalışanlardan Weege, Brassai, Robert Doisneau, Robert Frank ve Diane Arbus'u da anmak gerekir. Robert Capa, Don Mc Cullin gibi savaşları izleyen fotoğrafçılar aynı şekilde unutulmaz görüntüler bırakmışlardır. Bu ünlülerden bazıları 1947'de, fotoğrafçıların yazarlar kadar söz sahibi olması gerektiğini ileri sürerek Magnum Ajansı'nı kuracaklardır (Bayhan, 1989: s.8). Böylece fotoğraf kullanıldığı her alanda sanatsal bir nitelik taşıdığı bir kez daha kanıtlanmıştır.

1910'larda ortaya çıkan kübizm ve fütürizm gibi akımların etkileri fotoğrafa da yansımaya başlamıştır. Fotoğraflarda gözümüzle algılayamayacağımız etkilerin yaratılması ve hareketli cisimlerin fotoğrafa yansıtılması, dinamik fotoğraflar olarak ortaya çıkmışlardır.

1920'lerde fotoğrafçılar çağın akımları yönünde yeni denemelere girişmişlerdir. Alışılmış görüntüleri değiştirmek istercesine makinenin kullanımında ve karanlık odada yöntemler geliştirmişlerdir. Amaç, yarı soyut, soyut görüntülere ulaşmaktır. Dada ve Bauhaus Okulu bu çalışmalarını derinden etkilemiştir (Bayhan, 1996: s.146). Fotoğrafın Dada'nın protestocu tavrına, gelişigüzel düzenlemelerinde çok uygun bir metot oluşu dadaistlerin fotomontaj ve foto kolaj tekniğinde ilginç örnekler göstermelerini sağlamıştır. Optik bozmalar, fotogram-solarizasyon-sabatür efekt gibi teknikler yanında bildik nesnelerin umulmadık detaylarına inilerek de çalışılmıştır. Man Ray bu tür karanlık oda çalışmalarını başlatan ilklere dendir. Paul Strand Ve Edward Weston'un çalışmaları gerçekçi fotoğrafın soyutlamalarıdır (Bayhan, 1989: s.9).

Dolaylı ve sembollerle anlatım görüntü içindeki elemanlar belirli anıları canlandırmak ve duygulan vermek için kullanılmaktadır. Bilinçli veya bilinçsiz bu her anlatımda fotoğraf önemli bir eleman olabilmektedir. Ancak izleyicinin de olaya katılması gerekir, görüntüyü algılayanın kültür düzeyi, birikimleri ve hatta o anki ruh hali yorumu şekillendirir. Alvin Langdon Coburn'un 1912'lerde hazırladığı yarı soyut

bulut fotoğrafları şiirsel sembollerdir. 1922'de Alfred Stieglitz, müziği çağrıştıran bulut görüntülerini, "eşitlikleri" üretir. 1950'lerde Minör White, Alfred Stieglitz'in iç gözlem ve duygusal birikime dayanan soyutlamaları ile Ansel Adams'ın teknik ustalığını birleştirmeye yönelir. Değişik konular ve tekniklerle Wynn Bullock, Ralph Eugene Meatyard, Harry Callahan, Duane Michals gibi fotoğrafçılar bu anlamda çalışmışlardır (Bayhan, 1989: s.9).

Romantik görüntüler ruhsal yapıya, duygulara ve hayal gücüne dayanır. Yani görüntülenecek mekan, elemanlar ve insanlar özenle seçilir veya hazırlanır. Romantizmin kökleri 19. yüzyılın portre stüdyolarına kadar uzanır. Duygusal bir atmosfer oluşturmak için hazırlanmış dekor, birtakım eşyalar, ışıklandırma yöntemi dönemin zevkini de yansıtır. Bu dönem sanatçıları, Gertrude Kasebier, Clarence White, Cecil Beaton, çağdaşlardan Mardin doğumlu ünlü portre ustası Yousuf Karsh, moda fotoğrafçısı Sarah Moon, genç kızları fotoğraflayan David Hamilton olarak sayılabilir (Bayhan, 1996: s.146-147).

19. yüzyılın başlarında sanatsal bir akım olarak Amerika'da başlayıp, Orta Avrupa'da yaygınlaşan ve geleneksel tavrın karşısında bir anlayışla fotoğrafın sınırlarını zorlayan “*deneysel fotoğrafı*”, fotoğrafın kendisiyle birlikte başlamış ve her zaman ondan bir adım önde giderek öncülük görevini sürdürmüştür. Başlangıçta belli bir kurama dayanmadan oyun olarak kullanılan deneysel fotoğrafı, fotoğrafın teknolojik yapısındaki gelişmelere paralel sanatsal bir akım olarak değerlendirilmeye başlanması ve bu bağlamda verilen örnekler, 1920'li yıllarda Christian Schad'ın "Schadografi"-lerinde, dadaist Man Ray'in "Rayogram"larında, Bauhaus okulundan Moholy-Nagy'nin "Fotogram"larında uyguladıkları alışılmışın dışında yan soyut/soyut denemelerinde kendini hissettirmektedir. Çok yönlü bir sanatçı ve teorisyen kişilikli Nagy, çok boyutlu nesnel gerçekliğin iki boyutta yeniden sunumu işlevini sürdüren fotoğrafın, daha yaratıcı, daha yenilikçi yapıtlar ortaya koymasını gerektiğini savunur ve uygulamalarıyla da bu tezini doğrulamaktadır (Gezgin, 1997: s.3–8).

Gerçeküstü akım 1920'lerde dadanın arkasından başlamıştır. Fotoğraf tekniğinde gelişmeler bu tür yorumlara geniş olanaklar sunmuştur: Montaj, üst üste baskı, çakıştırarak baskı (sandwich), önden veya arkadan projeksiyon, air brush, elle boyama gibi... Gerçeküstü fotoğrafçılar karanlık odada veya masa başında yoğun bir çalışmaya

girişmişlerdir. Reklam ve moda fotoğrafında da benzer teknikler kullanılmıştır. Çağdaşlardan, Jerry Uelsmann rastgele yaptığı çekimleri karanlık odasındaki sekiz agrandizörle tek kağıt üzerinde birleştirmiştir. Uelsmann, izleyicinin olaya katılmasını, sembolleri algılamasını ve kendince yorumlamasını istemiştir. Daha soyut ve grafik ağırlıklı renkli çalışmalarıyla Sam Haskins de bir gerçeküstüdür (Bayhan, 1996: s. 147).

Gerçeküstüculük fotoğraf girişiminin tam ortasında, bir kopya dünyanın, daha dar, ancak doğal görüşle algılanandan daha dramatik olan ikinci dereceden bir gerçekliğin yaratılmasında yatmaktadır. Üzerinde ne kadar az oynanır, ne kadar açıklıkla islenir, ne kadar naif olursa, fotoğraf o kadar fazla saygınlık kazanabilecektir (Sontag, 1999: s.72).

Fotoğraf diğer sanatlarında ortaya çıkan akımlarla her zaman iç içe olmuş, bunlardan etkilenmiş ve kimi zaman ortaya çıkan bu akımları bizzat etkilemiştir. Fotoğraf ortaya çıkışından bugüne, makinenin gördüğünün insan gözünün gördüğüne eşit olmadığını, bu sebeple de fotoğrafın gerçeğin birebir yansıması olmadığını kanıtlamıştır. Gelişen fotoğraf teknolojisi çok farklı yorumların ortaya çıkmasına imkan tanımaktadır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde ve gelecekte de usta fotoğrafçıların eserleri, sanatta yeni kıvılcımların oluşmasını sağlayacaktır.

2.2.5. Türkiye’de Fotoğraf Eğitimi

Ülkemizde fotoğraf eğitimi yüksek öğretimde yer almaya başladığı ilk günden bu yana sanat eğitiminin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Günümüzde pek çok üniversitenin güzel sanatlar fakültesinde fotoğraf bölümü bulunmaktadır. Ayrıca fotoğraf eğitimi, ülkemizdeki eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi bölümlerindeki resim iş eğitimi anabilim dallarında, ana sanat atölye ve seçmeli sanat atölye dersi olarak da verilmektedir.

2.2.5.1. Cumhuriyetten Günümüze Fotoğraf Eğitimi ve Fotoğraf Eğitiminin Kurumsallaşması

Osmanlı Döneminde fotoğraf her ne kadar Mühendishane-i Berr-i Hümayun'da bir ders olarak verilmeye başlanmış olsa da, Türkiye'de 1932 yılına kadar fotoğraf öğrenimi usta-çırak ilişkisi şeklinde devam etmiştir.

20. yy'ın ilk yarısında Atatürk'ün kültür siyasetiyle yarattığı heyecan dalgası, günümüze doğru ulaşan, insancıl titreşimlerin duyulmasına neden olmuştur. Atatürk'ün gerçekleştirmeye çalıştığı devrimlerin özünde “uygar bir toplum” düşü vardır. O, kültürü “okumak, anlamak, görebildiğinden anlam çıkarmak, düşünmek, yaşamı biçimlendirmek” olarak tanımlamaktadır: “Güzel sanatlarda başarı, bütün devrimlerin başarı kazandığının kesin kanıtıdır.” Atatürk, sanatın toplum yaşamı üzerindeki önemini kökten kavramış bir lider olarak düşüncelerini etkili bir dille ortaya koymuş, “Sanatçı ruhu”na sahip nisanları heyecanlandırmıştır (Ak, 2001: s.22). Demokratik döneme geçiş sürecinde tüm alanlarda olduğu gibi, fotoğrafçılıkta da büyük bir değişim yaşanmaya başlanmış ve fotoğraf bir devlet politikası olarak gündeme gelmiştir (Özendes, 1999: s.24).

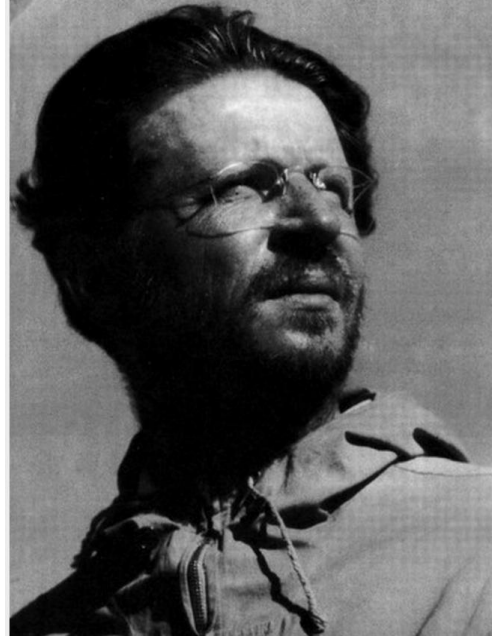
Sanat, insanların güzel, heyecanlı, umutlu, sevecen ve iyi yaşamasına kaynaklık eden değerler sistemidir. Toplumsal yaşamla iç içe gelişen sanat çabası, "ben" düşüncesinin "biz"e dönüşmesi, belli bir "bilinç" düzeyine erişilmesiyle başlamaktadır. Tanıklıkların, duygunun, görsel düşüncenin somutlaşması, yaygınlaşması toplumun eğitim, genelde kültür yapısıyla yakından ilgilidir (Ak, 2001: s.305).

Türkiye'de 1923-60 döneminde fotoğraf eğitiminin idealist insanların özverili çabasıyla yürütüldüğü görülmektedir.

1932 yılında Şinasi Barutçu'nun (Fotoğraf 8) önderliğinde, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nde haftada 2 saat olmak üzere fotoğraf dersi konulmuştur. Barutçu, tüm olanaksızlıklara karşın fotoğrafçılık dersini başarıyla yürütmüştür. Cafer Türkmen ve Hüsnü Gürsel gibi isimler, Şinasi Barutçu'nun öğrencisi olmuştur. Barutçu, halkevleri fotoğraf kurslarında öğretmen olarak çalışmıştır. O, yalnız fotoğrafçılığın öğretilmesi yolunda değil görsel eğitimin yurt çapında yayılması için de çalışmıştır.

1950'de Milli Eğitim Bakanlığı Öğretici Filmler Merkezi Müdürlüğü'nü üstlenmiştir. Bin bir güçlüğe göğüs gererek görsel eğitimin tüm yurttan örgütlenmesi yolunda çaba harcamıştır. Önce elektriği olmayan yörelerimiz için gazla işleyen Türku-Lüks ve Nur Petrolyum adını verdiği iki projeksiyon projesi geliştirmiştir. Projeksiyonlar, motorlu araç giremeyen köylerimize at sırtında taşınmış, öğretmenlerimize Ankara'da kurslar verilerek görsel eğitimin yurt çapında yayılması sağlanmıştır (Ak, 2001: s.306).

Fotoğraf 8: Şinasi Barutçu (1906-1985)

Yine Şinasi Barutçu'nun önderliğinde 1945'te Ankara Polis Enstitüsü'nde fotoğrafçılık dersi programa konulmuştur. 1961 yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'ne atanmıştır. Yazı, Grafik Sanatlar ve Fotoğrafi öğretmenliğini 1970'te emekli olana değin sürdürmüştür. Bu kurumda daha sonra öğrencilerle özel olarak ilgilenmeye devam etmiştir (Ak, 2001: s.306). Görsel eğitimi dağ başlarındaki okullara yayma tutkusu, sporla fotoğrafı iç içe yaşatması, fotoğrafı kurumlaştırma öncülüğü, ahşap işçiliğine duyduğu yakın ilgi, sergilediği usta işi suluboya resimleri, öğrencilerini peşine takarak, bisikletle yaptığı yurt gezileri, dağcılığı, kitap ve dergi yayınlarıyla “içimizden çıkan benzersiz, sınırsız biri” izlenimi vermektedir. Barutçunun fotoğraflarındaki günlük yaşamın ayrıntılarında alınan duygu çözümlenmeleri, yaşamı anlamlaştırma ve değerlendirme çabasına yeni bir boyut katmıştır (Ak, 2001: s.20).

İlk fotoğraf derneği olan Osmanlı Fotoğraf Cemiyeti'nden sonra, Ankara'da Şinasi Barutçu çevresinde toplanarak sergiler açan bir grup 1950'de TAFK'ı (Türkiye Amatör Foto Kulübü) kurmuştur. TAFK, 1958'de FIAP'a üye olmuştur (Çizgen, 1992: s.85).

Özendeş'inde (1999: s.25) belirttiği gibi, Şinasi Barutçu'nun gerek yayınlarıyla gerekse dernek çalışmalarıyla fotoğrafın yaygınlaşmasına öncülük etmiştir. 1945 yılında yalnız iki sayı yayımlanabilen Foto dergisini çıkaran Barutçu, "*Foto Konuşmaları*" ve oğlu Ergun Barutçu ile birlikte "*Fotografide Kompozisyon*" adlı kitaplarını yazmıştır.

Yine Özendeş'e (1999: s.25) göre Güzel sanatlar Akademisi'nde fotoğraf konusunda ilk çalışma, Zeki Faik İzer'in Fransa'da öğrendiği fotoğraf bilgilerinin aktarması için bu okula atanmasıyla başlamıştır. Cafer Türkmen 1962–1980 yılları arasında akademide ek görev olarak fotoğraf öğretmenliği yapmıştır. 1980 yılından başlayarak da aynı kuruluştaki fotoğraf öğretim görevlisi kadrosuna alınmıştır. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda ise 1957–1958 ders yılında fotoğraf eğitimi başlatılmıştır. Dersin ilk hocası Vehbi Yazgan'dır. Yurtdışına eğitim için gönderilen öğretim görevlileri, etkinliklerin artmasında önemli rol oynamışlardır.

Fotoğraf, ancak 1978 yılında, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde, Fotoğraf Enstitüsü'nün kuruluşundan sonra, yüksek eğitimde bir bölüm olarak yerini almıştır (Ertan, 2005: s.27).

1989 yılında da Yıldız Üniversitesinde 2 yıllık Meslek Yüksekokulu niteliğinde fotoğraf eğitimi (Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde de.) vermeye başlamıştır. Bu dönemde Engin Çizgen (Özendeş) Burçak Evren, Kaya Özsezgin (bu isimlere Seyit Ali Ak ve Alberto Modiano'da ilave edilmelidir) fotoğraf tarihimize ışık tutarak kalıcı eserler vermişlerdir. (Ertan, 1995: s.8). Ayrıca Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü, Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf Bölümü ve aynı üniversitenin meslek yüksek okulu fotoğrafçılık programı ve Çanakkale 18 Mart Üniversitesi meslek yüksek okulu fotoğrafçılık programı da ilerleyen yıllarda eğitim hayatına başlamıştır.

Türkiye’de belge, an, deneysel, haber, tanıtım, dijital fotoğraf yaklaşımları, eski ustaların sayesinde ve fakülte düzeyinde okulların çoğalmasıyla, 1990’lı yıllar sonrasında sağlam bir yer kazanmıştır. 21. yüzyıla yaklaşırken Türkiye’nin fotoğrafçıları, yapıtlarını çağdaş sanat altyapısı ile donatmayı başarmışlardır (Özendeş, 1999: s.31).

Türk fotoğraf sanatı, bugün teknik ve biçimsel araştırma dönemlerinin geride bırakmıştır denilebilir. Doğaya ve insana, toplumsal olaylara, sanat ve kültür etkinliklerine bilinçli bir yöneliş, sanatçı duyarlılığını teknolojik alt yapıya egemen olarak kavrama yöntemleri, çağdaş anlayış ve kuramlarla yetenek, beceri ve özgün düşüncenin bütünleştirilmesi çabaları geleceği olan kalıcı bir “Türk Fotoğraf Sanatı” ümit ve izlenimini büyük ölçüde hazırlamıştır (Ceyhan, 2003: s.72).

2.2.5.2. Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Programında Fotoğraf Dersleri

Günümüzde Türkiye’de yeni kurulan üniversitelerle birlikte, eğitim fakültelerinin 48 tanesinde resim-iş eğitimi anabilim dalı bulunmaktadır. Bunların pek çoğunda seçmeli sanat atölye dersi olarak fotoğraf eğitimi verilmektedir. Konu ile ilgili Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, Eğitim Öğretim Dairesi’nden alınan liste Ek 2’de verilmiştir.

1926 yılında Orta Muallim Mektebi olarak kurulan Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi’nde 1932 yılından bu yana fotoğraf dersleri verilmektedir. Günümüzde ise bu ders öğretmen adaylarına eğitimlerinin 3. ve 4. yarıyıl içerisinde seçmeli sanat atölye dersi olarak haftada dört saat verilmektedir. Bu dersin verildiği bir diğer eğitim fakültesi olan Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi’nde fotoğraf dersleri haftada dört ders saati olarak verilmekte ancak Gazi Üniversitesi’nden farklı olarak lisans programının 7. ve 8. dönemlerinde yer almaktadır. Ayrıca Marmara Üniversitesi’nde fotoğraf dersi seçmeli sanat atölye olmanın dışında ana sanat atölye olarak da yer almaktadır. Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi’ndeki fotoğraf dersleri de yine seçmeli sanat atölye dersi olarak, haftada 4 ders saati sürede verilmektedir. Diğer bir örnek de Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi

Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'dır. Burada da fotoğraf dersleri öğretim programının 7. ve 8. yarıyıl dersleri içerisinde verilmektedir.

Eskişehir Anadolu Üniversitesi Anadolu Eğitim Fakültesi'nde ise fotoğraf dersleri açısından yukarıda verilen diğer üniversitelerden farklı bir durum söz konusudur. 3. ve 4. yarıyıl da verilen seçmeli dersler arasında fotoğrafın dışında dijital fotoğraf, stüdyo fotoğrafçılığı ve sanatsal fotoğraf gibi dersler de bulunmaktadır. Verilen fotoğraf dersleri konu yönünden Gazi Üniversitesi ile benzerlik göstermektedir, ancak genel anlamda diğer derslerle birlikte daha kapsamlı bir fotoğraf eğitimi söz konudur.

Görsel sanatlar öğretmeni adayının alan bilgisindeki yeterliliğinin sağlanmasında fotoğraf eğitiminin önemli bir rolü vardır. Ayrıca fotoğrafın dünyada ve Türkiye'deki tarihsel gelişim süreci aktarılarak fotoğrafın resim sanatını nasıl etkilediği de gözler önüne serilir.

Görsel sanatlar eğitimi alan bir öğrencinin ihtiyaç duyduğu en önemli materyaller, geçmiş dönemlere ait eserlerin fotoğraflarıdır. Öğrencilerin gerek kendi kültürlerini gerekse dünyanın diğer bölgelerindeki kültürleri anlamaları ve bunları özümseyebilmeleri için fotoğraflara ihtiyaçları vardır.

Görsel sanatların genelinde parçaları bir araya getirerek bir düzen oluşturma çabası vardır. Ancak fotoğraf uygulamaları yapma şansı bulan bir öğretmen adayı karşılaştığı görüntüden nesnelere ayıklayarak görsel bir düzenleme oluşturmayı öğrenir. Böylelikle bir bakış açısı kazanır.

Öğretmen adayı fotoğrafla birlikte "karar anı"nı, yani fotoğrafta istenen etkiyi yaratabilmek için deklanşöre en uygun anda basmayı öğrenir. İyi bir gözlemci olur ve bu öğrenciye bakmakla görmenin farklı şeyler olduğunu gösterir.

Fotoğrafın bulunuşuna kadar resim sanatı yalnızca belirli bir sınıfa hizmet vermiş, ancak fotoğrafla birlikte sanat eserlerinin ekonomik bir şekilde çoğaltılarak, halkın da faydalanabilmesi sağlanmıştır. Öğretmen adayına fotoğrafın, resmin biricik ve

tek oluşuna son vermesinin önemi aktarılarak, fotoğrafın sanat içerisindeki yeri ve önemi benimsetilebilir.

Sonuç olarak fotoğraf eğitimi almak, görsel sanatlar öğretmeni adayının eğitimini tamamlayabilmesi için çok önemli hatta zorunludur. Öğrenciler fotoğraf eğitimiyle birlikte farklı metotlarda sanatsal bir yaratım oluşturabilmeyi öğrenir ve kendisine özgü bir üslup geliştirir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Yöntem bölümünde, yapılacak olan araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analizi konusunda açıklamalar bulunmaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, taşıdığı amaç ve bu amaca uygun olarak toplanan verilerin niteliği açısından betimsel bir araştırmadır. Araştırma tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması ve yorumlanmasında nicel araştırma yöntemi olan anket tekniği uygulanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören 2010–2011 eğitim öğretim yılı öğrencileridir. Ancak fotoğraf derslerinin üçüncü ve dördüncü yarıyılıda verildiği göz önüne alındığında, araştırmanın örneklemini bu dersi almış olan iki, üç ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Araştırmaya toplam 125 öğrenci katılmıştır. Öğrenciler ile yapılan bilgi toplama formu, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır.

Bilgi toplama formuna 51 öğrenci ile resim ve 50 öğrenci ile grafik ana sanat atölyelerinden hemen hemen eşit sayıda katılım sağlanmıştır. Heykel ana sanat atölye ise 24 öğrenci ile en düşük katılım oranını oluşturmaktadır. Geliştirilen bilgi toplama formu likert ölçeği doğrultusunda, “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kararsızım”, “Katılmıyorum” ve “Hiç Katılmıyorum” şeklinde derecelendirilmiştir. Ayrıca aracın giriş kısmında öğrencilere cinsiyet (Tablo 1), sınıf (Tablo 3) ve hangi ana sanat atölyede öğrenim gördükleri (Tablo 2) sorularak demografik bir çizelge elde edilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Bayan	80	64,0
Erkek	45	36,0
Toplam	125	100

Tablo 1 incelendiğinde %64'lük bir oranla bayanların tutum ölçere en yüksek katılımı sağladığı görülmektedir. Bu durum Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda kız öğrencilerin sayısının erkek öğrencilerden daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Öğrencilerin Ana Sanat Atölyelere Göre Dağılımı

Ana Sanat Atölye	n	%
Resim	51	40,8
Grafik	50	40,0
Heykel	24	19,2
Toplam	125	100

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin eğitim gördükleri ana sanat atölye açısından ölçme aracına olan katılımları %40,8 ile resim ana sanat atölye, %40,0 ile grafik ana sanat atölye ve %19,2 ile ise heykel ana sanat atölye olmuştur.

Tablo 3:Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Devam Ettikleri Sınıflara Göre Dağılımı

Sınıf	n	%
2	41	32,8
3	46	36,8
4	38	30,4
Toplam	125	100

Tablo 3'te sınıf açısından ölçme aracına katılan öğrenciler görülmektedir. %36,8 ile 3. sınıf öğrencilerinin çoğunluğu oluşturmaktadır. Hemen ardından %32,8 ile 2. sınıf öğrencileri, son olarak ise %30,4 ile 4. sınıf öğrencilerinin geldiği gözlenmektedir.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki öğrencilerin Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki fotoğraf derslerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla; araştırmanın kuramsal temelini oluşturacak ve konunun anlaşılmasını sağlayacak bir literatür çalışması yapılmıştır. Ayrıca bilgi toplama formu olarak, Likert tipi bir ölçek geliştirilerek, öğrencilerin konu hakkındaki görüşleri tespit edilmiştir.

3.3.1. Bilgi Toplama Formunun Geliştirilmesi

Bilgi toplama formunun geliştirilmesinde sırası ile aşağıdaki aşamalar izlenmiştir,

- 1- Konu ile ilgili bir literatür çalışması yapılmıştır.
- 2- Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim – İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki fotoğraf derslerini irdeleyen ölçme aracı için uzman görüşü alınmıştır.
- 3- 39 maddeden oluşan bir taslak hazırlanmıştır.

- 4- Oluşturulan bu taslak, geçerlilik güvenilirlik açısından tekrar uzman görüşüne sunulmuştur.
- 5- Güzel sanatlar ve eğitim bilimleri alanlarındaki uzmanların görüşleri ile hazırlanan taslak 39 maddeden 34 maddeye düşürülmüştür.
- 6- Bilgi toplama formunun öğrencilere uygulanmasında gönüllülük esas alınmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada, “Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı’ndaki öğrencilerin Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı’ndaki fotoğraf derslerine ilişkin görüşlerini” belirlemek amacıyla bir ölçme aracı hazırlanmıştır. Ölçme aracının geliştirilmesinde konu ile ilgili literatür çalışması yapılmıştır. Ölçme aracı 5 bölümden oluşmaktadır ve toplam 34 maddedir. Hazırlanan ölçme aracı Ek 1’de gösterilmiştir.

Birinci bölümde katılımcılara ilişkin demografik bilgiler, ikinci bölümde fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutuna ilişkin ifadeler, üçüncü bölümde fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin ifadeler, dördüncü bölümde fotoğraf derslerinin teknik boyutuna ilişkin ifadeler, beşinci bölümde de fotoğraf derslerinin uygulama boyutuna ilişkin ifadeler yer almaktadır. Uygulama sonuçlarına göre anket maddelerinin madde-toplam korelasyonları (madde ayrımcılık katsayıları) alt boyutlar çerçevesinde incelenmiştir. Madde ayrımcılığı 0.20 değerinden düşük çıkan maddeler için kalitesi düşük madde yorumu yapılır ve 0.20’den az değerlere sahip maddeler bir sonraki uygulama için ankete alınmaz. Madde ayırt etme gücü indeksi 0,21 ile 0,30 arasında ise madde bir sonraki uygulama için gözden geçirilir ve gerekli düzeltmeler yapılır. Ayırt etme gücünün 0.31 ve daha yüksek olduğu maddeler içinse ayırt etme gücü yüksek, kaliteli bir maddeler yorumu yapılır. Aşağıda Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7’de alt boyutlara göre maddelerin madde-toplam korelasyonları gösterilmiştir.

Veriler SPSS 19 programında analiz edilmiş olup, anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Tablo 4: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Duyuşsal Boyut Madde Ayırıcılık Değerleri

Madde No	Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkınca Oluşacak Cronbach Alfa Değeri
1	Fotoğraf derslerinin ilgili ana sanat atölyesine önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum	0,373	0,572
2	Fotoğrafın diğer sanat dallarında olduğu gibi estetik bir tavır sergilenerek oluşturulması gerektiğini düşünüyorum	0,394	0,588
3	Günlük hayatımda da fotoğraf ile ilgileniyorum	0,644	0,450
4	Fotoğraf sanatı ile ilgili gelişmeleri takip eder, sergileri görmeye çalışırım	0,412	0,530
5	Ülkemizdeki eğitim fakültelerinde özellikle seçmeli sanat atölye dersi olarak verilen fotoğraf derslerinin yeterli olduğunu düşünüyorum	0,203	0,603
6	Fotoğrafın alan bilgilerinin pekiştirilmesinde kullanılmasının, diğer disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin yeterliliklerini tamamlamalarında çok faydalı olacağını düşünüyorum	0,227	0,599
7	Okuldaki fotoğraf derslerinin süresini yeterli buluyorum	0,235	0,601
10	Fotoğraf sanatı ile ilgili kendimi geliştirmek amacıyla farklı kaynaklardan bilgi toplar, çeşitli yayınları okurum	0,478	0,505
11	Fotoğraf derslerine katılmam benim için önemli bir kazanım oldu	0,468	0,516

Duyuşsal boyut için uygulanan madde toplam korelasyonu sonucunda 5, 6 ve 7. Maddelerin ayırıcılık değerlerinin 0,20 ile 0,30 arasında olduğu görülmüş ve maddelerin içerikleri incelemesi sonucunda bu maddelerin ölçekte kalmasına karar verilmiştir.

Diğer maddelerin ayırıcılık değerlerinin 0,30'un üzerinde olduğu ve ayırıcılık gücünün yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 5: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Bilgi Boyutu Madde Ayırıcılık Değerleri

Madde No	Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkınca Oluşacak Cronbach Alfa Değeri
12	Fotoğraf dersi veren öğretim elemanlarının fotoğraf sanatı ile ilgili güncel bilgi ve donanımlara sahip oldukları kanısındayım	0,441	0,877
13	Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf hakkında bilgi sahibiyim	0,313	0,881
14	Fotoğraf derslerinin içeriği güncel ve yeterlidir	0,505	0,873
15	Derslerde fotoğrafın teknik özellikleri hakkında bilgi verilmektedir	0,670	0,863
16	Derslerde ayrıca fotoğraf sanatı hakkında kuramsal bilgi de verilmektedir	0,687	0,862
17	Fotoğraf derslerinde fotoğrafın sanat tarihi içerisindeki yeri ve önemi incelenmektedir	0,654	0,864
18	Fotoğraf sanatında kompozisyonun ilke ve öğeleri örnekler eşliğinde incelenmektedir	0,565	0,870
19.	Fotoğraf derslerinde çağdaş fotoğraf sanatı hakkında bilgi verilmektedir	0,722	0,860
20	Fotoğraf sanatı içerisinde oluşan çeşitli akımlar öğrencilere aktarılmaktadır	0,743	0,859
21	Dersin işlenişi sırasında yeterince görsel materyal kullanılmaktadır	0,550	0,871
22	Fotoğraf derslerinde ülkemizdeki ve dünyadaki önemli fotoğraf sanatçılarının hayatları ve eserleri incelenerek öğrenciler bilgilendirilmektedir	0,542	0,871
23	Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf konusunda ihtiyaç duyulan her türlü bilgi dersi vermekte olan öğretim elemanından alınabilmektedir	0,646	0,865

Bilgi boyutu için uygulanan madde toplam korelasyonu sonucunda tüm maddelerin ayırıcılık değerlerinin 0,30'un üzerinde olduğu ve tamamının ayırıcılık gücünün yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Teknik Boyut Madde Ayırıcılık Değerleri

Madde No	Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkınca Oluşacak Cronbach Alfa Değeri
24	Çeşitli fotoğraf makineleri ve bunların özellikleri hakkındaki teknik bilgilere sahibim	0,480	0,710
25	Fotoğraf makinesinin mekanizması(objektif, vizör, diyafram, filmler, filtreler, vb.) hakkında bilgi sahibiyim	0,395	0,732
26	Bir fotoğrafın çekim aşamaları hakkındaki her türlü bilgiye sahibim	0,589	0,681
27	Karanlık odada baskı yapabilecek bilgi ve donanıma sahibim	0,334	0,755
28	Dijital fotoğraf ve fotoğrafın dijital ortamdaki uygulamaları konusunda bilgi sahibiyim	0,645	0,661
29	Dijital ortamda elde ettiğim bir fotoğrafı baskı aşamasına nasıl getireceğim konusunda bilgi sahibiyim	0,486	0,709

Teknik boyut için uygulanan madde toplam korelasyonu sonucunda tüm maddelerin ayırıcılık değerlerinin 0,30'un üzerinde olduğu ve ayırıcılık gücünün yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 7: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Uygulama Boyutu Madde Ayırıcılık Değerleri

Madde No	Maddeler	Madde Toplam Korelasyonu	Madde Çıkınca Oluşacak Cronbach Alfa Değeri
30	Okulda bulunan fotoğraf atölyelerinin yeterli donanımına sahip olduğu görüşündeyim	0,624	0,855
31	Okulda karanlık oda ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum	0,623	0,855
32	Okulda dijital fotoğraf uygulamaları ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum	0,617	0,856
33	Fotoğraf derslerinde öğrencilerin çekim tekniklerini geliştirilmesi amacıyla eğitim gezileri düzenlenmektedir	0,595	0,859
34	Düzenlenen eğitim gezileri yeterlidir	0,593	0,858
36	Öğrencilerin karanlık odada baskı yapabilmesi için yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır	0,606	0,857
37	Okulda fotoğraf ile ilgili dijital ortamda yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır	0,683	0,848
38	Fotoğraf dersi kapsamında yapılan uygulama çalışmaları yeterlidir	0,668	0,850

Uygulama boyutu için uygulanan madde toplam korelasyonu sonucunda tüm maddelerin ayırıcılık değerlerinin 0,30'un üzerinde olduğu ve ayırıcılık gücünün yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.4.1. Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Sonuçları

Fotoğraf dersleri değerlendirme ölçeğinin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla 39 madde için açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Fotoğraf dersleri değerlendirme ölçeğinin faktör analizi çalışmasının başlangıcında boyut sayısı 4 olarak belirlenmiştir.

Bu boyutlar çerçevesinde faktör yükleri için en küçük değer 0,40 kabul edilmiştir. Bu kabul sonucunda uygulanan analizler sonucunda 8, 9, 35 ve 39. maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Çıkarımlar sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Örneklemin uygunluğu için Bartlett Sphericity ve verilerin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek amacıyla Kasiyer Meyer Olkin (KMO) testleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar, Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği KMO ve Bartlett’s Testi Değerleri

KMO		,782
	X^2	2217,123
	Sd	595
Bartlett Testi	P	,000

Bu sonuçlar, Kasiyer Meyer Oklin (KMO) değerinin 0,782, Bartlett testi sonucunun ise anlamlı bulunduğunu ($x^2 = 2217,123$; $p < 0,01$) ve Fotoğraf dersleri değerlendirme ölçeği üzerinde faktör analizi yapılabileceğini göstermektedir.

Elde edilen sonuçlar ışığında Tablo 9’da yapılan faktör analizi gösterilmiştir.

Tablo 9: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	Toplam Faktör Yükleri (Extraction Sums Of Squared Loadings)			Döndürülmüş Toplam Faktör Yükleri (Rotation Sums Of Squared Loadings)		
	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif	Toplam	Açıklanan Varyans %	Kümülatif
1	8,380	23,942	23,942	6,178	17,651	17,651
2	3,731	10,660	34,602	4,340	12,399	30,050
3	2,526	7,218	41,820	3,318	9,481	39,531
4	2,246	6,417	48,236	3,047	8,706	48,236

4 faktör için toplam açıklanan varyans oranı %48,24 olarak bulunmuştur. Buna göre Varimax dik döndürme tekniği kullanıldığında ilk faktörün yük değerinin 6,178 varyans açıklama oranının %17,65 olduğu, ikinci faktörün yük değerinin 4,340 varyans açıklama oranının %12,40 olduğu, üçüncü faktörün yük değerinin 3,318 varyans açıklama oranının %9,48 olduğu ve dördüncü faktörün yük değerinin 3,047 varyans açıklama oranının %8,71 olduğu görülmektedir.

Fotoğraf dersleri değerlendirme ölçeğinin alt boyutlarında yer alan maddelerin faktör yükleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Maddelerine İlişkin Faktör Yükleri

Madde Numarası	1.Boyut	2.Boyut	3.Boyut	4. Boyut
Madde 1		0,566		
Madde 2		0,556		
Madde 3		0,698		
Madde 4		0,601		
Madde 5		0,439		
Madde 6		0,409		
Madde 7		0,416		
Madde 10		0,618		
Madde 11		0,674		
Madde 12	0,481			
Madde 13	0,530			
Madde 14	0,595			
Madde 15	0,660			
Madde 16	0,714			
Madde 17	0,721			
Madde 18	0,627			
Madde 19	0,826			
Madde 20	0,770			
Madde 21	0,594			
Madde 22	0,507			
Madde 23	0,615			
Madde 24				0,562
Madde 25				0,417
Madde 26				0,681

Tablo 10'un devamı

Madde 27	0,519
Madde 28	0,718
Madde 29	0,649
Madde 30	0,760
Madde 31	0,802
Madde 32	0,588
Madde 33	0,526
Madde 34	0,500
Madde 36	0,752
Madde 37	0,684
Madde 38	0,571

Tablo 10'da verilen bilgiler incelendiği zaman, 1. alt boyutun 12 maddeden oluştuğunu ve bu boyut altında yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin 0,481 ile 0,826 arasında değiştiği, 2. alt boyutun 9 maddeden oluştuğunu ve bu boyut altına yer alan maddelerin faktör yük değerlerinin 0,409 ile 0,698 arasında değiştiği, 3. alt boyutun ise 8 maddeden oluştuğunu ve bu boyut altında yer alan maddelerin yük değerlerinin 0,500 ile 0,802 arasında değiştiği ve 4. alt boyutun ise 6 maddeden oluştuğunu ve bu boyut altında yer alan maddelerin yük değerlerinin 0,417 ile 0,718 arasında değiştiği görülmektedir.

Bu alt boyutları oluşturan maddeler ve alt boyutların madde sayıları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Faktör analizi sonucunda belirlenen alt boyutlar ve bu boyutlarda yer alan maddeler

Faktörler	Madde Sayısı	Madde Numaraları
Bilgi Boyutu	12	12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23
Duyuşsal Boyut	9	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11
Uygulama Boyutu	8	30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38
Teknik Boyut	6	24, 25, 26, 27, 28, 29

Numaraları verilen maddelerin faktör tanımlaması ve bu faktörlere düşen maddeler ve maddelerin iç tutarlılık anlamlarındaki güvenilirlik katsayıları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği Güvenirlik Sonuçları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alfa	Güvenirlik Düzeyi
Fotoğraf Dersleri Değerlendirme Ölçeği	35	0,893	Yüksek Derecede Güvenilir
Bilgi Boyutu	12	0,879	Yüksek Derecede Güvenilir
Duyuşsal Boyut	9	0,606	Oldukça Güvenilir
Uygulama Boyutu	8	0,871	Yüksek Derecede Güvenilir
Teknik Boyut	6	0,746	Oldukça Güvenilir

Uygulanan Cronbach Alfa güvenilirlik analizi sonucunda 35 maddelik fotoğraf dersleri değerlendirme ölçeğinin yüksek derecede güvenilir olduğu görülmektedir. Alt boyutlar incelendiğinde ise, bilgi boyutu ile uygulama boyutunun yüksek derecede güvenilir olduğu ve duyuşsal boyut ile teknik boyutun oldukça güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM IV

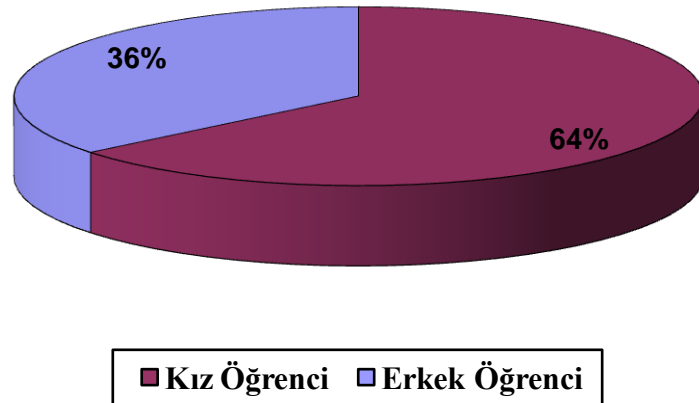
4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri için toplanan verilerden elde edilen bulgular, tablo ve açıklamalarıyla birlikte verilerle bunlara dayalı yorumlar yapılmıştır.

4.1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

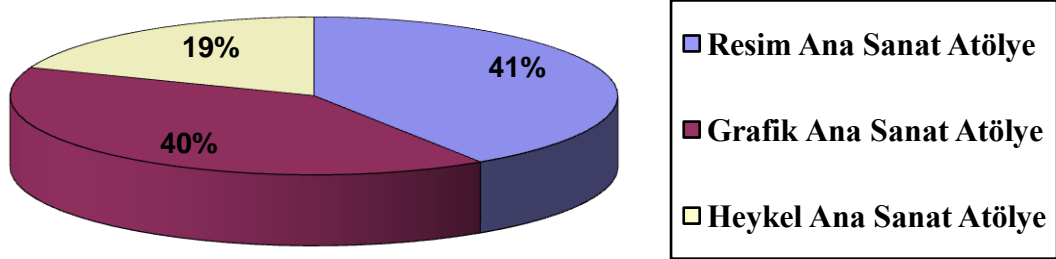
Araştırmanın amacına ilişkin bulgulara yer vermeden önce ölçme aracının 1. bölümünden toplanan verilere ilişkin bulgular özetlenmiştir.

Şekil 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

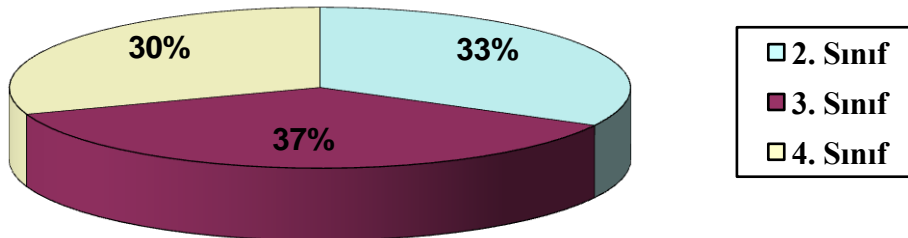
Araştırmaya katılan kişilerin %64'ü kız, %36'sı ise erkektir.

Şekil 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ana Sanat Atölyelerine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %40,8'i resim ana sanat atölyesinde, %40'ı grafik ana sanat atölyesinde ve %19,2'si ise heykel ana sanat atölyesinde öğrenim görmektedir.

Şekil 3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Devam Ettikleri Sınıflara Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %32,8'i 2. sınıfa, %36,8'i 3. sınıfa ve %30,4'ü ise 4. sınıfa devam etmektedir.

Alt Problem-1. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri,

- a) Cinsiyet,
- b) Sınıf ve
- c) Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

a) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Kız ve erkek öğrencilere göre fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımsız örneklem için t testi ile analiz edildiğindeki sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13: Cinsiyet Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi)

İstatistik	N	Ortalama	S.S.	t	S.D.	p
Cinsiyet						
Kız	80	3,65	0,477	0,480	123	0,632
Erkek	45	3,61	0,429			

Kız öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşlerinin ortalaması 3,65 iken, erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşlerinin ortalaması 3,61'dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda; kız öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri ile erkekler öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t_{(123)}:0,408$, $p>0,05$). Bir başka deyişle, kız ve erkek

öğrencilerin fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri birbirine benzerdir. Bingöl'ün (2008: s.68) yaptığı araştırmada da cinsiyet faktörünün öğrencilerin görüşleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı gözlemlenmektedir.

b) Öğrencilerin öğrenim gördükleri ana sanat atölyelere göre fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin öğrenim gördükleri ana sanat atölyelerine göre fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 14'de gösterilmiştir.

Tablo 14: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik Ana Sanat Atölye	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
	Resim	51	3,66	0,459	Gruplar arası	0,131	2	0,066	0,308
Grafik	50	3,64	0,496	Gruplar içi	25,993	122	0,213		
Heykel	24	3,57	0,385	Toplam	26,124	124			

Duyuşsal boyut için resim ana sanat atölyede öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 3,66, grafik ana sanat atölyede öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 3,64 iken, heykel ana sanat atölyede öğrenim gören öğrencilerin ortalaması ise 3,57'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı ana sanat atölyelerdeki öğrenciler arasında duyuşsal boyut bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:0,308, p>0,05$). Bu sonuçlar ana sanat atölye değişkeninin öğrencilerin fotoğraf dersleri ile ilgili görüşlerinde herhangi bir değişikliğe yol açmadığını göstermektedir. Ayrıca üç farklı gruptaki öğrencilerin tümü fotoğraf derslerinin sanat eğitimi içerisindeki önemi çok iyi kavramış olabilir. Gürhan'm (2007: s.107) Marmara Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakülteleri

resim-iş öğretmenliği anabilim dallarında yaptığı araştırma da ana sanat atölyelerin öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görüşünü destekler niteliktedir.

c) Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir var mıdır?

Öğrencilerin sınıf faktörüne göre fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 15’de gösterilmiştir

Tablo 15: Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik Sınıf	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
2. Sınıf	41	3,68	0,505	Gruplar arası	0,124	2	0,062	0,291	0,748
3. Sınıf	46	3,60	0,379	Gruplar içi	26	122	0,213		
4. Sınıf	38	3,62	0,502	Toplam	26,124	124			

Duyuşsal boyut için 2. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 3,68, 3. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 3,60 iken, 4. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 3,62’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı sınıflardaki öğrenciler arasında duyuşsal boyut bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:0,291$, $p>0,05$). Öğrencilerin fotoğraf derslerini lisans programının 3. ve 4. dönemlerinde almalarına karşın sınıf değişkeninin öğrenci görüşleri üzerinde bir fark yaratmadığı görülmektedir. Bu durum özellikle 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin fotoğraf dersini daha önceki yıllarda almış olmalarına karşın düşüncelerinde herhangi bir değişikliğin olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bingöl’ün (2008: s.86) yaptığı araştırmada da sınıf faktörünün öğrencilerin görüşleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı gözlemlenmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 11 madde ile ölçülen “Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu “ ile ilgili görüşleri Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo16: Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu İle İlgili Görüşleri

		Ortalama	Std. Sapma	Katılma Derecesi	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Fotoğraf derslerinin ilgili ana sanat atölyesine önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum	N %	4,34	0,697	Tamamen Katılıyorum	57 45,6	56 44,8	10 8	2 1,6	0 0
2. Fotoğrafın diğer sanat dallarında olduğu gibi estetik bir tavır sergilenerek oluşturulması gerektiğini düşünüyorum	N %	4,34	0,804	Tamamen Katılıyorum	61 48,8	52 41,6	8 6,4	2 1,6	2 1,6
3. Günlük hayatımda da fotoğraf ile ilgileniyorum	N %	3,88	1,036	Katılıyorum	37 29,6	57 45,6	12 9,6	17 13,6	2 1,6
4. Fotoğraf sanatı ile ilgili gelişmeleri takip eder, sergileri görmeye çalışırım	N %	3,58	0,977	Katılıyorum	19 15,2	60 48	21 16,8	25 20	0 0
5. Ülkemizdeki eğitim fakültelerinde özellikle seçmeli sanat atölye dersi olarak verilen fotoğraf derslerinin yeterli olduğunu düşünüyorum	N %	2,50	1,037	Katılmıyorum	6 4,8	17 13,6	27 21,6	59 47,2	16 12,8
6. Fotoğrafın alan bilgilerinin pekiştirilmesinde kullanılmasının, diğer disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin yeterliliklerini tamamlamalarında çok faydalı olacağını düşünüyorum	N %	3,94	0,669	Katılıyorum	21 16,8	78 62,4	23 18,4	3 2,4	0 0
7. Okuldaki fotoğraf derslerinin süresini yeterli buluyorum	N %	2,78	1,149	Kararsızım	9 7,2	31 24,8	21 16,8	51 40,8	13 10,4
10. Fotoğraf sanatı ile ilgili kendimi geliştirmek amacıyla farklı kaynaklardan bilgi toplar, çeşitli yayınları okurum	N %	3,30	1,078	Kararsızım	14 11,2	48 38,4	30 24	27 21,6	6 4,8
11. Fotoğraf derslerine katılmam benim için önemli bir kazanım oldu	N %	4,04	0,928	Katılıyorum	41 32,8	60 48	15 12	6 4,8	3 2,4

1. "Fotoğraf derslerinin ilgili ana sanat atölyesine önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum" ifadesine öğrencilerin %45,6'sı tamamen katılıyorum, %44,8' katılıyorum, %8' kararsızım ve %1,6'sı katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun olumlu yanıt vermesi fotoğraf derslerinin sanat eğitimi alan öğrencilerin eğitimlerini tamamlamalarında çok önemli bir yere sahip olduğunu gösterebilir. Gürhan'ın da (2007: s.111) ifade ettiği gibi sanat eğitimi alan öğrencilerin fotoğraf eğitimi alması, onun ayrıca bir resim öğretmeni adayı olarak almış olduğu eğitime plâstik görüş ve okuma becerisini ekleyecektir.

2. "Fotoğrafın diğer sanat dallarında olduğu gibi estetik bir tavır sergilenerek oluşturulması gerektiğini düşünüyorum" ifadesine öğrencilerin %48,8'i tamamen katılıyorum, %41,6'sı katılıyorum, %6,4'ü kararsızım, %1,6'sı katılmıyorum ve %1,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye 113 kişi katılırken 4 kişi katılmamıştır. Katılmayan kişilerin verdikleri yanıtlar da elbette önemlidir. Bu öğrenciler fotoğrafın sanatsal yönü ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmayabilirler.

3. "Günlük hayatımda da fotoğraf ile ilgileniyorum" ifadesine öğrencilerin %29,6'sı tamamen katılıyorum, %45,6'sı katılıyorum, %9,6'sı kararsızım, %13,6'sı katılmıyorum ve %1,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğrencilerin çoğu bu ifadeye katılsa da, fotoğraf sanatı katılmayan 19 öğrencinin ilgi alanına girmiyor olabilir.

4. "Fotoğraf sanatı ile ilgili gelişmeleri takip eder, sergileri görmeye çalışırım" ifadesine öğrencilerin %15,2'si tamamen katılıyorum, %48'i katılıyorum, %16,8'i kararsızım ve %20'si ise katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu madde bir önceki ifadeyi destekler niteliktedir. İfadeye katılmayan 25 öğrenci fotoğrafla ders dışında ilgilenmiyor, bu nedenle fotoğrafla ilgili gelişmeleri takip etmiyor olabilir.

5. "Ülkemizdeki eğitim fakültelerinde özellikle seçmeli sanat atölye dersi olarak verilen fotoğraf derslerinin yeterli olduğunu düşünüyorum" ifadesine öğrencilerin %4,8'i tamamen katılıyorum, %13,6'sı katılıyorum, %21,6'sı kararsızım, %47,2'si

katılmıyorum ve %12,8'i ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Burada öğrencilerin seçmeli sanat atölye dersi olarak verilen fotoğraf derslerini yeterli bulmuyor olmaları dersi önemsediklerini gösteriyor olabilir.

6. "Fotoğrafın alan bilgilerinin pekiştirilmesinde kullanılmasının, diğer disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin yeterliliklerini tamamlamalarında çok faydalı olacağını düşünüyorum." ifadesine öğrencilerin %16,8'i tamamen katılıyorum, %62,4'ü katılıyorum, %18,4'ü kararsızım ve %2,4'ü ise katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeyle sanat eğitimi alan öğrencilerin eğitimlerini tamamlamalarında fotoğraf derslerinin önemine güçlü bir vurgu yapıldığı söylenebilir. Öğrenciler bu dersle birlikte farklı metotlarda sanatsal yaratım oluşturmayı öğrenebilir. Gürhan'ın da belirttiği gibi (2007: s.85), resim-iş programından mezun olan öğretmen adaylarının "sanatı düşünebilmesi", "sanatsal yaratımda bulunabilmesi" için, fotoğraf dersi alması, onun eğitiminin tamamlanması için önemli ve gereklidir.

7. "Okuldaki fotoğraf derslerinin süresini yeterli buluyorum." ifadesine öğrencilerin %7,2'si tamamen katılıyorum, %24,8'i katılıyorum, %16,8'i kararsızım, %40,8'i katılmıyorum ve %10,4'ü ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade yukarıdaki ifadeleri destekler niteliktedir. Öğrenciler bu dersi önemsedikleri için ders sürelerini yetersiz buluyor olabilir. Çoban'ın (2007: s.78) araştırması da resim – iş öğretmenliği lisans programının genelinde ders saatleri (süreleri) açısından yetersiz olduğu şeklinde bu durumu destekler niteliktedir.

10. "Fotoğraf sanatı ile ilgili kendimi geliştirmek amacıyla farklı kaynaklardan bilgi toplar, çeşitli yayınları okurum." ifadesine öğrencilerin %11,2'si tamamen katılıyorum, %38,4'ü katılıyorum, %24'ü kararsızım, %21,6'sı katılmıyorum ve %4,8'i ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye katılımcıların olumsuz cevap vermeleri ya da kararsız kalmaları üzerinde yine öğrencilerin fotoğrafa olan ilgi düzeyleri rol oynamış olabilir. Seçmeli sanat atölye dersi olan fotoğraf, öğretim programında bütünün bir parçası olduğu için öğrenciler ders dışında da özel olarak fotoğrafla ilgilemiyor olabilir.

11. "Fotoğraf derslerine katılmam benim için önemli bir kazanım oldu." ifadesine öğrencilerin %32,8'i tamamen katılıyorum, %48'i katılıyorum, %12'si kararsızım, %4,8'i katılmıyorum ve %2,4'ü ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade ile fotoğraf derslerinin gerekliliğine ve öğrenciler tarafından ne kadar önemsendiğine dair önemli bir vurgu yapıldığı söylenebilir. Gürhan'ın (2007: s.105) da araştırmasında ifade ettiği gibi öğrenciler fotoğraf eğitimi almayı gerekli görmektedirler.

Genel olarak öğrencilerin "Fotoğraf Derslerinin Duyuşsal Boyutu" ile ilgili görüşlerinin olumlu olduğu söylenebilir.

Alt Problem-2. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri,

- Cinsiyet,**
- Sınıf,**
- Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?**

a) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Kız ve erkek öğrencilere göre fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının, bağımsız örneklem için t testi ile analiz edildiğindeki sonuçları Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17: Cinsiyet Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi)

İstatistik	N	Ortalama	S.S.	t	S.D.	p
Cinsiyet						
Kız	80	3,17	0,784	1,705	123	0,091
Erkek	45	2,93	0,636			

Kız öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması 3,17 iken, erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması 2,93'tür. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda; kız öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri ile erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t_{(123)}:1,705, p>0,05$). Bir başka deyişle kız ve erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri birbirine benzerdir. Bu durum her iki grubun da fotoğraf derslerini çok iyi kavramış olduklarını gösterebilir.

b) Öğrencilerin öğretim gördükleri ana sanat atölyelerine göre fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin öğrenim gördükleri ana sanat atölyelerine göre fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Ana Sanat Atölye Faktörüne Öğrencilerin Göre Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik Ana Sanat Atölye	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
Resim	51	3,19	0,756	Gruplar arası	2,028	2	1,014	1,877	0,157
Grafik	50	2,93	0,763	Gruplar içi	65,896	122	0,540		
Heykel	24	3,19	0,620	Toplam	67,924	124			

Bilgi boyutu için resim ana sanat atölyede öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 3,19, grafik ana sanat atölyede öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 2,93 iken, heykel ana sanat atölyede öğrenim gören öğrencilerin ortalaması ise 3,19'dur. Uygulanan tek

yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı atölyedelerdeki öğrenciler arasında bilgi boyutu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:1,877, p>0,05$). Herhangi bir farklılık bulunmaması, fotoğraf dersinin bir seçmeli sanat atölye dersi olmasından kaynaklanıyor olabilir. Üç grup da bu derse aynı derecede önem veriyor olabilir.

c) Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin sınıf faktörüne göre fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 19’da gösterilmiştir

Tablo 19: Sınıf Seviyelerine Göre Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
Sınıf									
2. Sınıf	41	3,15	0,773	Gruplar arası	0,642	2	0,321	0,582	0,560
3. Sınıf	46	3,11	0,641	Gruplar içi	67,281	122	0,551		
4. Sınıf	38	2,98	0,821	Toplam	67,924	124			

Bilgi boyutu için 2. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 3,15, 3. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 3,11 iken, 4. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 2,98’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı sınıflardaki öğrenciler arasında Bilgi boyutu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:0,582, p>0,05$). Görüşler arasında anlamlı bir farkın olmamasının nedeni, öğrencilerin araştırmanın yapıldığı süreçte farklı sınıflarda olmalarına karşın, tamamının fotoğraf derslerini 3. ve 4. yarıyıldan almış olmaları olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 12 madde ile ölçülen “Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna “ ile ilgili görüşleri Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin İçeriği ve Bilgi Boyutuna İlişkin Görüşleri

Maddeler	Ortalama	Std. Sapma	Katılma Derecesi	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
12. Fotoğraf dersi veren öğretim elemanlarının fotoğraf sanatı ile ilgili güncel bilgi ve donanımlara sahip oldukları kanısındayım	N 3,45 %	1,125	Katılıyorum	23 18,4	42 33,6	36 28,8	16 12,8	8 6,4
13. Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf hakkında bilgi sahibiyim	N 3,61 %	0,958	Katılıyorum	23 18,4	47 37,6	40 32	13 10,4	2 1,6
14. Fotoğraf derslerinin içeriği güncel ve yeterlidir	N 2,80 %	1,078	Kararsızım	5 4	32 25,6	36 28,8	37 29,6	15 12
15. Derslerde fotoğrafın teknik özellikleri hakkında bilgi verilmektedir	N 3,38 %	1,169	Kararsızım	16 12,8	59 47,2	16 12,8	24 19,2	10 8
16. Derslerde ayrıca fotoğraf sanatı hakkında kuramsal bilgi de verilmektedir	N 2,85 %	1,150	Kararsızım	8 6,4	35 28	27 21,6	40 32	15 12
17. Fotoğraf derslerinde fotoğrafın sanat tarihi içerisindeki yeri ve önemi incelenmektedir	N 2,80 %	1,150	Kararsızım	5 4	40 32	22 17,6	41 32,8	17 13,6
18. Fotoğraf sanatında kompozisyonun ilke ve öğeleri örnekler eşliğinde incelenmektedir	N 3,59 %	1,093	Katılıyorum	23 18,4	58 46,4	20 16	18 14,4	6 4,8
19. Fotoğraf derslerinde çağdaş fotoğraf sanatı hakkında bilgi verilmektedir	N 2,91 %	1,171	Kararsızım	9 7,2	37 29,6	29 23,2	34 27,2	16 12,8
20. Fotoğraf sanatı içerisinde oluşan çeşitli akımlar öğrencilere aktarılmaktadır	N 2,70 %	1,164	Kararsızım	8 6,4	27 21,6	30 24	40 32	20 16
21. Dersin işleniş sırasında yeterince görsel materyal kullanılmaktadır	N 3,18 %	1,227	Kararsızım	18 14,4	41 32,8	24 19,2	30 24	12 9,6
22. Fotoğraf derslerinde ülkemizdeki ve dünyadaki önemli fotoğraf sanatçılarının hayatları ve eserleri incelenerek öğrenciler bilgilendirilmektedir	N 2,72 %	1,133	Kararsızım	9 7,2	27 21,6	22 17,6	54 43,2	13 10,4
23. Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf konusunda ihtiyaç duyulan her türlü bilgi dersi vermekte olan öğretim elemanından alınabilmektedir	N 3,00 %	1,129	Kararsızım	13 10,4	31 24,8	33 26,4	39 31,2	9 7,2

12. "Fotoğraf dersi veren öğretim elemanlarının fotoğraf sanatı ile ilgili güncel bilgi ve donanımlara sahip oldukları kanısındayım." ifadesine öğrencilerin %18,4'ü tamamen katılıyorum, %33,6'sı katılıyorum, %28,8'i kararsızım, %12,8'i katılmıyorum ve %6,4'ü ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade ile fotoğraf derslerini veren öğretim elemanlarının fotoğraf sanatı ile ilgili konularda kendilerini geliştirdikleri ve yeterli donanıma sahip oldukları söylenebilir. Uysal'ın (2003: s.138) sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri dersi hakkındaki yaptığı araştırmada da bu dersi veren öğretim elemanlarının konu alanlarına hâkim oldukları görülmektedir.

13. "Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf hakkında bilgi sahibiyim." ifadesine öğrencilerin %18,4'ü tamamen katılıyorum, %37,6'sı katılıyorum, %32'si kararsızım, %10,4'ü katılmıyorum ve %1,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğrencilerin geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf hakkındaki görüşlerinin olumlu oluşu derslerin bu anlamda yeterli oluşunu gösterebilir. Ayrıca bu ifadede öğrencilerin kararsız kalmasının kavramların kişide oluşturduğu anlamlardan kaynaklandığı söylenebilir.

14. "Fotoğraf derslerinin içeriği güncel ve yeterlidir." ifadesine öğrencilerin %4'ü tamamen katılıyorum, %25,6'sı katılıyorum, %28,8'i kararsızım, %29,6'sı katılmıyorum ve %12'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade ile ilgili 36 öğrenci kararsız kalmıştır. Bunun nedeni, öğrencilerin dersin içeriği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması olabilir. Ayrıca bu ifadeye 52 kişinin katılmaması ise ders müfredatının yetersiz kaldığını ve güncelleştirilmesi gerektiğini gösteriyor olabilir.

15. "Derslerde fotoğrafın teknik özellikleri hakkında bilgi verilmektedir." ifadesine öğrencilerin %12,8'i tamamen katılıyorum, %47,2'si katılıyorum, %12,8'i kararsızım, %19,2'si katılmıyorum ve %8'i ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye 75 öğrencinin katıldığı görülmektedir. Böylelikle fotoğrafın teknik özellikleri konusunda dersin yeterli olduğu söylenebilir.

16. "Derslerde ayrıca fotoğraf sanatı hakkında kuramsal bilgi de verilmektedir." ifadesine öğrencilerin %6,4'ü tamamen katılıyorum, %28'i katılıyorum, %21,6'sı

kararsızım, %32'si katılmıyorum ve %12'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. İfadeye verilen cevapların genelinde kararsız bir sonuç ortaya çıkmasına karşın 55 öğrencinin bu maddeye katılmadığı görülmektedir. Bu sebeple dersin fotoğraf sanatının kuramsal bilgiler içeren boyutunun yetersiz olduğu ve geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

17. "Fotoğraf derslerinde fotoğrafın sanat tarihi içerisindeki yeri ve önemi incelenmektedir." ifadesine öğrencilerin %4'ü tamamen katılıyorum, %32'si katılıyorum, %17,6'sı kararsızım, %32,8'i katılmıyorum ve %13,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye ortaya çıkan sonuç da bir öndeki maddeyi destekler niteliktedir. Derslerde fotoğrafın sanat tarihi içerisindeki yeri ve önemini incelenmesini yeterli bulmayan 58 öğrenci vardır. Buradan ders içeriğinin güncelleşmesi gerektiğine bir kez daha vurgu yapılabilir.

18. "Fotoğraf sanatında kompozisyonun ilke ve öğeleri örnekler eşliğinde incelenmektedir." ifadesine öğrencilerin %18,4'ü tamamen katılıyorum, %46,4'ü katılıyorum, %16'sı kararsızım, %14,4'ü katılmıyorum ve %4,8'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun olumlu cevap verdiği görülmektedir. Bu ifadeyle fotoğrafta kompozisyon konusunun fotoğraf dersleri kapsamında yeterli düzeyde verildiği söylenebilir.

19. "Fotoğraf derslerinde çağdaş fotoğraf sanatı hakkında bilgi verilmektedir." ifadesine öğrencilerin %7,2'si tamamen katılıyorum, %29,6'sı katılıyorum, %23,2'si kararsızım, %27,2'si katılmıyorum ve %12,8'i ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade incelendiğinde öğrencilerin kararsız bir tavır sergiledikleri görülmektedir. Bunun öğrencilerin madde ile ilgili kavramsal düzeyde yaşadıkları sıkıntıdan dolayı gerçekleşebileceği söylenebilir. Öğrenciler çağdaş fotoğraf sanatının nerede başladığı, neleri kapsadığı ya da dersin içerisindeki yeri konusunda kararsız kalmış olabilir.

20. "Fotoğraf sanatı içerisinde oluşan çeşitli akımlar öğrencilere aktarılmaktadır." ifadesine öğrencilerin %6,4'ü tamamen katılıyorum, %21,6'sı

katılıyorum, %24'ü kararsızım, %32'si katılmıyorum ve %16'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye 60 öğrenci gibi önemli bir çoğunluk katılmamaktadır. Bu durum derslerin fotoğrafın günümüze kadar olan süreç içerisinde sanatsal akımlar çerçevesindeki gelişimi konusunda yetersiz olduğunu gösterebilir. Bu nedenle ders içeriğinin yetersiz olduğu söylenebilir.

21. "Dersin işlenişi sırasında yeterince görsel materyal kullanılmaktadır." ifadesine öğrencilerin %14,4'ü tamamen katılıyorum, %32,8'i katılıyorum, %19,2'si kararsızım, %24'ü katılmıyorum ve %9,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğrenciler içerisinde 59 kişi bu ifadeye olumlu yanıt vererek derslerde yeterince görsel materyal kullanıldığını düşünüyor olabilir. Ancak bu duruma rağmen fotoğraf derslerinin daha fazla görsel materyalle desteklenmesi gerektiği söylenebilir.

22. "Fotoğraf derslerinde ülkemizdeki ve dünyadaki önemli fotoğraf sanatçılarının hayatları ve eserleri incelenerek öğrenciler bilgilendirilmektedir." ifadesine öğrencilerin %7,2'si tamamen katılıyorum, %21,6'sı katılıyorum, %17,6'sı kararsızım, %43,2'si katılmıyorum ve %10,4'ü ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadenin katılma derecesinin Tablo 20'de kararsızım çıkmış olmasına rağmen sonuçlar incelendiğinde 67 öğrencinin bu konu hakkında olumsuz görüş belirttiği gözlenebilir. Bu sebeple Türkiye'de ve dünyadaki önemli fotoğraf sanatçıları ve onların eserleri konusunda öğrencilerin bilgilendirilmeleri konusunda derslerin yetersiz olduğu söylenebilir. Bu durum öğrencilerin görsel okuryazarlık kazanmaları konusunda olumsuz bir sonuç doğurabilir.

23. "Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf konusunda ihtiyaç duyulan her türlü bilgi dersi vermekte olan öğretim elemanından alınabilmektedir." ifadesine öğrencilerin %10,4'ü tamamen katılıyorum, %24,8'i katılıyorum, %26,4'ü kararsızım, %31,2'si katılmıyorum ve %7,2'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bir konu hakkında öğrencilerin görüşlerini almak amacıyla anket uygulanmasının sakıncalarından birisi de görüşlere duyguların da katılıyor olmasıdır. Bu ifadeye kararsız kalan veya olumsuz yanıtlar veren öğrenciler fotoğraf derslerinin herhangi bir boyutunda yaşadıkları olumsuzlukları öğretim elemanlarına yansıtıyor olabilir.

Öğrencilerin “derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna” ilişkin görüşlerinin kararsız bir yapıda olduğu söylenebilir. Öğrencilerin fotoğrafla ilgili olan bilgi düzeylerinde kişisel farklılıklar olduğu düşünülmektedir.

Alt Problem-3. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin teknik boyutuna ilişkin görüşleri,

- a) Cinsiyet,
- b) Sınıf,
- c) Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

a) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Kız ve erkek öğrencilere göre fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının bağımsız örneklem için t testi ile analiz edildiğindeki sonuçları Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21: Cinsiyet Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi)

Cinsiyet	İstatistik	N	Ortalama	S.S.	t	S.D.	p
Kız		80	3,03	0,750	1,215	123	0,227
Erkek		45	2,87	0,684			

Kız öğrencilerin fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşlerinin ortalaması 3,03 iken, erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin içeriği ve bilgi boyutuna ilişkin görüşlerinin ortalaması 2,87’dir. Uygulanan bağımsız örneklem t testi

sonucunda; kız öğrencilerin fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri ile erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t_{(123)}:1,215$, $p>0,05$). Başka bir deyişle kız ve erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri benzerdir. Görüşlerin benzer çıkması her iki grubunda fotoğraf derslerinin teknik boyutuyla ilgili benzer sorunlar yaşadığını gösteriyor olabilir.

b) Öğrencilerin eğitim gördükleri ana sanat atölyelerine göre fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin öğrenim gördükleri ana sanat atölyelerine göre fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo 22: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik Ana Sanat Atölye	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
	Resim	51	2,94	0,590	Gruplar arası	3,130	2	1,565	3,046
Grafik	50	2,85	0,803	Gruplar içi	62,689	122	0,510		
Heykel	24	3,28	0,770	Toplam	65,819	124			

Teknik boyut için resim ana sanat atölyesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 2,94, grafik ana sanat atölyesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 2,85 iken, heykel ana sanat atölyesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalaması ise 3,28'dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı ana sanat atölyelerindeki öğrenciler arasında teknik boyut bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:3,046$, $p>0,05$). Herhangi bir farklılık bulunmaması fotoğraf dersinin bir seçmeli sanat atölye dersi olmasından kaynaklanıyor olabilir. Üç grup da bu derse teknik boyut konusunda aynı derecede önem veriyor olabilir.

c) Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Sınıf seviyelerine göre öğrencilerin fotoğraf derslerinin teknik boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 23: Sınıf Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik Sınıf	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
2. Sınıf	41	2,92	0,729	Gruplar arası	0,456	2	0,228	0,425	0,654
3. Sınıf	46	3,05	0,706	Gruplar içi	65,363	122	0,536		
4. Sınıf	38	2,93	0,766	Toplam	65,819	124			

Teknik boyut için 2. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 2,92, 3. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 3,05 iken, 4. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 2,93’tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı sınıflardaki öğrenciler arasında teknik boyut bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:0,061, p>0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin 6 madde ile ölçülen “Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu“ ile ilgili görüşleri Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24: Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Teknik Boyutu İle İlgili Görüşleri

Maddeler		Ortalama	Std. Sapma	Katılma Derecesi	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
24. Çeşitli fotoğraf makineleri ve bunların özellikleri hakkındaki teknik bilgilere sahibim	N %	3,02	1,089	Kararsızım	9 7,2	39 31,2	32 25,6	36 28,8	9 7,2
25. Fotoğraf makinesinin mekanizması(objektif, vizör, diyafram, filmler, filtreler, vb.) hakkında bilgi sahibiyim	N %	3,65	0,953	Katılıyorum	18 14,4	66 52,8	23 18,4	15 12	3 2,4
26. Bir fotoğrafın çekim aşamaları hakkındaki her türlü bilgiye sahibim	N %	3,26	1,047	Kararsızım	15 12	40 32	35 28	32 25,6	3 2,4
27. Karanlık odada baskı yapabilecek bilgi ve donanıma sahibim	N %	2,20	1,212	Katılmıyorum	5 4	19 15,2	19 15,2	35 28	47 37,6
28. Dijital fotoğraf ve fotoğrafın dijital ortamdaki uygulamaları konusunda bilgi sahibiyim	N %	2,97	1,121	Kararsızım	9 7,2	39 31,2	26 20,8	41 32,8	10 8
29. Dijital ortamda elde ettiğim bir fotoğrafı baskı aşamasına nasıl getireceğim konusunda bilgi sahibiyim	N %	2,74	1,151	Kararsızım	5 4	37 29,6	21 16,8	44 35,2	18 14,4

24. "Çeşitli fotoğraf makineleri ve bunların özellikleri hakkındaki teknik bilgilere sahibim." ifadesine öğrencilerin %7,2'si tamamen katılıyorum, %31,2'si katılıyorum, %25,6'sı kararsızım, %28,8'i katılmıyorum ve %7,2'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadede öğrencilerin kararsız bir tavır sergiledikleri görülmektedir. Bunun nedeni, öğrencilerin cümle içerisinde karşılaştıkları kavramlarla ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmamaları olabilir. Ayrıca dersin içeriğinin bu konuda yetersiz olduğundan dolayı öğrenciler olumsuz ya da kararsız tavırlar sergilemiş olabilirler.

25. "Fotoğraf makinesinin mekanizması(objektif, vizör, diyafram, filmler, filtreler, vb.) hakkında bilgi sahibiyim." ifadesine öğrencilerin %14,4'ü tamamen katılıyorum, %52,8'i katılıyorum, %18,4'ü kararsızım, %12'si katılmıyorum ve %2,4'ü ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğrencilerin fotoğraf makinesini oluşturan

parçalar hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları ve derslerin bu konuda yeterli olduğu söylenebilir.

26. "Bir fotoğrafın çekim aşamaları hakkındaki her türlü bilgiye sahibim." ifadesine öğrencilerin %12'si tamamen katılıyorum, %32'si katılıyorum, %28'i kararsızım, %25,6'sı katılmıyorum ve %2,4'ü ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye 55 öğrencinin katıldığı görülmektedir ve buna göre derslerin fotoğrafın çekim aşamaları konusunda yeterli seviye olduğu söylenebilir. Ancak öğrencilerden 35 kişinin kararsız olması ve 35 kişinin de katılmıyor olması derslerin bu konuda eksikliklerinin de bulunduğunu gösteriyor olabilir.

27. "Karanlık odada baskı yapabilecek bilgi ve donanıma sahibim." ifadesine öğrencilerin %4'ü tamamen katılıyorum, %15,2'si katılıyorum, %15,2'si kararsızım, %28'i katılmıyorum ve %37,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu bu ifadeye olumsuz yanıt vermişlerdir. Böylece karanlık oda teknolojisinin artık eskisi kadar kullanılmadığı ve fotoğraf eğitimi içerisindeki etkisini kaybettiği söylenebilir. Ayrıca karanlık oda teknolojisinin fotoğraf dersleri içerisindeki gerekliliği konusunda daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

28. "Dijital fotoğraf ve fotoğrafın dijital ortamdaki uygulamaları konusunda bilgi sahibiyim." ifadesine öğrencilerin %7,2'si tamamen katılıyorum, %31,2'si katılıyorum, %20,8'i kararsızım, %32,8'i katılmıyorum ve %8'i ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğrencilerin bu ifadeye kararsız bir tavır sergiledikleri görülmektedir. Bunun nedeni fotoğrafın dijital ortamdaki uygulamaları ifadesinin kuramsal düzeyde algılanmamış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bunun yanı sıra derslerin dijital fotoğraf teknolojisi konusunda eksiklikleri bulunduğu söylenebilir.

29. "Dijital ortamda elde ettiğim bir fotoğrafı baskı aşamasına nasıl getireceğim konusunda bilgi sahibiyim." ifadesine öğrencilerin %4'ü tamamen katılıyorum, %29,6'sı katılıyorum, %16,8'i kararsızım, %35,2'si katılmıyorum ve %14,4'ü ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye 62 öğrenci olumsuz yanıt vermiştir. Bu

durum derslerin dijital fotoğraf teknolojisinin öğrencilere aktarılması ve dijital ortamdaki bir fotoğrafın baskı sürecine hazırlanması konusunda yetersiz olduğunu gösterebilir.

Öğrenci görüşleri arasında cinsiyet, ana sanat atölye ve sınıf gibi değişkenlere göre herhangi bir farklılık olmadığı göz önüne alındığında kişisel görüş farklılıklarının bulunduğu söylenebilir. Başka bir deyişle öğrencilerin “Teknik Boyutu” ile ilgili görüşlerinin kararsız bir yapıda olduğu söylenebilir.

Alt Problem-4. Öğrencilerin fotoğraf derslerinin uygulama boyutuna ilişkin görüşleri,

- a) Cinsiyet,
- b) Sınıf,
- c) Ana sanat atölye değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

a) Öğrencilerin cinsiyetlerine göre fotoğraf derslerinin uygulama boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Kız ve erkek öğrencilere göre fotoğraf derslerinin uygulama boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının bağımsız örneklem için t testi ile analiz edildiğindeki sonuçları Tablo 25’te gösterilmiştir.

Tablo 25: Cinsiyet Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutuna İlişkin Görüşleri Arasındaki Farkın Testi (Bağımsız Örneklem t Testi)

Cinsiyet \ İstatistik	N	Ortalama	S.S.	t	S.D.	p
Kız	80	1,97	0,809	0,548	123	0,585
Erkek	45	1,89	0,647			

Kız öğrencilerin fotoğraf derslerinin uygulama boyutu ile ilgili görüşlerinin ortalaması 1,97 iken, erkek öğrencilerin fotoğraf derslerinin uygulama boyutu ile ilgili görüşlerinin ortalaması ise 1,89'dur. Uygulanan bağımsız örneklem t testi sonucunda; bayanlar ile erkekler arasında uygulama boyutu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($t_{(123)}:0,548, p>0,05$). Her iki grubun da fotoğraf derslerinin uygulama boyutu ile ilgili algılama düzeyleri benzerdir denebilir. Öğrenciler derslerde yapılan uygulama çalışmalarının yeterli olduğu ya da olmadığı konularında benzer görüşleri paylaşıyor olabilir.

b) Öğrencilerin eğitim gördükleri ana sanat atölyelerine göre fotoğraf derslerinin uygulama boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğrencilerin öğrenim gördükleri ana sanat atölyelere göre fotoğraf derslerinin Uygulama Boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo 26: Ana Sanat Atölye Faktörüne Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik Ana Sanat Atölye	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
	Resim	51	2,01	0,722	Gruplar arası	2,428	2	1,214	2,180
Grafik	50	1,78	0,777	Gruplar içi	67,934	122	0,557		
Heykel	24	2,14	0,731	Toplam	70,362	124			

Uygulama Boyutu için resim ana sanat atölyesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 2,01, grafik ana sanat atölyesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalaması 1,78 iken, heykel ana sanat atölyesinde öğrenim gören öğrencilerin ortalaması ise 2,14'tür. Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı ana sanat atölyelerdeki öğrenciler arasında uygulama boyutu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:2,180, p>0,05$). Bir seçmeli sanat atölye dersi olan fotoğrafın

farklı ana sanat atölyelerde öğretim gören öğrenciler tarafından uygulama boyutundaki algılanışı benzerdir denilebilir.

c) Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre fotoğraf derslerinin uygulama boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Sınıf faktörüne göre öğrencilerin fotoğraf derslerinin Uygulama Boyutu ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığının tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27: Sınıf Seviyelerine Göre Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutu İle İlgili Görüşleri Arasındaki Farkın ANOVA Testi

İstatistik Sınıf	N	Ort.	S.S.		K.T	S.D.	K.O.	F	p
2. Sınıf	41	1,92	0,785	Gruplar arası	0,071	2	0,035	0,061	0,940
3. Sınıf	46	1,93	0,761	Gruplar içi	70,291	122	0,576		
4. Sınıf	38	1,98	0,728	Toplam	70,362	124			

Uygulama boyutu için 2. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 1,92, 3. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 1,93 iken, 4. sınıfa devam eden öğrencilerin ortalaması 1,98’dir. Uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; farklı sınıflardaki öğrenciler arasında uygulama boyutu bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($F_{(2,122)}:0,061$, $p>0,05$). Farklı sınıflarda eğitim gören öğrencilerin fotoğraf derslerinin uygulama boyutunu algılama düzeyleri benzer olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 8 madde ile ölçülen “Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutu” ile ilgili görüşleri Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28: Öğrencilerin Fotoğraf Derslerinin Uygulama Boyutu İle İlgili Görüşleri

Maddeler	Ortalama	Std. Sapma	Katılma Derecesi	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
30. Okulda bulunan fotoğraf atölyelerinin yeterli donanımına sahip olduğun görüşündeyim	N %	1,87 1,055	Katılmıyorum	2 1,6	12 9,6	14 11,2	37 29,6	60 48
31. Okulda karanlık oda ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum	N %	1,71 1,015	Hiç Katılmıyorum	3 2,4	7 5,6	12 9,6	32 25,6	71 56,8
32. Okulda dijital fotoğraf uygulamaları ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum	N %	1,94 1,034	Katılmıyorum	3 2,4	7 5,6	24 19,2	37 29,6	54 43,2
33. Fotoğraf derslerinde öğrencilerin çekim tekniklerini geliştirilmesi amacıyla eğitim gezileri düzenlenmektedir	N %	2,11 1,145	Katılmıyorum	4 3,2	16 12,8	17 13,6	41 32,8	47 37,6
34. Düzenlenen eğitim gezileri yeterlidir	N %	1,86 1,037	Katılmıyorum	3 2,4	9 7,2	14 11,2	40 32	59 47,2
36. Öğrencilerin karanlık odada baskı yapabilmesi için yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır	N %	1,73 0,945	Hiç Katılmıyorum	9 7,2	37 29,6	29 23,2	34 27,2	16 12,8
37. Okulda fotoğraf ile ilgili dijital ortamda yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır	N %	2,12 1,036	Katılmıyorum	8 6,4	27 21,6	30 24	40 32	20 16
38. Fotoğraf dersi kapsamında yapılan uygulama çalışmaları yeterlidir	N %	2,18 1,043	Katılmıyorum	18 14,4	41 32,8	24 19,2	30 24	12 9,6

30. "Okulda bulunan fotoğraf atölyelerinin yeterli donanımına sahip olduğun görüşündeyim." ifadesine öğrencilerin %1,6'sı tamamen katılıyorum, %9,6'sı katılıyorum, %11,2'si kararsızım, %29,6'sı katılmıyorum ve %48'i ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade ile okuldaki fotoğraf atölyesinin yeterli donanım sahip olmadığı ve geliştirilmesi gerektiği yorumu yapılabilir. Uysal'ın (2003: s.154) araştırması da fakülte derslerinin işlenişine uygun atölye bulunması konusundaki yetersizliklere dikkat çekmektedir. Ayrıca Çoban'ın yaptığı çalışmada da (2007: s.60) seçmeli sanat atölye derslerinin uygulama atölyelerinin fiziki ortamının yetersiz olduğun yönünde görüşlere yer verilmiştir. Gürhan (2007: s.86) ise çalışmasında atölye ortamının bireysel yaratım sürecinde öneminin çok büyük olduğun belirtmiştir.

31. "Okulda karanlık oda ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum." ifadesine öğrencilerin %2,4'ü tamamen katılıyorum, %5,6'sı katılıyorum, %9,6'sı kararsızım, %25,6'sı katılmıyorum ve %56,8'i ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade ile okulda karanlık oda çalışmalarıyla ilgili atölye sıkıntısının yaşandığı söylenebilir. Ayrıca bu konu ile ilgili farklı bir bakış açısı geliştirilebilir. Fotoğraf teknolojisinin hızla gelişmesi ve dijital teknolojinin sağladığı imkan ve kolaylıklar sayesinde karanlık oda eğitiminin verilmesinin gerekliliği konusunda daha kapsamlı bir araştırma yapılabilir.

32. "Okulda dijital fotoğraf uygulamaları ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum." ifadesine öğrencilerin %2,4'ü tamamen katılıyorum, %5,6'sı katılıyorum, %19,2'si kararsızım, %29,6'sı katılmıyorum ve %43,2'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Buna göre okulda dijital fotoğraf uygulamaları yapmak yani bilgisayar ortamında fotoğrafla ilgili düzenlemeleri yapabilmek adına yeterli materyalin olmadığı anlaşılabilir. Okuldaki fotoğraf atölyesinin bu konuda geliştirilmesinin gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca bu ifadeye 24 öğrenci kararsız bir tutum göstermiştir. Bunun nedeni cümledeki dijital fotoğraf uygulamaları kavramının tam olarak anlaşılabilmesi olabilir.

33. "Fotoğraf derslerinde öğrencilerin çekim tekniklerini geliştirilmesi amacıyla eğitim gezileri düzenlenmektedir." ifadesine öğrencilerin %3,2'si tamamen katılıyorum, %12,8'i katılıyorum, %13,6'sı kararsızım, %32,8'i katılmıyorum ve %37,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifadeye öğrencilerin önemli bir bölümü katılmamaktadır. Bu durum fotoğraf dersleri kapsamında eğitim gezilerinin düzenlenmediğini ya da düzenlenen eğitim gezilerinin yetersiz olduğunu gösteriyor olabilir.

34. "Düzenlenen eğitim gezileri yeterlidir." ifadesine öğrencilerin %2,4'ü tamamen katılıyorum, %7,2'si katılıyorum, %11,2'si kararsızım, %32'si katılmıyorum ve %47,2'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade bir önceki söylemi her açıdan

destekler niteliktedir. Bu sonuçlara göre düzenlenen eğitim gezilerinin yetersiz olduğu söylenebilir.

36. "Öğrencilerin karanlık odada baskı yapabilmesi için yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır." ifadesine öğrencilerin %2,4'ü tamamen katılıyorum, %2,4'ü katılıyorum, %12,8'si kararsızım, %30,4'ü katılmıyorum ve %52'si ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade 31. maddeyi destekler niteliktedir. Okulda öğrencilerin karanlık oda ile ilgili uygulama çalışmaları yapabilmeleri için yeterli ortamın bulunmadığı ve uygulama çalışmaları konusunda da aynı durumun geçerli olduğu sonucuna varılabilir.

37. "Okulda fotoğraf ile ilgili dijital ortamda yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır." ifadesine öğrencilerin %0,8'i tamamen katılıyorum, %12'si katılıyorum, %19,2'si kararsızım, %34,4'ü katılmıyorum ve %33,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade fotoğraf dersi kapsamında dijital ortamda elde edilen bir fotoğraf ile ilgili yeterli uygulama çalışması yapılmadığı sonucunu ortaya çıkarılabilir. Bunun yanı sıra 30 öğrenci bu ifadeye kararsız bir tutum sergilemiştir. Bu durum öğrencilerin dijital ortamda yapılan uygulama çalışmalarının içeriği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını ya da dersin içeriğinin bu konuda yetersiz kaldığını gösteriyor olabilir.

38. "Fotoğraf dersi kapsamında yapılan uygulama çalışmaları yeterlidir." ifadesine öğrencilerin %2,4'ü tamamen katılıyorum, %9,6'sı katılıyorum, %21,6'sı kararsızım, %36,8'i katılmıyorum ve %29,6'sı ise hiç katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu ifade ile okulda fotoğraf dersleri kapsamında yapılan uygulama çalışmalarının yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır denilebilir. Dersin içeriğinin uygulama boyutu ile ilgili önemli eksikliklerinin olduğu vurgulanmıştır.

Bütün alt boyutların incelenmesinin tamamlanmasıyla birlikte ortaya çıkan sonuçların yine alt boyutlar kapsamındaki karşılaştırması Tablo 29'da verilmiştir.

Tablo 29: Fotoğraf Derslerinin Alt Boyutlarının Karşılaştırılması

Boyutlar	N	Ort.	S.S	Katılma Derecesi
Bilgi Boyutu	125	3,08	0,740	Kararsızım
Duyuşsal Boyut	125	3,63	0,459	Katılıyorum
Uygulama Boyutu	125	1,94	0,753	Katılmıyorum
Teknik Boyut	125	2,97	0,729	Kararsızım

Öğrencilerin verdikleri cevaplar doğrultusunda; bilgi boyutuna katılma düzeyi 3,08 iken, duyuşsal boyuta katılma düzeyi 3,63, uygulama boyutuna katılma derecesi 1,94 ve teknik boyuta katılma düzeyi 2,97'dir. Buna göre; öğrenciler duyuşsal boyut çerçevesindeki ifadelere katılmaktadır, ancak uygulama boyutuna katılmamaktadır. Bilgi boyutu ve teknik boyut için ise kararsız durumdadırlar. Böylece fotoğraf derslerinin duyuşsal boyutu ile ilgili konuların yeterli düzeyde olduğu, uygulama boyutunda ise eksikliklerin bulunduğu gözlenmiştir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, yapılan çalışmanın sonucunda ulaşılan bulguların doğrultusunda sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Fotoğraf derslerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören ve seçkisiz yöntemle seçilmiş olan 125 öğrenciye ölçme aracı sunulmuştur. Adı "Fotoğraf Derslerini Değerlendirme Ölçeği" olan ölçme aracı derslerin tüm yönleriyle ele alınabilmesi için duyuşsal, bilgi, teknik ve uygulama boyutları çerçevesinde ele alınmıştır. Ölçme aracının uygulanması ve verilen cevapların toplanıp analiz edilmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

6. Öğrencilerin en çok katılım gösterdikleri ifadenin "Fotoğraf derslerinin ilgili ana sanat atölyesine önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum (%90,4)" olduğu görülmüştür. Böylece fotoğraf derslerinin öğrencilerin eğitim gördükleri ana sanat atölyelere önemli katkılar sağladığı tespit edilmiştir.
7. Uygulanan bilgi toplama formunun analizi sonucunda ortaya çıkan veriler belirlenen alt boyutlara göre incelendiğinde, öğrencilerin fotoğraf dersleri hakkındaki görüşleri arasında cinsiyet, ana sanat atölye ve sınıf değişkenleri bakımından anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür.

8. Araştırmanın örneklemini oluşturan Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda öğrenim gören öğrencilerin farklı ana sanat atölyelerde eğitim görüyor olmalarına karşın, fotoğraf derslerinin ve ders sürelerinin yeterli olmadığı görüşünü paylaştıkları tespit edilmiştir. Bu durum ana sanat atölye fark etmeksizin, fotoğraf derslerinin öğrenciler tarafından önemsendiğini göstermiştir.
9. Fotoğraf Derslerini Değerlendirme Ölçeğinin alt boyutları konusunda öğrencilerin en çok katıldıkları alt boyut duyuşsal iken, en az katıldıkları alt boyut ise uygulama olmuştur. Böylece öğrencilerin fotoğraf derslerinin uygulama konusunda yetersiz olduğunu düşündükleri ortaya çıkmıştır.
10. Öğrencilerin karanlık oda ve geleneksel fotoğraf hakkındaki görüşleri göz önüne alındığında, geleneksel (analog) fotoğrafın yerini dijital fotoğraf teknolojisine bıraktığı düşünülmektedir. Dijital fotoğraf teknolojisi ile birlikte öğrenciler çok daha pratik ve hızlı bir şekilde fotoğraf çekebilmektedir.
11. Bunların yanı sıra öğrencilerin dijital fotoğraf konusunda özellikle teknik ve uygulama boyutları kapsamında eksiklikler olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.
12. Öğrencilerin görüşlerine göre; okulda bulunan fotoğraf atölyesi yeterli teknik donanıma sahip değildir.
13. Fotoğraf dersleri, sanat eğitimi içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

1. Fotoğraf dersleri görsel sanatlar öğretmeni adayının eğitiminin tamamlanmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle dersler, içerisinde fotoğrafın tarihsel gelişimi, önemi ve çeşitli akımların yer aldığı, öğrencilere fotoğraf tekniği hakkında bilgilerin verildiği ve öğrencilerin fotoğrafla ilgili çeşitli uygulama çalışmaları yapma imkânı bulduğu bir düzeye ulaşmalıdır. Böylelikle sanat eğitimi alan öğrenci kendini ifade etmede farklı metotları kullanır hale gelir ve bir araç vasıtasıyla estetik görüntüler oluşturabilmeyi öğrenir. Bu nedenle fotoğraf derslerinin içeriği daha güncel bir hale getirilmelidir. Bunun yanı sıra derslerin süresi de arttırılmalıdır.
2. Öğrencilerin dijital fotoğraf teknolojisi konusunda daha çok bilgi sahibi olmaları ve kendilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.
3. Fotoğraf dersleri kapsamında yapılan çekim gezilerinin ve atölye ortamındaki uygulama çalışmalarının arttırılması gerekmektedir. Böylece öğrencilerin bu dersle birlikte edinecekleri kazanımlar da arttırılmış olacaktır.
4. Fotoğraf derslerinin daha verimli geçmesini sağlamak amacıyla, fotoğraf atölyelerinin daha iyi imkânlara kavuşması sağlanmalıdır.
5. İleride bu araştırmada tespit edilen durum ve eksiklikler göz önüne alınarak fotoğraf dersleri ile ilgili daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, F. (2007). **Fotoğrafta Pratik Kompozisyon** (1. Baskı). İstanbul: Say Yayınları,
- Akbaş, F ve İKİZLER, E. (2008). **Fotoğraf Teknik okumaları**. İstanbul: Say Yayınları,
- Ak, S. A. (2001). **Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Fotoğrafı 1923-1960**, İstanbul: Remzi Yayınevi, 2001,
- Artut, K. (2004). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aytaç, Ç. (1981). **Sanat ve Uygarlık**. Ankara: Bizim Büro,
- Bajac, Q. (2004). **Karanlık Odanın Sırları Fotoğrafın İcadı**, Çeviren: Ali Berktaş, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları,
- Balamir, B. (1996). **Türkiye’de Resim ve Resim Eğitimi**. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:131.
- Balcı, Y. B. (2005). **Estetik**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Başkan, S. (Ocak-Şubat 1999) **Türk Resim Ve Fotoğraf Sanatlarında Karşılıklı İlişkiler**, *Türkiye’de Sanat*, 37,
- Bayhan, M. (1996). **Yazılarla Fotoğraf**, İstanbul: 1. Baskı, Ege yayınları,
- Berger, J. (2007). **Görme Biçimleri**, İngilizceden Çeviren: Yurdanur Salman, İstanbul: Metis Yayınları.
- Bingöl, O. (2008). **Fotoğrafta Sanal Gerçeklik ve Müzeler Yolu İle Sanat Eğitime Katkıları (Anıtkabir, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Uygulaması)**. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Boydış, N. (2004). **Sanat Eleştirisine Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık,
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2001). **Sanat Eğitimi ve Öğretimi**. (1. Basım). Ankara: Dersal Yayıncılık,

- Ceyhan, Z. (2003). **Temel Fotoğrafçılık Bilgileri**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,
- Çizgen, E. (1992). **Türkiye’de Fotoğraf** (1. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları,
- Çizgen, G. (1998). **Fotoğrafın Görsel Dili**, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları,
- Çoban, P. (2007). **1999-2006 Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim İş Öğretmenliği Lisans Programı Niteliklerinin Değerlendirilmesi**. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Erbay, M. (1997). **Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları,
- Ergin, E. (2003). **Her Yönüyle Fotoğrafçılık Tekniği**, İstanbul: İnkılap Kitabevi,
- Erinç, M. Sıtkı (1998). **Sanat Psikolojisine Giriş**. Ankara: Ayraç Yayınevi,
- ..... (2004). **Kültür Sanat, Sanat Kültür**. (2.Baskı) Ankara: Ütopya Yayınevi,
- Ersoy, A. (2002). **Sanat Kavramlarına Giriş**. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık,
- Ertan, G. (2005). **Türk Fotoğrafında 1960 Sonrası**, İstanbul: Bileşim Yayınevi,
- ..... (1995). **Fotograf Sanatı Ve Türkiye, Cumhuriyet Sonrası Türk Fotoğrafı** Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Toplantı Notları, İstanbul: Siemens Yayınları,
- Ertan, G. ve Erutku, B. (2004). **Açıklamalı Fotoğraf Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Say Yayınları,
- Etike, S. (1995). **Sanat Eğitimi Yazıları**. Ankara: İlke Kitabevi Yayınları,
- Erzen, J. (2004). **Fotoğraf Notları**, İstanbul: Say Yayınları,
- Fischer, E. (2005). **Sanatın Gerekliliği**. Almandan Çeviren: Cevat Çapan. İstanbul: Payel Yayınevi,

- Freund, G. (2007). **Fotoğraf ve Toplum**, Çeviren: Şule Demirkol, İstanbul: Sel Yayıncılık,
- Gernsheim, H. (1986). **A Concise History of Photography**, New York: Dover Publications,
- Gezgin, A. Ö. (1997). **Deneysel Fotoğrafın Tarihsel Süreci**. İFSAK Fotoğraf ve Sinema Dergisi, İstanbul: Sayı: 100,
- Gökaydın, N.(1996). **Türkiye’de Resim ve Resim Eğitimi**. Eğitim-Sanat Kültür. (Temmuz, Ağustos, Eylül 1996). Sayı:131. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gökgöz, A. (1980). **Bütün Yönleriyle Fotoğrafçılık Siyah-Beyaz ve Renkli**, İstanbul: Odak Yayınevi,
- Gümrükçü, C. O. **Cumhuriyet Dönemi Fotoğrafçılığımızın Gelişimi**, Fotoğrafya Dergisi, Sayı: 4,
- ..... (2006). **Fotoğraf Kitabı**, Ankara,
- Gürhan, M. (2007). **Resim-İş Öğretmenliği Programında Fotoğrafın İşlevi ve Yeri**. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Gürtuna, S. (2004). **Çocuk ve Sanat Eğitimi**. (2.baskı). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları,
- İkizler, E. (2007). **Filmden Dijitale Fotoğraf** (1. Baskı). İstanbul: Say Yayınları,
- İşbilen, A. (2002). **“Türkiye’de Sanat Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme”** Gazi Üniversitesi’nin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu 08–10 Mayıs 2002 Ankara,
- Kalfagil, S. (2007). **Fotoğrafın Yapısal Öğeleri ve Fotoğraf Sanatında Kompozisyon** (2. Baskı). İstanbul: Fotoğrafevi Yayınları,
- Kanburoğlu, Ö. (2009). **Dijital Fotoğraf Rehberi** (1. Baskı). İstanbul: Say Yayınları,
- Kasım, M. (2003). **Fotoğrafi Öğrenirken**, Akara: Nobel yayın Dağıtım,
- Kılıç, L. (2002). **Fotoğrafa Başlarken** (1. Baskı), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları,

- ..... (2008). **Fotoğraf ve Sinemanın Toplumsal Tarihi** (1. Baskı), Ankara: Dost Yayın Evi,
- Kırıoğlu, O. (2005). **Sanatta Eğitim (Görmek-Öğrenmek-Yaratmak)**. (3.Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları,
- Marien, M. W. (2006). **Photography: A Cultural History**. (2nd ed.) Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice Hall,
- Özandes, E. (1999). **Türkiye'de fotoğraf = Photography in Turkey** Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı,
- Özdemir, B. (1996). **Fotoğrafik Dil Yetisinin Evrimi Bağlamında Müdahale Sorunsalı**, İzmir: D.E.Ü. S.B.E. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özsoy, V. (1996). **Türkiye'de Resim-iş Eğitimi(Sanat Eğitimi)Tarihine Kısa Bir Bakış**. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 16,
- ..... (2003). **Görsel Sanatlar Eğitimi – Resim-İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık Turizm San. Ltd. Şti,
- San, İ. (1979). **Sanatsal Yaratma ve Çocukta Yaratıcılık**. Ankara: Tisa Matbaası,
- ..... (2003). **Sanat Eğitimi Kuramları**. Ankara: Ütopya Yayınevi,
- Sontag, S. (1993). **Fotoğraf Üzerine**, Çeviren: Osman AKINHAY. Altıkkırbeş Fotoğraf Dizisi,
- Sözen, M. (2003). **Fotoğrafçılığa Giriş**, Ankara: Detay Yayınları,
- Sözen, M. Ve TANYELİ, U. (2007). **Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü**. (Dokuzuncu Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi,
- Telli, H. (1990). Türkiye'de Resim-İş Öğretimine Genel Bir Bakış. **Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları** (Yay. Haz. İnci SAN), Türk Eğitim Demeği Bilim Dizisi, No:8, Ankara: Şafak Matbaacılık,
- ..... (2004). **Sanatın Boyutları**. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Tepecik, A. (2002). **Grafik Sanatlar**. (1. Baskı) Ankara: Detay Yayınları,

Tüfekçi T. (1999). **Tarihsel Süreç İçinde Resim Fotoğraf Etkileşimleri**, Fotoğraf Dergisi, Ağustos-Eylül-Sayı 26,

Uludağ, K. (1993). **Sürelî Sanat ve Kültür Dergisi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası.

Uysal, S. (2003). **Sınıf Öğretmeni Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarındaki Sanat Eğitimi Ders Programı Uygulama Yeterliğinin Öğretim Elemanı ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Ünver, E. (2002). **Sanat Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayınları,

Wright, T. (2004). **The Photography Handbook**, London: Routledge.

EKLER:**Ek-1. BİLGİ TOPLAMA FORMU**

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı gereği olarak yapılmaktadır.

Araştırmanın amacı; Fotoğraf derslerinin öğrenci ve öğretim elemanı görüşlerine göre değerlendirilmesidir.

Bilgi toplama formunda toplam 39 ifade bulunmaktadır. Bunlardan hiçbirinin kesin, doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bilgi toplama formunu içtenlikle cevaplandırmanız, araştırmanın geçerliliği açısından faydalı olacaktır. Bu nedenle bu ifadeleri dikkatle okuyup, uygun bulduğunuz ifadenin önüne (X) işareti koyunuz. İfadeler için 5 Tamamen Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 3 Kararsızım, 2 Katılmıyorum, 1 Hiç Katılmıyorum şeklinde bir puanlama yapılmıştır. Lütfen işaretsiz ifade bırakmayınız.

Araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Nur Cemelelioğlu Altın

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

BİLGİLER:

1. Cinsiyet

Bayan ( )

Erkek ( )

2. Ana Sanat Ayölye

...../.....

3. Sınıf

I.Sınıf ( )

II.Sınıf ( )

III.Sınıf ( )

IV.Sınıf ( )

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Fotoğraf derslerinin ilgili ana sanat atölyeye önemli katkılar sağlayacağına inanıyorum.					
2	Fotoğrafın diğer sanat dallarında olduğu gibi estetik bir tavır sergilenerek oluşturulması gerektiğini düşünüyorum.					
3	Günlük hayatımda da fotoğraf ile ilgileniyorum.					
4	Fotoğraf sanatı ile ilgili gelişmeleri takip eder, sergileri görmeye çalışırım.					
5	Ülkemizdeki eğitim fakültelerinde özellikle seçmeli sanat atölye dersi olarak verilen fotoğraf derslerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
6	Fotoğrafın alan bilgilerinin pekiştirilmesinde kullanılmasının, diğer disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin yeterliliklerini tamamlamalarında çok faydalı olacağını düşünüyorum.					
7	Okuldaki fotoğraf derslerinin süresini yeterli buluyorum.					
8	Ders esnasında öğrencilerin derse katılımı yüksektir.					
9	Öğrencilerin fotoğraf derslerine olan ilgi ve sevgisinin öğretim elemanlarıyla da ilgili olduğunu düşünüyorum.					
10	Fotoğraf sanatı ile ilgili kendimi geliştirmek amacıyla farklı kaynaklardan bilgi toplar, çeşitli yayınları okurum.					
11	Fotoğraf derslerine katılmam benim için önemli bir kazanım oldu.					
12	Fotoğraf dersi veren öğretim elemanlarının fotoğraf sanatı ile ilgili güncel bilgi ve donanımlara sahip oldukları kanısındayım.					
13	Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf hakkında bilgi sahibiyim.					
14	Fotoğraf derslerinin içeriği güncel ve yeterlidir.					
15	Derslerde fotoğrafın teknik özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.					
16	Derslerde ayrıca fotoğraf sanatı hakkında kuramsal bilgi de verilmektedir.					
17	Fotoğraf derslerinde fotoğrafın sanat tarihi içerisindeki yeri ve önemi incelenmektedir.					
18	Fotoğraf sanatında kompozisyonun ilke ve öğeleri örnekler eşliğinde incelenmektedir.					
19	Fotoğraf derslerinde çağdaş fotoğraf sanatı hakkında bilgi verilmektedir.					
20	Fotoğraf sanatı içerisinde oluşan çeşitli akımlar öğrencilere aktarılmaktadır.					
21	Dersin işleniş sırasında yeterince görsel materyal kullanılmaktadır.					

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
22	Fotoğraf derslerinde ülkemizdeki ve dünyadaki önemli fotoğraf sanatçılarının hayatları ve eserleri incelenerek öğrenciler bilgilendirilmektedir.					
23	Geleneksel fotoğraf ve dijital fotoğraf konusunda ihtiyaç duyulan her türlü bilgi dersi vermekte olan öğretim elemanından alınabilmektedir.					
24	Çeşitli fotoğraf makineleri ve bunların özellikleri hakkındaki teknik bilgilere sahibim.					
25	Fotoğraf makinesinin mekanizması(objektif, vizör, diyafram, filmler, filtreler, vb.) hakkında bilgi sahibiyim.					
26	Bir fotoğrafın çekim aşamaları hakkındaki her türlü bilgiye sahibim.					
27	Karanlık odada baskı yapabilecek bilgi ve donanıma sahibim.					
28	Dijital fotoğraf ve fotoğrafın dijital ortamdaki uygulamaları konusunda bilgi sahibiyim.					
29	Dijital ortamda elde ettiğim bir fotoğrafı baskı aşamasına nasıl getireceğim konusunda bilgi sahibiyim.					
30	Okulda bulunan fotoğraf atölyelerinin yeterli donanıma sahip olduğu görüşündeyim.					
31	Okulda karanlık oda ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum.					
32	Okulda dijital fotoğraf uygulamaları ile ilgili her türlü materyale rahatlıkla ulaşabiliyorum.					
33	Fotoğraf derslerinde öğrencilerin çekim tekniklerini geliştirilmesi amacıyla eğitim gezileri düzenlenmektedir.					
34	Düzenlenen eğitim gezileri yeterlidir.					
35	Öğrenciler portre, manzara, gece çekimi, yakın plan fotoğrafları ve sanatsal çekimler gibi çeşitli yöntemleri deneme fırsatını bulabilmektedir.					
36	Öğrencilerin karanlık odada baskı yapabilmesi için yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır.					
37	Okulda fotoğraf ile ilgili dijital ortamda yeterli uygulama çalışması yapılmaktadır.					
38	Fotoğraf dersi kapsamında yapılan uygulama çalışmaları yeterlidir.					
39	Öğrenciler ders saatleri dışında da atölyeden(okuldaki fotoğraf atölyesi) yararlanabilmektedirler.					

*Geleneksel Fotoğraf: Görüntünün kimyasal yollarla elde edildiği fotoğraf tekniği.

Ek 2. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Resim – İş Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki Fotoğraf Derslerinin 3. Ve 4. Yarıyıl Ders İçerikleri

3.Yarıyıl

Dersin Adı-Kodu: RS203A Seçmeli Sanat Atölye I (FOTOĞRAF)				Programın Adı: Güzel Sanatlar Eğt. Böl. Resim-İş Eğt. ABD						
Yarıyıl	Eğitim ve Öğretim Yöntemleri							Krediler		
	Teori	Uyg.	Lab.	Proje/Alan Çalışması			Diğer	Toplam	Kredi	AKTS Kredisi
3	28	28					56	3	6	
Ders Dili	Türkçe									
Zorunlu / Seçmeli	Zorunlu									
Ön şartlar	-									
Dersin İçeriği	Fotoğraf sanatının genel tekniklerinin kavratılıp,günümüzdeki teknik gelişmeler ışığında incelenip tanınması ve fotoğraf çekimi ve uygulamalarının yapılması.									
Dersin Amacı	Dünya çağdaş fotoğraf sanatının tanıtılıp,fotoğraf çekebilme ve yapabilme becerisini kazandırmak.									
Öğrenme Çıktıları ve Yeterlilikler	Resmin dilini kavrayıp,kişisel yetilerini ve yaratıcılıklarını geliştirip,öğrendiklerini uygulayabilen ,aynı zamanda bildiklerini başkalarına aktarabilen konuma gelebilmek.									
Ders Kitabı ve/veya	Sanata ilişkin tüm kaynaklar.(yazılı , görsel ve sanal)									
Kaynaklar										
Değerlendirme								Varsa (X)	Yüzde	

Ölçütleri		olarak işaretleyiniz	(%)
	Ara Sınavlar	x	40
	Kısa Sınavlar		
	Ödevler		
	Projeler		
	Dönem Ödevi		
	Laboratuvar		
	Diğer		
	Dönem Sonu Sınavı	x	60
Hafta	Konular		
1	Fotoğraf nedir? tarihçe.		
2	Fotoğraf makinesi nedir, çeşitleri, dijital makineler ve özellikleri.		
3	Fotoğraf makinesinin parçaları, pozometre nedir?		
4	Filtre nedir, özellikleri ve çeşitleri.		
5	Yansıma yasaları, mercekler nelerdir?		
6	Objektiflerin tanınması ve özellikleri, çeşitleri.		
7	Filimler ve fotoğraf çekme teknikleri.		
8	Açık alanda çekim.		
9	Film banyoları ve çekilen filmlerin banyo edilmesi.		
10	Karanlık oda bilgileri.		
11	Çekim, kart banyoları ve tab.		
12	Çekim karanlık oda, renkli fotoğrafçılık.		
13	Final ödevi çalışmaları		
14	Devam.		

4.Yarıyıl

Dersin Adı-Kodu: RS203A Seçmeli Sanat Atölye I (FOTOĞRAF)				Programın Adı: Güzel Sanatlar Eğt. Böl. Resim-İş Eğt. ABD					
Yarıyıl	Eğitim ve Öğretim Yöntemleri							Krediler	
	Teori	Uyg.	Lab.	Proje/Alan Çalışması		Diğer	Toplam	Kredi	AKTS Kredisi
4	28	28					56	3	6
Ders Dili	Türkçe								
Zorunlu / Seçmeli	Zorunlu								
Ön şartlar	-								
Dersin İçeriği	Fotoğraf sanatının genel tekniklerinin kavratılıp,günümüzdeki teknik gelişmeler ışığında incelenip tanınması ve fotoğraf çekimi ve uygulamalarının yapılması.								
Dersin Amacı	Dünya çağdaş fotoğraf sanatının tanıtılıp,fotoğraf çekebilme ve yapabilme becerisini kazandırmak.								
Öğrenme Çıktıları ve Yeterlilikler	Resmin dilini kavrayıp,kişisel yetilerini ve yaratıcılıklarını geliştirip,öğrendiklerini uygulayabilen ,aynı zamanda bildiklerini başkalarına aktarabilen konuma gelebilmek.								
Ders Kitabı ve/veya	Sanata ilişkin tüm kaynaklar.(yazılı , görsel ve sanal)								
Kaynaklar									
Değerlendirme Ölçütleri								Varsa (X) olarak işaretleyiniz	Yüzde (%)
	Ara Sınavlar							x	40

	Kısa Sınavlar		
	Ödevler		
	Projeler		
	Dönem Ödevi		
	Laboratuvar		
	Diğer		
	Dönem Sonu Sınavı	x	60
Hafta	Konular		
1	Fotoğraf nedir? tarihçe.		
2	Fotoğraf makinesi nedir, çeşitleri, dijital makineler ve özellikleri.		
3	Fotoğraf makinesinin parçaları, pozometre nedir?		
4	Filtre nedir, özellikleri ve çeşitleri.		
5	Yansıma yasaları, mercekler nelerdir?		
6	Objektiflerin tanınması ve özellikleri, çeşitleri.		
7	Filimler ve fotoğraf çekme teknikleri.		
8	Açık alanda çekim.		
9	Film banyoları ve çekilen filmlerin banyo edilmesi.		
10	Karanlık oda bilgileri.		
11	Çekim, kart banyoları ve tab.		
12	Çekim karanlık oda, renkli fotoğrafçılık.		
13	Final ödevi çalışmaları		
14	Devam.		

**Ek 2. Türkiye’de Bulunan Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim
Dalları (Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Eğitim Öğretim Dairesi
Başkanlığı’ndan Alınmıştır)**

S. NO	ÜNİVERSİTE ADI	ANABİLİM DALI ADI
	FAKÜLTE - YÜKSEKOKUL - MYO ADI	BİLİM DALI ADI
	BÖLÜM ADI	PROGRAM ADI
1	Aksaray Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
2	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
3	Adnan Menderes Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
4	Marmara Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Atatürk Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
5	Balıkesir Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Necatibey Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
6	Mersin Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
7	Anadolu Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
8	Muğla Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
9	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
10	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
11	Bartın Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
12	Pamukkale Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
13	Mustafa Kemal Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
14	Süleyman Demirel Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
15	İnönü Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
16	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Burdur Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

S. NO	ÜNİVERSİTE ADI	ANABİLİM DALI ADI
	FAKÜLTE - YÜKSEKOKUL - MYO ADI	BİLİM DALI ADI
	BÖLÜM ADI	PROGRAM ADI
17	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
18	Amasya Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
19	Niğde Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
20	Dokuz Eylül Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Buca Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
21	Dicle Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
22	Uludağ Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
23	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Fatih Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
24	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
25	Erciyes Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
26	Trakya Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
27	Cumhuriyet Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
28	Parat Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
29	Erzincan Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
30	Selçuk Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
31	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
32	Atatürk Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
33	Gaziantep Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	

S. NO	ÜNİVERSİTE ADI	ANABİLİM DALI ADI
	FAKÜLTE - YÜKSEKOKUL - MYO ADI	BİLİM DALI ADI
	BÖLÜM ADI	PROGRAM ADI
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
34	Çukurova Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
35	Amasya Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
36	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
37	Harran Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
38	Gazi Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Gazi Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
39	Rize Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Rize Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
40	Artvin Çoruh Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Eğitim Bilimleri Bölümü	
41	Bayburt Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Bayburt Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
42	Hakkari Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
43	İlge Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
44	Kastamonu Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
45	Yıldız Teknik Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	İlköğretim Bölümü	
46	Bozok Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
47	Celal Bayar Üniversitesi	Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	
48	Adıyaman Üniversitesi	Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı
	Eğitim Fakültesi	
	Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü	